

Свеска IV. и V.

Сарајево, април и мај 1890.

Год. IV.

Власник: АЕМ. Консистоарија.

Уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

Број 524.

Округница.

Пречасном српско-православном свештенству добро-босанске Епархије.

Житељи вароши Маглаја односно парохије ријешили су се и одважили у Маглају саградити цркву. Маглај је ко-тарска варош и покрај жељезничке пруге и не треба објашњавати да је велика потреба да ту има српско-православна црква. По народ тај поред најбоље жеље и пожртвовања сам цркву подићи не може, те је с тога пошао дозволом Високе земаљске владе — Јово Јовановић, да по Босни и Херцеговини скупи што добровољних прилога, од благочестивих људи, којима је Бог дао па имају и хоће да

припомогну подизању „вјечних задужбина.“ — Скупљача Јовановића треба сваки свештеник, сваки побожан Христијанин, пријатељски да предузетне и колико је коме могуће прилог цркви да дадне.

Ово се има српско-православном народу иначе и у свакој цркви објавити и најтоплије препоручити.

Из АЕМ. Консистоарије добро-босанске,
У Сарајеву, 7. априла 1890.

АЕ и Митрополит добро-босански :

Ђорђе Николајевић.

Број 72 екс. 1890.

М.Х.-З.

Округница.

Свему пречасном свештенству и поштованим општинама херцеговачко-захумске епархије.

Познато је, мислимо, како свештенству тако и општинама, да у Сарајеву излази српски белетристични лист „Бо-

санска Вила,“ коме је задатак да шири просвјету у народу нашем, да гаји лијепо обичаје српске и купи народне умо-

творине, да сузбија све што је туђинско а штетно по наш народ и лијепу нам народност српску. — „Босанска Вила“ неуморно лети, тражи и прибира заборављени, изгубљени и расути бисер и драго камење — пјесме, приповијетке, пословице, обичаје, здравице, загонетке, што све карактерише српски народ оввијех земаља, а све то благо, — које може бити данас код некијех у очима ништа није — за наше је потомство од неоцијењене вриједности. Осим тога „Босанска Вила“ доноси слике из српских крајева, врло је

добро уређена, а с' лијепом и одабрапом садржином. С тога је Ми најтоплије препоручујемо свештенству и општинама, да се на њу претплате, а уједно препоручујемо свештеницима и учитељима као и сваком Србину, који је перу вјешт, да све што је за „Босанску Вилу“ прикупљају и уредништву шаљу, како не би пропадало то народно благо.

У Мостару, 26. јануара 1890.

АЕ. и Митрополит херцеговачко-захумски :

Серафим Перовић.

Број 140 еке. 1890

М.Х.З.

Окружница.

Свему пречасном свештенству херцеговачко-захумске епархије.

Висока земаљска влада у Сарајеву цијењеним дописом од 17—29, децембра 1889. год. број 80.756 саопштила Нам је да српско-православни свештеници у Босни и Херцеговини чешће вјенчавају српске подајнике, који по каноничким и грађанским законима у Србији не могу ступити у брак.

Тако је н. пр. 1884 год. у априлу неки свештеник манастира „св. Тројице“ у Босни благословио два брака српских држављана, међу којима је постојала препријека сродства и зато је српско посланство молило: да се забрани православним свештеницима у Босни и Херцеговини српске подајнике вјенчавати, ако младеци не могу да поднесу дотичном полицајном области потврђену брачну дозволу надлежног свештеника у њиховој отачбини. Свештеник пак, који сврши тако вјенчање имао би тај докуменат за случај доцнијег потраживања код себе сачувати.

Висока земаљска влада замолила је, да се подручно свештенство ове Архиепископске поучи поступати сходно законима српске краљевине за српске подајнике као што је горе речено.

Тога ради сходно Нашој окружници од 25. априла 1889., број 293. налажемо Вашој пречасности, да све подручно Вам свештенство обавијестите, да се по горњем напутку у склапању бракова српских подајника имају држати, те никога из иноземства не вјенчавају, докле иноземац не донесе брачну дозволу од свога свештеника а од политичке области потврђену.

Који би се свештеник огријешио о ову нашу окружницу биће подвргнут казни.

У Мостару, 2. фебруара 1890.

АЕ и Митрополит херцеговачко-захумски :

Серафим Перовић.

Окружница.

Свему пречасном свештенству и поштованим општинама херцеговачко-захумске епархије.

Са више страна ове архидијезезе долазе Нам не миле тужбе од свештенства ради слабе и не уредне наплате од народа за вршење разних чиновдјестава као и ради не умјесног и слабог побирања бира и осталих прихода у натури, ушљед чега између свештеника и парохијана често пута дође до свађе и размирица, које не само убијају углед свештеника но и цркве па и народа.

Гледајући данашње стање свештеничко мора се признати, да је горе и жалосније него ли и једног другог стајежа. Наше свештенство, које и онако мора много да сноси и гута понижено је, остављено је у ниском стању и положају. Овако стање нашег свештенства заиста се не би смјело даље трпити. Вријеме је, да народ види свога свештеника на достојном мјесту и да српско свештенство напусти рало и мотику те прихвати се правог задатка.

Ушљед тога напли смо се побуђени, да потражимо пута и начина: како да се уреди и побољша свештеничко стање, ма тако, како ни народу не би криво и не право било, јер побољшањем свештеничког стања подиже се углед народу и цркви, које свештенослужитељи морају бити огле-

дало, учитељи и прави пастири, а не јадне слуге и најамници, или таки, којима би свештеничка задаћа била нешто узгредно.

У томе погледу Ми мислимо, да би ради збора и договора, ради заједнице умјесно било, да сваки прото — односно надзиратељ па и свака црквена општина по варошима припошаље Нама своје мишљење и предлоге о уређењу свештеничког стања, те би се тако лако дошло до опће заједничке мисли, која би се опет заједничким радом могла лакше у дјело привести. Зато позивамо све пречасне протојереје и надзиратеље, као и поштоване црквено-школске општине, да у споразуму са свештенством и народом поднесу Нам своје мњење: како би се најсходније свештеничко стање могло побољшати.

У томе нужно је назначити: како би се могло уредити побирање бира и осталих прихода од сеоског свијета и шта би се мјесто тога могло од варошана узимати; каква и колика би се такса за сва чиновдјестава могла одредити и да ли је нужна преинака у садањем распореду парохија? О свему овом и ако још што за потребно налазите имате Нас што прије извијестити.

У Мостару, 9. фебруара 1890.

АЕ и Митрополит херцеговачко-захумски:

Серафим Перовић.

О религији (вјери).

Глава 4.

О Хришћанској религији.

О Исусу Христу, као основатељу Хришћанске религије.

(Наставак.)

Основатељ Хришћанске религије је Исус Христос, по општем вјеровању Хришћана, Јединородни Син Божији, прави Бог и прави човјек, једном речју Богочовјек.

Да би виђели тврди основ тога општега вјеровања Хришћана, обратимо пажњу на историју Исуса Христа, на науку Његову и на спољне доказе, који свједоче о Божанствености Његовој а уједно и науке Његове.

Историја Исуса Христа је јединствена. Она нам представља низ догађаја савршено одличних од обичних појава у животу људеком — једних другима противних, који могу бити смјештени само у лицу Месије — Богочовјека. И тко ма колико знаде историју Исуса Христа, тај не може не бити побожан пред Њим.

Но као што је спољња историја Исуса Христа јединствена, тако је и унутарња, или Његов карактер. Врло је важно за нас насликати карактер Исуса Христа, јер нам је у њему представљен образац највишега наравственога савршенства, пред којим је свако дужан бити побожан, и ком је дужан подражавати. Но тко га може насликати? За то нам ваља имати таква дух и такво срце, какво је имао Исус Христос. Изложићемо барем неке црте Његовога карактера.

а. Исус Христос дошавши на свијет да ослободи човјечији род од гријеха, Сам је био савршено непорочан и није имао ни најмањег гријеха. Јер еванђелска историја свједочи, да је, и ако је Он био искушаван да би у свему био нама подобан, без гријеха, био извргнут највећим биједама, невољама при испуњавању свога великога дјела, грдњи, клевети и гонењу од стране душманâ, увидио предрауде и слабости у својих ученика; но уред свију ових околности, Он се вазда јавља једнако великим тако, да сами строги критичар не налази ни једне недостојне црте у Његовом животу. Стога у својој непорочности могао је самим својим душманима рећи: тко ће ме од вас прекорјети за гријех? (Јоан. 8, 46.)

Пилат и Ирод не налазе у Њему никакве кривице, и први шта више свечано свједочи о Његовој невиности: ја не налазим у Њему никакве кривице (Јоан. 18, 38.) — ја ни сам крив у крви овога праведника. (Мат. 27, 24.)

Сами душмани Његови, ма како да су брижљиво мотрили на Његова дјела и науку, ипак нису нашли на Њему ничега, што би било прекора достојно, осим нарушења суботнота покоја, који је код њих распрострањен био до сујевјерства: А главари свештенички и старјешине и сав сабор (синедрион) тражаху лажна свједочанства на Исуса да би га убили, и не нађоше. (Мат. 26, 59.)

Сам Јуда, који је напошљетку, као постојани и неразлучни сапутник Исуса Христа, савршено знао цијело Његово поведење, па ма да је заслијепљен користољубљем и предајником Његовим постао, то ипак узбуњен и узнемирен савешћу, невољно исповиједа Његову невиност: ја сагријеших, што издадох крв праву (Мат. 27, 4). И смрт Јудина може служити спомеником невиности Исуса Христа.

б. Исус Христос представио нам је образац највишега наравственога савршенства, кому смо сви дужни подражавати.

Према небесному Оцу Своме Исус Христос указивао је неограничену љубав и синовну послушност кроз цио живот — до посљедњег даха на крсту: послушан је био управо до смрти, до смрти на крсту (Филип. 2, 8.) Дванајетгодишњи одговара родитељима у храму: Зашто сте ме тражили? Зар не знате да мени треба у оном бити, што је Оца Мојега? (Лука 2, 49.) У друштвеном животу Он, сасвим заборављајући на Самога Себе, свега Себе посвећује томе великом дјелу, ради кога је на свијет дошао да га испуни. Сву своју науку и дјела производи од Оца, а све обраћа Њему, и при сваком свом послу има пред очима једно — испуњавати вољу Оца својега: дјело је

моје да извршим вољу онога, који ме је послао, и да свршим Његов посао. (Јоан. 4, 34). И једну част свога великога дјела свршио је Он својом науком и примјерним животом: ја тебе прославих на земљи, говораше Он не за дуго пред своју смрт, посао сврших, који си ми дао да испуним. (Јоан. 17. 4.) Другу част великога свога дјела испунио је Он смрћу, коју је, по властитом Његовом свједочанству, драге воље претрпио покорављујући се вољи Оца: Оче, не моја но твоја воља нека буде! Последња ријеч Његова на крсту: свршило се! бијаше непромјенљива истина.

У одношају према роду човјечијем Исус Христос показао је неограничену љубав. Из љубави дошао је Он на овај свијет, да би нас спасао од гријеха и смрти и прибавио нам вјечни живот, као што Он сам говори: Син човјечији дошао је да наплати и спасе оно што је погинуло; а на другом мјесту: ја сам дошао тога ради, да би имали живот (Јоан. 10, 10). Дјелима љубави и благиости према човјечанству био је ознаменован васцијели живот Његов. Из љубави напосљетку претрпио је Он жестока мучења, и принео на жртву за спасење свијета свој најблагодјетелнији (пун добродјетели) живот: ја **полажем живот мој за овце** (за човјечанство=духовно стадо) (Јоан. 10, 15). Силан доказ љуб ви! јер, послужимо се ријечима самог Спаситеља, нема веће од ове љубави, као што је, ако тко положи душу своју за пријатеље своје (Јоан. 16, 13). И умирући на крсту у најљућим мукама молио се Он за непријатеље (душмане) своје: Оче, опрости им, јер не знају шта чине.

Он се молио и за вас, који себи допуштате дрекост, да изричете грдњу на Њега и на Његову Божанствену науку!

У одношају према Себи самом Исус Христос показао је јачину и величину духа при свим невољама и сметњама при испуњавању великога свога дјела, при свој мржњи и гоњенима душманâ, и при самој љутој — срамотној смрти; коју је добре воље претрпио. Тако ступајући на велику дужност просвјетитеља и спаситеља човјечанства, Он нимало не мари за Себе, но свим Себе посвѣћује вољи Оца и добру човјечанства. Наравтвени преображај, кога се је Он латио, био је скопчан највећим потешкоћама не

само са стране душмана но и стране ученика Његових, и не гледећи на то, трудио се Он над тим великим дјелом вољно и радосно, жртвујући све, па напосљетку и сами живот. Он свршује најсветији и најблагодјетелнији живот свој срамном и ужасном смрћу. Но чим су срамнија и мучнија страдања, тим се већим показује Страдалник, који љуби Бога и људе! — Тако посматрајући живот и смрт Исуса Христа, и Русб бијаше принуђен рећи: „Ако живот и смрт Сократа показују мудрацем, то живот и смрт Исуса јасно показују Богом!“

И тако је карактер Исуса Христа висок и јединствен, достојан поштовања од свију нас. Сви други људи, прије и послје Њега, морају рећи сваки за се: ја сам човјек, и ништа човјечи је не сматрам туђим (страним) за себе.

Висок и јединствен је карактер Исуса Христа, висока и јединствена је и сама цијељ (**намѣреніе**), коју је он одабрао, јер ју до Њега нико није имао.

Основатељи државâ, по самому свому звању, задовољавали су се једним ма каквим народом.

Хероји (јунаци), оружјем обрâнивши своје отачаство, често су чинили неприлике другим народима.

Законодавци имадоше у виду помоћи благостању јединога само свога народа.

Филозофи, по својој системи и своме методу, естисли су себе у сами уски круг.

Напротив цијељ, коју је имао Исус Христос, била је та, да подигне васцијело пало човјечанство, и да из свега рода људскога састави нараствено царство Божије. То је јасно:

1. Из тога, што Исус Христос вели јасно о Себи, да је Он послан у свијет ради спасења свијета (Јоан. 3, 16). и на почетку своје опћените службе понавља оно, што је већ предсказао Његов претеча: покајте се, јер се приближи царство небесно.

2. Из тога, што Он проповиједајући своју науку, изјављује да наступа вријеме свеопштега Богопоклонења (Јоан. 4, 24). и да ће бити једно стадо и један пастир. (Јоан. 10, 16).

И напосљетку 3. из Његових ријечи, које је рекао Пилату, да царство Његово није од овога свијета, но царство истине. (Јоан. 18, 36).

Таква велика и једноставна цијељ Исуса Христа показује у Њему велики дух — сједињени а) с великом мудрошћу, која обухвата све потребе свију људи свију времена и мијеста, б) високим м у ж а с т в о м (одважношћу), које може побједити све запрјекe наравственом преображају и в) с највећом б л а г о ш ћ у, која се простире на цијело човјечанство.

Ми показујемо поштовање оному, тко се одликује једним од ових својстава: уважавамо мудрога, дивимо се хероју, и гајимо љубав наспрам пријатеља човјечанства. У Исусу Христу, и само у Њему једном, саједињавају се сва ова

својства — мудрост, мужаство и благодет — у највишем степену и чудној хармонији.

Па откуда таква величина, такав велики дух у биједном Назарећанину, који се родио од сиромашних родитеља, који није имао никаквих средстава, да се је могао изобразити у ма којој гласовитој школи од славних учитеља, који није имао никаквих повољних околности, — а наједанпут прта таков велики план, мужаствено га започиње испуњавати, и у часу смрти с пуним увјерењем говори о његову свршетку: испунило се (совершишасја)! — Потпуни одговор на то има ће само овај, који у Исусу признаје обећаного Месију — Богочовјека.

(Наставиће се.)

Проматрање живота и рада свештеничког.

Писма оца сину.

I. Дно.

Прво писмо.

Радујем се љубазни сине мој, кад сам из пошљедњег твог писма видио, да нису остали бесплодни моји савјети; у њему се јасно види младићски жар и одушевлење, но ја се још нисам одлучио да ти благослова дам. Ти од мене тражиш дозволу, да сам себи бираш пут будућности; ти намјераваш да примиш велико звање свештениково. Та ти је намјерна похвална. Но имаш ли ти снаге да испуњаваш све оно, што је скопчано са чином свештеничким? јеси ли се довољно приуговорио? јеси ли ти у стању да будеш свештеником? знаш ли какав је дужан да буде прави служитељ тајна Христових? То су питања, на која ти мораш предходно одговора да дадеш. А прије, него ти дадем благослова, изложићу ти, шта се тражи од свештеника у његову животу и раду, па онда то примјени на себе, на свој карактер и нарав; па, ако тада нађеш и увидиш да си способан за тај чин, благослов ће Божији на те сићи.

Твој садањи положај и твоје године захтјевају да себи изабереш једну одређену идеју за живот, којој ћеш ти тежити од сад па до пошљедњег ти часа. Та идеја — општа свима људима јесте: бити од користи ближњем. Она се указује у свијету врло разнолико, јер је и наша служба за опште интересе различна, али све те службе морају тежити и приступати што боље и љешше општој цијељи — благостању не појединаца него свију у опште. Жалосно је то, ако ко год изабере попрште свог рада једино ради личних интереса; он неће нигда бити задовољан са својим стањем; он неће моћи напунити ничим празнину свог срца; он ће тражити само, што се слаже са његовим себичним назорима; његов ће крај бити ништаван; он ће при издисању на смртној постели сам себе осуђивати, јер ће тада тек увјерити се да је сав живот и рад његов био бескорисно звоно у кругу, у коме се кретао за живота; тад ће тек

видити да је добивени таланат закопао и да никаква интереса није принио оном највишем бићу, које му је дало живота и снагу, те које с пуним правом има и да захтјева од њега извијешће и одговор за живот и рад овдје на земљи.

Човјек, какво било звање да је себи изабрао за услугу општој ствари, свагда заслужује поштовање и уважење, ако га само врши с достојанством, одушевљен том идејом, да ће се старати да што више жртвава принесе на олтар свестрапог благостања народног; и што је више његово звање с тим му се даје и боља прилика за то, али тад се захтјева од њега више и способности за испуњавање својих обвеза, пожртвовања и борбе са самим собом и са својим страстима. Према томе боље је изабрати и мање звање, само нек је према твојим силама, него веће, коме не можеш удовољити као што треба. Осим тога могао би служити на подемјех другим. Ето зашто је неопходно потребно да себе испиташ, које су тако неразлучно спојене са звањем, које си сам изабрао.

Ти хоћеш да се одлучиш на свештенство. Но треба да знаш да свештеник преставаља сав народ, а пред народом опет он преставаља служитеља Божијег. Шта може бити узвишеније и светије од тог великог звања? Али уједно и шта може бити трудније од њега? Од свештеника се с правом захтјева да својим моралним животом служи за примјер свима хришћанима. Истина човек је слаб; он може заћи у заблуду; пасти у искушење; па чак може истамњети и његова морална страна; али људи гледају кроз прсте само преступке онијех, који се не убрајају у свештена лица. Онакове погрјешке, које се на мирским особама скоро и не примјећује, служе свештенику као велики укор, а његовој пастви на саблазан. По-

мисли само како је одличан свештеник у сваком погледу; он се никад не може мијешати у свакојака друштва; њега свукуд и свакад лако познају; његов сваки покрет и свака ријеч најприје ће наићи на оштре и озбиљне примједбе. По том можеш знати колико је нужно свештенику благоразумља, тврда и постојана карактера, власти да надвлада себе и своје страсти, да не би изгубио углед међу људима и да не би дао повода да о његову владању хрђаво тумаче и говоре други. Не заборава и то да је свештеник увјек предмет особите пажње од стране пастве, једни траже у њему примјер хришћанског и човјечанског владања, а други једва чекају прилику да нађу код свештеника свог какву слабу страну, којом ће му моћи пребацити његов не хришћански живот.

Звање велико остаће вазда великим, али који се налази у њему, може постати недостојан тог звања лакомислено, по незнању или хотимично. И тешко таквоме! Кад понизи себе код других, увидиће и сам своје понижење и пад, те ће га то мучити у души и срцу. У свим радовима таког човјека увиђа се сумња и колебаљивост, због чега и не може бити ни у каквој дјелу његовом правој успјеха. Не примај сине ово звање прије, док се пажљиво не испиташ и не увјериш, да имаш толико енергије и одважности у себи, да нећеш лако пасти ни у какво искушење, да ћеш се постојано и успјешно борит са свима страстима и да ћеш вазда настојати да их побједиш. Чистоће службе свештеничке је саразмјерна силама људским т. ј. нама свештеницима даје се онакво бреме, које може снага човјечија пошјети; од нас се не захтјева ништа надприродног и необичног, што човјек не може учинити; а што се увађају у свијету такви трудови, који нису корисни по друштво

људско, томе су криви сами људи; они раде без предходног доброг, зрелог премисљања; они примају на се звање, а нису се ни приуговорили за њ' како треба, а из те неприправности и неспреме произлази као природна последица то, да они рано покваре своје срце, које нема праве чистоће и љубави, какво је потребно у свештеничкој служби.

Чистоћа срца је неопходно потребан услов за будућег свештеника; без ње свештеник не може испуњавати своју службу како би требало; порок, који се завукао у срце његово, загријеваће га и распаљивати, а тим ће постепено у њему гасити свака искра доброте и благодјетели; а ако не будеш настојао да се порока опростиш, он ће те често мучити и тиме убијати у теби мир и спокојство душевно.

— Престави себи како у рукама држиш бескрвну жртву пред престолом Свевишњег, па кад ти приносиш ту свету и велику жртву за опроштење гријехова људи, теби подобних, шта може бити светије, узвишеније и величанственије у служби једног човјек, ако не то дивно службовање? — Ти стојиш лицем лицу пред Богом; ти заступаш грјешнике пред Оцем небесним; ти Га умољаваш крвљу Сина Његовог да опрости гријехе људима слабим; на тебе управља погледе сав народ са страхом и уважањем; према твом заступању свака се нада да ће задобити оно, што моли; у твојим су рукама молитве и наде вјерних; они су их теби повјерили, да их као служитељ Божији представиш чисте и пријатне Богу — па, шта ће бити с тобом, кад се ти само сјетиш, да је твоје срце нечисто, да су грјешне помисли оцрниле твоју душу, да се твоја помутила и узнемирала, јер гледаш међу онима, који те окружавају, достојније него што си ти? — Не могу ти пред-

ставити каква чувства обузимају свештеника у том тренутку; али кажем ти, да му се тада тресу руке од страха, језик се укочи и презирање самог себе овлада тада његовом душом. Пошље тога, ко приступи олтару, тај или је са свим безуман, луд, или нема у себи савјести а у срцу љубави према вјери.

Ако се је порок коснуо својим нечистим претима твог срца, то ти не савјетујем да примаш на себе звање свештеника, оно би ти на тај начин донијело само грижу и мучење савјести; ти не би био способан тада да с вољом вршиш све, што је дужан свештеник вршити у животу. Како ћеш ти узносити Богу молитве твоје пастве ако ти сам осјећаш у себи недостојност? Како ћеш ти сам учити повјерене ти непорочности и чистоћи, кад сам познајеш тежину свог гријеха? У свима радњама твојим мисао на твоје грјешно стање збуњивала би те, а збуњен дух свагда бива слаб, немоћан.

Предпоставимо и то, да си ти при школовању свом остао вјеран добродјетели, али малена је та једна добродјетел за оно звање, које си наумио да примиш; још се много другог иште од тебе. Нећу ти набрајати сва добра својства, која треба да красе душу и срце свештенику; знам да су ти о том много говорили и твоји наставници. Ја ћу ти поново у шљедећим писмима дати што јаснији поглед на живот свештенички и при том разматрању указиваћу ти на главније, најпотребније врлине доброг пастира. Предмет је овај особито важан, о њему треба говорити са великом пажњом, за то ћу оставити за идућег писама, које ће и без тога бити врло важно и од велике користи по тебе.

Друго писмо.

Живот свештеников је постојана борба са собом, својим страстима, са саблазнама,

заблудама пастве његове и са непријатељима, који чешће своје оружије упиру било на православље, народност и народне обичаје, било у опште на хришћанство и теизам.. Ја сам ти још у првом писму казао, да ће се свештенику много које шта ставити у неопростителни грјех, што се на мирском — свјетовњаку тако рећи и не примјећује и не узима у обзир. Живот и весело расположење, које је својствено тако младим људима, не могу ти дати част, и задобити уважења код других и ако се оно другим људима приписује као особито својство његове веселе и живахне природе. У поступању с другим, у покретима, у разговору свештеник је дужан бити најљив и смотрен, то захтјева од њега важност његова сана; свака ријеч његова мора бити промишљена; свако движење солидно и пристojно; он у свему мора бити учитељем, те по том ћутање, прекомјеран и неумјестан говор, сујета итд. не приличе свештенику не само у бољем и отмјенијем друштву, него и у најтјешњем кругу познатих и сродних. Отуд можеш судити колико свештенику треба стална карактера и јаке воље па да зна владати сам собом, укроћавати хрђава движења срца и душе и да би могао прибавити своме сану приличну важност и поштовање. — Мјешање свештеника са својом паством и познанство са људима су врло потребни, како би тим могао што боље проучити живот својих парохијана и сувременог човјека и да би могао знати оцјенити степен моралног стања, порока и заблуда оних људи, над којима има духовни надзор и које мора изобличавати и укоравати. Свештенику пада у дио да долази у додир и спошај и с људима образованим, учтивим а и са вјетрогоњама и порочним. Ја не знам да ли може свештеник добровољно желити да посјећује

тако разнолика друштва и појединце, — не; њему ће се често десити да посјети кога и преко своје воље; он ће доста пута ући због дужности својих и у такву кућу, гдје је са свим непознат. Кад он сврши своју дужност молиће га да се задржи мало код њих и да жртвује мало времена на разговор с њима; неразумно ради свештеник ако не удовољи њиховој молби без основаног узрока, он ће их тим одбацити од себе и уселити у срце њихово какву сумњу било о свештенику или о њима самим. Паметни и добро васпитани људи неће се ни клонити свештеника и дружења с њим; али много их има и таквих, који се, одмах пошље првог познанства са свештеником, старају да познају на њему какву год ману и хрђаву страну, да га изобличују пред људима и да претом указују на њега као на слабог човјека, у томе налазе задовољства и уживања. — Много их има и таквих, који одмах увиде слабу страну срца човјечијег, па од тада и иду за тим да је ти што чешће показујеш свијету. У таком случају је најнужнија чврстоћа, сталност карактера и знање владати собом, како би могао противустати тим пекушењима. Хрђаво је, ако се ти на први корак слабим покажеш и не одржиш побједу у борби са пекушењем. Ти људи нећете оставити у миру, стараће се да овладају тобом, да би се могли наслађивати с тобом а лако и са твојим падом. А који падне једном тешко ће устати. Осим тога ти ћеш у додиру са људима бити отац њихов; сви преврати у животу њихову морају уцливисати на твоје срце; ти ћеш им бити учесником и у радости и у тузи — а у таким приликама је особито потребно знати владати собом; то те може и збуњити донекле, али ти ипак мораш тада проговорити коју утјешну, благу ријеч. У кратко равно-

душност и хладноћа свештеникова према парохијанима су неопростителни; али опет и сувишно показивање чувствовања су такође неприлични свештенику.

Чисто срце свагда се клони заблуда и порока; чистоћа срца, стид, познавање свог достојанства и уважање сана свештеничког помагаће ти да се бориш са свима спољашњим искушењима, али теби не предстоји само та једна борба — не, ти се мораш борити и са самим собом, а и та је борба опасна.

Разне страсти су свагдањи пратиоци и сапутници наши; њих има много и ти ћеш се цијелог живота борити с њима. Ти таман што си побједио једну страст а већ друга, нова, подиже се на развалинама њеним, и за овом сљедује опет друга. То је као какав глават змај, који толико пута скочи на тебе, колико пута покушаш да му главу осјечеш. У борби са непријатељем ти остајеш увјек један, без икакве помоћи, Осим Бога немаш другог постојаног посматрача твојих подвига и слабости. Молитва је тада најсигурније оружје против непријатеља, а разумије се ако будеш не пажљив и невјешт они ће те лишиати и тог оружја.

Нећу ти изнамати све поименце страсти; безброј их има, које овладају човјечијим срцем, а многа се опет страст указује у више међусобно различних облика. Подијелићу их на два дјела: тјелесне, о којима нећу овди говорити због достојанства садржаја мојих писама. У други одјел дошле би све оне страсти, које се прикривају у човјеку, те под маском врлина и похвалних својстава живе у човјеку. Така страст допада се оним, који немају никакових неваљалих, порочних цијељи, него само хоће да се други људи о њима изражавају са похвалом. Од страсти

баш се ова може најлакше развити у свештенику. Сваки човјек ако савјесно испуњава своју дужност заслужује од других похвалу, поштовање и уважање. Свештеник такође може се користити тим правом ако ревносно врши своје дужности. Та похвала пријатно упливише на наше срце и тјера нас на све боље и тачније вршење и радњу; али по том лако може завладати срцем и побудити нас на испуњавање и оних дужности, које нису потребне, него их вршимо једино ради тога да би тим задобили нове вјенце похвале и дивљења од људи. Од тада у дјелу светог служења руководе те чисто човјечански осјећаји, од којих лако можеш пошље да угађаш једино себи и то те може остављати, па да светим интересима не жртвујеш своје себичне човјечије. Пошто та страст овлада и твојом вољом, ти можеш пасти, и у неуважање, у неопроштено лицемјерство, по којем ћеш гледати само на разне спољашње формалности у вријеме чинодјјетства, само да се допаднеш присутним. Не дао Бог ником да тако ниско падне! Та погрјешка и мана свештенику срамоти не само њега него и оне, који су свјedoци његова притворства; оно најприје може породити у душама хришћанским равнодушност према вјери; фарисејством људи лако могу охладњети према светој религији њиховој и њихових праотаца. Треба имати сталне воље да човјек може одољети тој страсти, треба имати знање да се може упознати црта, која дијели страст од праве дужности и да се може човјек за времена сачувати. Особито је нужно имати много пажње и непристрасног суђења о себи а уз то и истине и велике љубави према религији, која треба да обузме сав живот свештеников нарочито при чинодјјетству, јер ће ово само тада бити благољепно и истинито побожно.

За овом страшћу долази честољубље. Истина одликовати достојне служитеље је потребно и нужно, да би се и другим подстицали на савјесније испуњавање своје дужности. Праведно је да се пред другим одликује и цијени човјек, који је достојан одликовања, да би га тако и други упознали и уважавали његове заслуге и обараћали се њему као одличном и уваженом човјеку. Али то одликовање је опет сувише примамљиво, оно може човјека лако покварити, па да му није много стало да ли је његово владање и служење угодно Богу. Он ће брине о том, да задовољи оног, чијом помоћу он мисли

да задобије за се знаке поштовања и уважавања, те онда и таквог одликовања он није достојан, јер га је добио не по заслуги, него по особитој благонаклоности предпостављених. У томе може свештениковим срцем овладати гордост и самоузношење а то није сагласно са духом смиреног паствара. Знај и ако те не одликују у животу за заслуге, да си ти као слаби и немоћни човјек учинио добро за то, што си га дужан да чиниш, јер спада у твоју дужност и да би сваки то чинио, који би био на твом мјесту. Доста за овог писма до идућег.

(Наставиће се.)

Свештенство и проповједање.

Са особитим обзиром на вјерско изображење и општу развијеност народа у Босни и Херцеговини од **Теод. Јунгића**, свештеника.

(Свршегак.)

Сви су људи слаби, па су такви и свештеници, али свештеници су позвани, да те људске слабости лијече, те тим више морају своје слабости савлађивати. Излазећи на проповједаоницу, треба да их покреће љубав и оданост к' узвишеном им задатку, а не проста дужност. Кад се проповједа, треба имати на уму, да се тиме народ поучава, а не да се свештеник својим знањем или даром истиче. Свештеник је ту због проповједи, а не проповјед због свештеника, па сваки успјех, ког са проповједањем постигне, не треба да га погорди, не треба да га себи уписује у заслугу, него слову божијем, ког је он удостојен био говорити. Био свештеник не знам како вјешт говорник, не треба да се тим поноси, јер је то дар ког му је сам Бог подарио, да његово — Божије, а не своје име прославља. Свештеник треба да се чува овакове слабости, јер ће му она потирати успјех. И као што се говорник не треба са својим даром да горди, тако исто не треба ни свештеник, који није говорник, да се поништава. Налазећи се на проповједаоници, свештеник,

који је слаб говорник, не треба да се устручава ни пред ким, па ни пред присутним свештеницима, који су признати говорници, јер — треба да има на уму — да онај предмет ради кога се он на проповједаоници налази, није ни мало мање важан од предмета ког свештеници — говорници на проповједаоницу износе, даље, да његов циљ, коме он тежи, нимало се не разликује од циља, коме свештеници — говорници теже, једина је дакле разлика у томе, да ће вјешти говорници своје мисли љепше преставити, у љепше их одјело обући. Свештеник као слаб говорник, не треба да се у служби својој стиди говорника, као год што се не треба часна сиротиња да се стиди богатства, — стара али чиста аљинка, скупочијене fine одјеће. Говорништво је богатство, ког је милостиви Бог малој количини људи у део пустио, па се од тог богатства не треба да постиђава слаб говорник, јер је и то од Бога.

Већ више пута у овом чланку помену смо ријеч „узвишени задатак свештенички“, па да би га разјаснили, нужно је да се са тим мало

засебно позабавимо, и то на овом мјесту, пошто је сад вријеме, да се означи и циљ проповједања.

Научити човјека да вјерује у Бога; научити га да љуби Бога; научити га да љуби ближњег свог; научити га да савлађује своје страсти; будити у њему хришћанске врлине; потпомагати му разум против срца, т. ј. да се не поводи по тежњама срца свог, него да слуша свој разум; а разум и осјећаје му облагорођавати; љеност искорењавати, а трудољубивост усељавати; подмуклост, лицемјерство, неповјерење потискивати, а отвореност и искреност изазивати; саможивост, лакомот, пакост, злурадост, лажљивост, осуђивати а друштвеност, задовољност, скромност, чистоћу, поштење похваљивати и т. д., управо рећи борити се са свим својим силама непрекидно, неуморно и храбро под заставама врлина и добродјетели против свих мана и порока људских — јест узвишени задатак једног свештеника.

Па да би свештеник успјешно овај задатак вршити могао, нужно му је да увијек има на уму, да он има људе спремати не само за вјечни, него и за овоземни живот, проповједајући му сношљивост и слагање. Учећи га дакле вјери, дужност му је да са особитим нагласком препоручује му уздржавање од гријешења, и то не само због тога, што тим губи вјечну милост, него и због тога, што тиме и свој овоземни живот упропаштајује. Ето то је циљ проповједања. Спремати човјека за сношљив грађански живот, а кроз такав живот осигурати му и вјечну милост, јест постигнути успјех проповједања.

Код народа у Босни и Херцеговини проповједање мора бити таково, да покреће народ на размисљавање у границама вјерских одредаба, тичућих се овоземног живота. Није доста овоме народу говорити, да се чува од гријешења и да чини добра дјела, па да ће за то награђен бити рајем или у противном да ће бити кажњен паклом. У оних народа, који живе у жарким зонама, већи је природни нагон к уживању, а при том и већи страх пред патњама, а народи у умјереним појасевима, суморнији су, те мање теже за уживањем, али мање се и боје мука, те је отуд и могло доћи тако, да се Христијанска вјера, која нејасније обећава али нејасније и пријети, није могла разширити и напредовати у жарким појасевима, док је мухамеданска, која се подробно бави описивањем рајских власти а

и паклених мука, куд и камо боље напредовала и утврдила у жарком појасу него ли у умјереним појасевима. Дакле ни на овај народ не може се упливисати једино тим да му се обећавају рајске сласти, или да му се пријети пакленим мукама, јер за рајским сластима које себи не може преставити не чезне, нити се паклених мука боји, тим мање, што сваким пријетњама најрадије пркоси. Њему дакле, поред овога треба проповједати о гријешењу тако, да он сам појми и увиди, да се гријешењем, нарушава мир и у овоземном животу. — Јеси ли у свађи с' ким, непријатно ти је, да се са тим твојим противником где год састанеш, а сваки састанак таквих противника произноси каткад великих несрећа по обје стране. Мрзиш ли дакле кога, са сваком приликом гледаћеш да га упропастиш, те твог противника прежаш и као дивљу звјерку очекујеш у буџији, чекаш га док наиђе, те том приликом пролијеш крв човјечију, извршивши за чим си тежио, задовољниш своју сујету. А шта си задовољавајући своју сујету све починио? Лишио си свога брата — свога ближњег, живота, ког му је Бог дао а ког му ти нијеси у стању повратити; лишио си ситну дјецу њиховог оца, хранитеља и бранитеља, или, старе родитеље му, у старости им њихове снаге, или можда и једине потпоре у животу им, а кроз то си учинио, да му дјеца цијелог вијека буду просјаци, који ће се скитати од немила до недрага, или његове старе родитеље лишивши их њихове потпоре, приморао их да од глади скапавају. Све то учинио си, заслијепљен сујетом, да се осветиш, и нијеси помишљао, да задовољењем те сујете, не само проливаш крв онога на кога си се подигао, него да поред њега убијаш сву његову породицу, која је у њима имала, може бити једину потпору и узданицу своју. — Или, лако на туђе имање привлачиш се тајом туђем добру, те му разне ствари крадеш, које ћеш буд пошто продати, у намјери, да би се отуд добивеним новцем потпомагао, али све што није поштеним начином привређено, то је као и отето а „отето је проклето“ вели наш народ, дакле на томе нема божијег благослова, и са тим се не ћеш моћи помоћи, јер како је дошло, тако ће морати и проћи. — Или, дигао си се у поноћи, те свом ближњем подмећеш ватру, да би га лишио имања и ставио на просјачки штап и т. д., а све што чиниш, не промишљаш

како би теби било, кад би се с тобом тако што догодило; али ти на то не помишљаш, него учиниш оно што си наумио, па те послје учињеног недјела отпочне грисети и мучити савјест, а ти немаш мира нигђе. Куд год пођеш, видиш пред собом последње тренутке твоје жртве, куд се год окренеш, чујеш плач остављене сирочади или клетву старог родитеља. На јави и у сну прати те без престанка грозна слика твога недјела. Па нека те од људи нико није опазио, да си таково недјело учинио, ипак увијек презаш од сваког шушња, бојиш се да не издаш; сваки суеретај са државним службеницима потреса те, бојиш се да не иду по тебе, јер не само што те твоја савјест гризе и мучи, него се још бојиш и људске правде, бојиш се тјелесних мука, па не паднеш ли шака људској правди, ти си ипак упропастио свој овоземни живот, јер га не проводиш у миру, сваки шушањ тебе изненађује и трза, живиш у вјечитом страху, сваки тренутак теби је вјечност, и ти нијеси ништа друго него жртва свог злочина; сам си упропашћен, зато што си другог упропашћавао. Но кад се још и то узме у обзир, да ће на сваки начин и људској правди предстати морати, онда је не само свог ближњег и његову породицу него и себе и своју породицу упропастио, јер према злочину његовом, или ће га људска правда осудити да и животом свој злочин окаје, или да дужим тамновањем окаје за почињену штету свом ближњем. Па у оба случаја трпиће и он а и његова или нејака дјечица, или стари и немоћни родитељи. Па кад се овако промислиш мораш и сам увидити да гријешењем упропашћујеш не само свог ближњег него и себе, и то не само своје тјело у овоземном животу него и своју душу за вјечита времена. А свему овоме злу и пропасти да избјегнеш, те да не само миран живот овдје на земљи проживиш, него да с надом можеш помишљати и на вјечну блажену будућност твоје душе, ништа се од тебе друго не очекује, него да не чиниш другима оно, што ниси рад да теби други чини, и да поред тога по могућности и добра дјела чиниш. Даље, праштај онима који те вређају, и са тим ћеш побједити и најжешће непријатеље, враћај за зло добрим, па ћеш и од највећег твог противника направити најбољег свог пријатеља, па ћеш тиме не само себе него и свог ближњег сачувати од пропасти; немој бити осветљив и

у највећим твојим мукама и невољама праштај твојим гониоцима, по примјеру Господа нашега Исуса Христа, који издишући у страшним мукама на крсту, прашташе и мољаше се Богу за своје мучитеље; а овом божанственом примјеру лакше ће ти бити слиједити, јер ти никад у свом животу не ћеш осјећати оних мука које је Господ на крсту поругама обасапан и исмијаван, осјећао; па слиједиш ли Христа у овом животу, слиједићеш га и у царству небесном, у вјечном блаженству; не слиједиш ли га пак у овом животу, то си већ од твог живота још овдје на земљи пакао направио, јер не ћеш никад мира имати, те ти паклене муке још овдје на земљи почињу, а да и не узимљеш на ум, како ће ти бити у вјечним мукама, гдје ће за покајање доцно бити, гдје нема милости. —

Буде ли дакле свештеник у овом правцу своје проповједи донашао, моћи ће у овом народу успјешно дјеловати, јер спремајући људе на сношљивост и слагање у овом животу, он ће их истом приликом спремати и за вјечно блаженство. Тим ће се начином будити у народу размишљавање о себи а и о будућем вјечном животу, па резултат повољан никако не може изостати. Размишљавањем доћи ће до увиђења, да гријешењем не само другом него и себи пропаст навлачи, и то још и овдје на земљи, а да шта ће бити онда, кад једном морадне ступити пред вјечног, неумитног и праведног судију. Овим начином проповједања упливисаће се успјешно и према оним, који се хладно држе према вјерским истинама, јер ће и они увидити моћи, да гријешењем упропашћују и овоземни свој живот, а притом могу доћи и на то, да се запитају шта ће бити с њима, ако буде заиста ишта с ону страну гроба. На оваково питање могу дати само повољан одговор, јер, не буде ли ништа, дакле ни раја ни пакла, то опет нијезу негријешењем на овом свјету ништа изгубили, него су, шта више добили, јер су чрез негријешење бар овоземни живот у миру проводили; буде ли пак ишта с ону страну гроба, онда ће се на сваки начин чувати од гријешења не само да не упропасте свој овоземни живот, него и због тога да избјегну паклених мука а удостоје се вјечног блаженства, — те ће се таким начином у највише случајева од хладног неутралиста направити ватрени приврженик вјерски, од безвјерника вјерски поборник.

Овакову врсту проповиједања народ ће потпуно разумјети, јер ће лако појмити моћи разне невоље и несреће, које проиходе од гријешења, и то тим лакше, што му се исте буду живљим бојама сликале, те од којих ће се грозити, те се по томе и старате, да у такове не падне. А усљед таковог проповједања, народ ће увидити, да му је свештеник заиста прави пастир — чувар, који се свим својим силама стара, не само да га изведе на праву стазу, којом ће се удостојити вјечног блаженства, него да га и сачува од напаста, које га још у овом животу постићи могу. Оваковим проповједањем буди се и призива се у помоћ и разум људски, да он људе у њиховом дјеловању руководи; а је ли се народ по разуму отпочео владати, онда је успјех постигнут, јер ће се он у најкритичнијим тренутцима помоћу разума од странпутица сачувати моћи.

До сад би говорено о начину, како ће се мисли за једну проповјед изнаћи и поредати; и о мети, којој се са проповједањем тежи, дакле о унутрашњој страни једне проповједи, па је сад врјеме, да се неколико ријечи проговори и о спољашности једне проповједи, дакле, о њеној форми.

Људи према својим слабостима, без разлике јесу у већем или мањем степену грјешници, дакле, душевни болесници; па ако би се то тако узело, онда би свештеник као душевни љекар имао за све те по величини разне болести један једини лијек — проповјед, коју он мора са пуно пажње употребљавати, ако хоће, да му лијек повољно дјелује; пренебрегне ли то, онда му је сав труд не само узалудан него и штодљив. Говорећи дакле проповјед, он ће имати пред собом гомилу људи разних сталежа, разних карактера, разних начина мишљења и разних склоности, па због тога ће се морати старати, да његова проповјед одговори општим потребама цијеле те масе, те по томе све што буде говорио, мораће се односити на опште стање људи, њихових мана и врлина, било у садашњости, прошлости или будућности, а никад се не би смјело у проповједима имати обзира на поједине личности или дјела, која би стајала или доводила у везу са личностима, које још овдје на земљи живе или имају посредних ил непосредних сродника. У проповједима не треба похваљивати поједине личности, који су још живи или имају својих сродника, као год ни дјела, која се могу

довести у везу са личностима, које су или још жива или имају на земљи сродника, а тако исто не покуђавати личности или дјела, које још живе или имају потомака међу живима, јер, хвалећи доброг буди се у похваљеног гордост, а у слушајалаца завист, кудећи зло буди се у покуђеног пркос а у слушајалаца презирање. У овом погледу људи нијесу ништа друго него велика дјеца. У оба ова случаја поучава се оно, за чим се не тежи. Онај, који је чинио добра дјела те похвалу заслужио, чинећи их истина и даље, али полазећи сада с другог гледишта, чиниће из сујете, да га људи хвале, а други, који је изобличен, он ће и даље на покуђеном путу издржати, јер натраг у пркос не ће, пошто је јавно изобличен, те ће тиме пркосити свештенику, хотећи тим доказати јавном мњењу како мало мари за изобличење свештениково, које му ништа штодити не може. Дакле, свештеник се мора чувати од тога, да би кога похвалио или укорио приликом проповједања, но не само то, него не треба ни дјела она похваљавати или покуђавати, која би се могла у везу довести са личностима, која су још жива или имају својих потомака јер ће се и у том слушају догодити исто горе наведено. Свештеник је дакле принуђен, да у опште слави, хвали и преузноси врлине, а сузбија, потиескује, и тријеби сујете људске. Деси ли се у близини какав примјер људске племенитости или нискости, те народ такав догађај са интересовањем претреса, онда се пружа свештенику згодна прилика, да говори о племенитости или нискости људској и то оне врсти, усљед којих је погекао догађај, који се у народу живо претреса, али и то тако да се тај говор ни најмање не доведе у везу са тим догађајем, те да се и не помисли, да је такав догађај изазвао такову проповјед. — Свештеник треба да има на уму да он има пред собом мање или више грјешне људе, па због тог не треба похваљивати онога, који чини добра дјела, јер је и тај грјешан, нити треба изобличавати онога, који ради зла дјела, јер су и други људи грјешни, па зар да пред грјешницима једног грјешника осуђује? Исус Христос није хтјео да осуди јавну неваљалицу, кад су ју к њему довели и од њега захтјевали његово мњење и одобрење за њену смрт, него им је одговорио: „који је од вас без гријеха, нека први баци камен на њу“. Ето тако ни свештеник не треба

грјешника осуђивати нити праведника похваљивати, него врлине преузносити а сујете осуђивати, без да то доводи у свезу са појединим личностима или дјелима. А идејали — узор — који би се у проповједима истицати имали, били би једино Христос са светитељима.

Са овим би садржај једне проповједи био исцрпљен, те би само још неколико ријечи имали рећи о уводу и завршетку једне проповједи.

Као год сама проповјед, тако исто и њен почетак и завршетак требају да имају на себи општи карактер; никакво наглашавање односећи се на личност, никакво истицање личности, јер је то и овде неумјесно. Истицање личности, па макар и самог свештеника, који проповјед говори, даје проповједи приватан карактер. Изрази, који се сада у проповједима врло често чују, као: љубазна браћо, љубазни моји, драги моји, осјећам се срећан, мило ми је, дужност ми је, радујем се, позивам вас, очекиваћу, молићу се Богу, и т. д. не одговарају ни најмање положају свештеничком ни иначе, а камо ли у проповједи. Свештеник у проповједи заступа самога Исуса Христа, те као његов заступник очински се брине у повјереном му стаду, те онда, кад треба да као отац савјетује и поучава, никако не треба, да се спушта до низине на којој се његово стадо налази, те да своје стадо са ријечју „Браћо“ са собом равна. То се не да опровргавати, да отац у својој породици као савјетодавац на сваки начин више важи, него брат међу браћом, па ће на сваки начин и свештеник, који као духовни отац свој положај осјећа, више и успјешније са те висине дјеловати моћи, него кад се као брат међу браћу спуштао буде. Умјесто тих позива, свештеник треба да узме онакове, који му више доликују, као н. пр.: Благочестиви Христијани, или просто: Православни Христијани, или пак са нешто нежности: Љубезна чеда и т. д. Истина је, да су Апостоли приликом проповједања називали своје присталице „браћом“, али то су биле сасвим друге прилике. Апостоли нијесу имали овог положаја у народу, ког свештеници имају, јер док су Апостоли обраћали народ у хришћанство, дотле су свештеници чувари готовог дјела; док су Апостоли разним народима откривали нове непознате истине, дотле свештеници данас имају те сада већ потпуно откривене истине чувати

и народу их понаврати, да их не заборави и не занемари. Па док народ у оно вријеме проповједања апостолског, бијаше неприступан појму да страни човјек, који је тек имао да му нешто ново каже, да га нечему новом научи, може имати положај оца, и да је приступачнији био појму брата; дотле народ данас, који осјећа положај свештенички као пастирски, сам га назива „оцем“, те ће сваком приликом, кад год му се приближује, поздравом потсјетити га на његов положај ријечима „благослови оче“, па према овоме свештеник нема право, кад се са своје духовне висине спушта, јер што је виши у духовном смислу, тим ће се и његова задаћа успјешније развијати и он ће лакше и успјешније дјеловати моћи.

Осталим пак горенаведеним ријечима, свештеник истиче своју личност изнад свог задатка. Свештеник је позван да поучава народ ономе, чему га је Господ учио, те је он само слуга Слова Божијег, „изабрани сосуд“ посредством кога се народ обучава јевангелским истинама, па је само посредник између Бога и људи, те као такав и фунгира за вријеме службе у цркви. Истицањем своје личности за вријеме проповједи прави се свештеник, да је он старјешина, глава цркве, а то није, јер је глава цркве сам Господ Исус Христос, па то значи толико, колико да се слуга сам за господара издаје. Све оно, што би се на свештеникову личност односило, треба у опште у цркви избјегавати, јер народ гледа у свештенику за вријеме службе нешто више, пошто је свештеник у том времену и забавит светим радњама, па му и не долази најугодније да се из тога вјерског заноса буди баш свештеничким гласом о његовој људској природи са ријечима: радујем се, мило ми је, срећан сам и т. д., и то је тим мање умјесно, што се тим ријечима управо рећи и сама црква понижава, јер јој се тиме даје карактер приватне радње, којој је пословођа сам свештеник.

Хоће ли свештеник дати одушке својој радности кад види, да је црква пуна побожног народа, он то може и другим ријечима а да не истиче том приликом своју личност. То може испред св. цркве као засупник Христов нагласити, да је пуна црква триумф, — веселе св. цркве, која као добра мати своју дјецу, очекује своје вјерне синове, да их у своја објатија прими и пригрли, и да се томе радује и сам Господ

Исус Христос као глава цркве, који се невидимо и сада посред нас наводи. Хоће ли пак своју жалост да изрази због празне цркве и то може а да своју личност не истиче. Кад се св. црква не похађа, онда изгледа као остављена мати, на коју су њена дјеца заборавила, али она тужећи за дјецом својом ипак бригу води о њима те се нада на сигурно, да ће јој се драга дјеца опет у објатија њена повратити. Ето таким и тима подобним мислима и ријечима може свештеник давати одушке својој радости или жалости, а не истичати своју личност, те тиме правити од цркве приватну радњу, од себе трговца а од народа своје муштерије.

Још имамо да проговоримо о томе, кад — у ријетко или у често — ваља проповједи држати.

Господ наш Исус Христос, од кад се појавио као учитељ народни, није никад бирао времена за проповједање, — те је својим радом, животом и смрћу основао своју цркву, која се састојала из народа, и којој је он сам глава био. Куд је он год ишао за вријеме његовог одања по земљи, свукуд га је народ пратио, и он га је поучавао. Но кад се последије њега хришћанство разширило по цијелом свјету, те поједина мјеста добише сталне проповједнике, то се отпочеше одабирати мјеста на којима ће се стално проповједати, те се на тим мјестима народ скупљаше, да се Богу помоли, а и да чује вјерску поуку. У току дужег времена на таким мјестима отпочеше се дизати величанствене зграде као храмови Божији, те се у тим зградама народ Богу мољаше и вјерске поуке слушаше. Пошто се дакле у те зграде отпоче скупљати црква Христова, то народ назва саме зграде црквама. — Пошто се дакле зна, да је Бог свуда и на сваком мјесту, те да се човјек не само у цркви, него и код своје куће, и на путу, и на суву, и на води Богу молити може, то вјероватније изгледа, да су се прве црквене зграде отпочеле подизати најприје у тој намјери, да се ту за стално проповједа Слово Божије, па уз то тек да се и молитва свршава, јер се човјек Богу молити може и сам, а и изван цркве, а вјерске учитеље и поуке не може имати свађе и на сваком мјесту, него се те по црквама врше — те по томе никад, кад се год народ на богомољу скупља, не треба да буде без вјерске поуке.

Народ у Босни и Херцеговини јако је на ниском ступњу вјерског изображења, тако, да је врло мали број оних, који би знали ма какovu молитву, највећи дио не зна ни „Оченаша“ а може се наћи доста их, који се ни прекрстити не знају. Али и ако је овако, ипак се не може казати да народ није побожан — и ако на особит начин. Своје молитве, којима се он уредно јутром и вечером служи, сам је саставио, те их и пренаша с оца на сина и т. д. па, не знајући правих молитава, не познаје ни основних начела хришћанске науке. Његове молитве најприје се баве његовим тјелесним потребама, па тек ће овдје-ондје поменути штогод, што би му се и душе тицало. Ово јасно доказује, да је народ наш побожан, али — на своју руку. Немајући вјерске поуке он се сам помагао онако, како је могао, исто онако, као што је знао у народним пјесмама сачувати спомен на свјетлија времена у својој прошлости. Па народ наш осјећа, да он није научен у вјери, па зато са великом пажњом и преданошћу слуша поуке у цркви; па због тога ако би игдје проповјед нужна била, то је у овом народу најнужнија, и дакле не само због тога што је заиета потребна, него и зато што ју и народ с великим нестрпљењем очекује.

Као што смо већ поменули, до сад је на овом пољу у Босни и Херцеговини врло мало или скоро рећи нимало рађено, па народ долазећи цркви у прошлим тешким временима, предавао се једино молитви, да би у њој нашао утјехе за муке, које је трпио, и да се поткрени надом, на боља времена. Данас пак не осјећајући више оних мука, које га прије притискиваху, не тражи више у заједничкој молитви у цркви оно, што је прије тражио, те своје дневне молитве обавља код куће, те због тога нам и цркве недјељом и празником све празније бивају. А и шта га привлачи цркви, кад се и код куће Богу молити може? Управо рећи, ништа. Ред, по којем се црквена служба обавља, обичан му је; језик, на коме се служба обавља, неразумљив му је; појање у цркви нескладно је, ништа дакле нема, да га црква привлачи, осим једино — Богу се молити, а то може и код куће, па му зато није потребно, кад кад 2—3 сата ићи цркви, да се тамо Богу моли, и то тим мање, што ће у цркви у себи читати 2—3 пута оне исте молитве, које и код куће чита,

те ће остало вријеме провести у цркви незнајући и неразумјевајући оно, што се око њега ради. Па и ако по некад, што врло ријетко бива — тек неколико пута преко године — у већем броју походи црквена богослужења, то бива из сасвим других узрока. Приликом великих збора црквених народ се стиче цркви, не са једином искључивом намјером да се Богу помоли, него у претежнијој мјери, да се на том збору да видети, или да види свијета, да се са својом родбином, кумовима и пријатељима састане и поразговори, да се виде момци на женидбу, или дјевојке на удају; а то све чини се под изговором, да се иде цркви Богу молити, па се том приликом како младом тако и старом најмање мисли баве црквом и богослужењем. Да се ово не би зло разумјело наводимо то, да би се о истинитости овога сваки сам освједочити могао, који је ма кад приликом збора у сеоској цркви код богослужења присутан био, јер би тада увјерио се, да је и за вријеме богослужења такав жагор и ромор, да се не чује на излазним вратима, кад свештеник што чита, а једва оно што се за пијевницама пјева. Дакле народ тај што се у цркви налази, није покретала само та жеља, да се у цркви Богу помоли, него да се и са својим пријатељима и рођацима састане, те за разговор употребљавају и оно вријеме, које је служби божијој посвећено.

Да би дакле народ уредније у цркву ишао, неопходно је потребно, да би се једноликост црквеног богослужења уклонила, а то ће се моћи учинити тиме, кад се свештеници приме и друге половине своје дужности, те буду сваке недјеље и сваког празника проповједали — поучавали народ. Таким ће се начином оживити служба божија, која иначе према простом народу ништа друго није, него мртво слово, пошто ју народ прости никако не појима нити разумије, пак ће онда боље и посјећавати црквена богослужења.

Да је ово заиста овако, довољно ће се доказати следећим примјером. Опште је познато, да су католичке цркве куд и камо боље посјећеније од наших. Народ католичке вјероисповјести из приличне даљине скоро сваке недјеље у приличном броју грне у цркву. А одкуд то долази? У католичким црквама, службени је језик латински, ког народ још мање разумије него наш народ црквени језик у нашим црквама;

црквено богослужење још је у католичкој цркви једноличније и једноставније, него у нас; па и пјевање у католичким црквама ни мало није складније него у нашим; па ипак народ католичке вјероисповјести боље црквене службе похађа; а то је отуд, што се католички свештеник, ако и не свакад а оно врло често на проповједаоници указује, те је то јасан доказ, каквог уплива има проповјед на народ. Хоћеш ли га поучавати, он драговољно и објеручке прима поуке, не ћеш ли га поучавати, онда и њему будне досадно 2—3 сата стајати у цркви не разумјевајући ништа шта се око њега ради те или не ће ни доћи у цркву, или ће се за вријеме богослужења забављати са својим комшијом, само да му вријеме брже прође.

Свештеник дакле треба сваке недјеље и празника без обзира на бројну количину слушалаца сходну проповјед да говори, јер ће само таковим поступањем свој узвишени задатак вршити, јер ће тек онда бити прави пастир стада Христовог.

Да се не би овоме начину спремања за проповједање приговарало, као да се наше сеоско свештенство по свом изображењу, не би могло овим упутствима користити, примјетити нам је на то, да нам је познато изображење нашег сеоског свештенства, као и то, да их доста има, који нијесу у стању потпуно превести на српски језик ни оно што у славенском језику прочитају, — ипак ће се моћи помоћи овим упутствима, јер им није нужде а ни потребе да велеучено говоре, него онако, како могу, па ће их њихова околина разумјети, а то ће лако моћи, јер ће своје мисли исказивати; а друго, што се тиче тога, да потпуно не разумију црквенога језика, томе ће се лако доскочити; јер и Апостоли а и Јеванђеља, налазе се у српском преводу, те их сваки свештеник лако може набавити и тиме се послужити, да на основу тога, што потпуно разумије, мисли развије, те проповјед удеси. Од свештеника се дакле ништа друго не тражи, него добра воља и мало труда, па је успјех ту. А да се свештеник што више у томе изобрази, потребно му је да чита св. писмо, па онда да прати разне поучне говоре и бесједе црквене, које се било у засебним књигама или по листовима узора ради јавности предају, али увијек само у тој намјери, да их проучава, да метри на ток мисли, цјелиходност, начин, којим се

мисли и кажују и т. д., па што би му се допало, да би околини му одговарало, да и употреби, али да те туђе мисли својим начином — својим рјечима и кажује. „Без муке нема науке,“ вели народна пословица, па тако је и овдје, — без труда нема напретка.

Да би свештеник лично проповједнику, т. ј. да би проповједање добро стојало свештенику нужно је да свештеник са пуно пажње врши божанствену службу. Не само да осјећа оне узвишене тренутке, у којима се он за вријеме службе божије налази, него да његовом том унутарњем осјећају, и његова спољашност не противурјечи. На његовом лицу, треба да се чита благост и скромност озарено узвишеношћу светих радња. За вријеме службе не треба на свештенику никако да се опазе ма и најмањи знак зловоље, никаква пријека ријеч, никакав намргођен поглед, никакав знак досаде или умора за дуго-трајне службе; свештеник треба да свршава службу неусиљено и одано. А да то узмогне, потребно му је, да све зна и осјећа што ради и да све разумије што чита. За то је неопходно нужно, да се свештеник у томе упуту, а то ће моћи проучавањем литургије.

* * *

До сад бјеше говорено о томе, како се свештеник као проповједник у цркви понашати треба, па сад, на завршетку овога, проговоримо неколико ријечи и о његовом владању у народу.

Истина, врло је тешко везати човјека у његовом слободном животу за извјесна правила, али служба свештеничка захтјева, да свештеник ни за један тренутак не смије отступити од тих правила. Свештеник нема слободног времена, као што га могу имати други људи, он је вјечно у служби, ако не, као служитељ цркве, а оно као пастир. Он никад не може своју готовост свом стаду одрећи. На путу и код куће, у дану и ноћи он је у служби свог стада. Као год што чобан чува овце обдан на паши, а ноћу у затвору, исто тако и свештеник мора и дању и ноћу да бдије над свим духовним потребама свог стада; мора непрестано бити на стражи, да му се у његово стадо не увуче дивља звјер те му штету не начини, јер је он одговоран за повјерено му стадо. Тешка је служба свештеничка; велико и тешко је бремене на свештенику,

па ко се не уџа да ће га до конца живота свога с достојанством носити моћи, нека га се и не прима.

Изразећи из цркве у народ, на свештенику треба да се осјећа одсејај божанствене службе, коју је свршавао, па под тим сјајем, сјајем неприкосновености, да наставља своју службу у народу. Упућујући људе на вршење њихове дужности и према Богу и према ближњим, треба да им сам у томе примјером предходи, савјетујући уздржљивост, савлађивање својих страсти, треба сам да је умјерен, осуђујући пороке, ваља да је сам безпорочан. У саобраћају с народом треба да је услужан, скроман и снисходљив. Никаква опора ријеч не треба да пријеђе преко његових усана. Не треба да има у народу личних пријатеља, јер тада може имати и непријатеља. Треба да стоји изван партаја, ни у какву борбу да се не мијеша; да свим партијама једнако буде наклоњен. Нека у народу види повјерено му стадо, за које је одговоран. Нека му је све свеједно, а ушао у кућу каквог богаташа или у колибу каквог сиромаша; нека му је потпуно свеједно ишао на весеље или на жалост; нека никад ни најмањим знаком не покаже, да се радује отићи тамо, гдје ће шта заслужити моћи, нека дакле никад не дадне првенство богаташу пред сиромашом; нека су пред њим обојица једнаки, нека никад не да пред народом познати своје личне слабости; нека преко његових уста никад не пређе лаж, јер његова ријеч треба да је у народу истинита и света; нека се никад ни са појединцем не упушта у збијање шале, јер то понижава његов углед и достојанство. Са потпуном озбиљношћу треба свакад и сваком приликом, да се с народом опходи. Нека не буде лијен у вршењу службе за душевна блага свога стада, нека дакле буде неуморан раденик у винограду Господњем. Нека сваки сукоб с народом избјегава и узреке разних сукоба уклања. Нека не тјера мак на конач ни с ким, нека према другим буде попустљив, али према себи строг. Нека се у материјалним питањима с народом не преговара и не цањка, нека у захтевању свога прихода према такси или обичају буде кратак и одлучан имајући обзира на сиротињу, нека се дакле у никакво претресање о својој наплати не упушта, него што могуће краћи да буде, пазећи добро и на то, да то захтјевање буде и праведно не само

по такси него и у сразмјери према другим људима.

Врло је разноврсна свештеничка служба, па ће свештеник у много и много прилика доћи у околности, које се не могу све предвидити, али из овога, што је до сад доведе наведено моћи ће сваки створити закључак о свом понашању и у најнезгоднијим околностима. Буде ли се свештеник старао, да се оваким начином опходи са својом паством, не ће ни њега народ оставити да гладује и да кубури са материјалним незгодама, те по томе не ће се ни јадиковати над јадним свештеничким стањем, које би требало поправити, али за коју се поправку мора државна помоћ очекивати. Свака поправка свештеничког стања, која би се провела, била би на уштрб православља, ако би свештеник државну помоћ затраживао у прибирању својих прихода. Служба свештеничка је добровољна, па су и приходи свештенички добровољни. Човјека, који ступи у свештенички чин, треба да покреће одушевљење за тим позивом, а не, жеља за лакшим живљењем. Вуче ли појединца жеља за лаким живљењем, тај онда прави од свештеничког позива — занат, у коме се ништа не ради, те наравно такав занат, особито у данашње вријеме, мора да опада. А да је свештенички позив скоро до низине једног заната спуштен,

јасно свједоче ове изреке, које се могу у народу да чују: „с ковачем и попом не треба се носити (противити)“ или: „што ми сврши (поп) платићу му“. Прва се изрека односи на то, да се са свештеником као и са ковачем не треба свађати, јер ће ковач, кад му се донесе што да поправи, затезати с радом, те ће тако дангубити онај, који потребује ковачеву вјештину, а тим се ковач и свети, ако му је дотични гдје год што натрунио; а тако ће и свештеник, чекати какву прилику, кад ће моћи онеме, који му уз нос иде, приликом вјенчања или другог чега, дотичном вратити жао за срамоту, те ће га или оглобити приликом вјенчања, или ће му ма какве друге неугодности на пут ставити; а другом изреком за свештеника вели, да ће му се платити оно, што буде зарадио, дакле, као и сваком другом занацији, дакле држи, да свештеник све што чита, све што говори, све што ради, ради из јединог узрока да до новаца дође, дакле да је и код свештеника новац једини покретач свега његовог дјеловања.

* * *

Уздићи се изнад овог мњења, поставити свештенички положај на достојну висину, са које ће се успјешно дјеловати — бјеше једина, чиста и искрена намјера ових слабих редака

О побожности.

Познајте најпре Србином Србин чим је, пак свом снагом духа, срца, слож'ше с', да светињу одржише . . . Мушицки.

(Свршегак.)

„**Ⓔ** сѣмъ развѣкютъ вси, ако мои обчѣнницы есте, аще любокъ имате междѣ собою;“ то су ријечи Христове, по којима се морамо владати, ако хоћемо да будемо његови и свога народа. Нама Србима понајвише треба данас љубави, као извор слоге — јер братска љубав својом божанственом јачином спаја у дому чељад, па и чланове читавог народа. Мора се признати да наш народ, као опробани паћеник, много и много пута заслуживао је бољи и бољи живот, али је противник вагда као црв

гризао жиљу наше међесобне љубави и слоге. У таким часовима бивали су тешки дани народних раденика; али поткријепљени, да „Господъ любытъ праведники“ у раду не малаксаше, тражећи да згњече оног по нас штетног црва.

Прође доба у коме се поградише оне наше мале црквице, као знакови тешког живота, прође доба, пролијевања крви, али није нити ће проћи доба борбе за живот; јер се свак у борби роди, а у

У борби умре. Ми се морамо борити, не у правцу нападања на ничије, но у правцу напредовања па и браћења. Благо које се пет вијекова крило и чувало и у најтамнијим гудурама, као аманет праучитеља св. Саве, оног баштована који православље накалеми на српски дух и срце, то благо мора се и данас добро чувати, како би нас благосиљала она пет вјековна сиротиња — „сиротиња раја,“ која образа не даде ни пошто.

У крвавој нас борби, за вјеру и слободу, затече и ово данашње вријеме, вријеме пово, вријеме напретка, вријеме које нас хоће да уведе у коло образованих народа у духу мира; али морамо ми пазити да тај, напредак наш, корача, међу нама, у духу српском и православном. Ово је вријеме развило заставу мирнога напредовања, која нас охрабрује да обновимо своје погорјеле домове, оборене храмове, да напредно обрађујемо своја поља и ливаде, да наново подижемо храмове вјере и науке; само пазимо да не изгубимо се. У овом добу баш требамо раденика озбиљних, раденика са рачуном, ако се хоће да се са рачуном живи. Народни духовници, као његови чувари и учитељи, народ свукуд заступају, зато треба највише за њ радити. У вријеме и најновијих наших крвавих борба, свештеници своје достојно мјесто заузимају у нашем народу — историја ће их заиста и забиљежити — тако исто и данас има се свештеник згодно наћи, данас у времену слободног напредовања.

Упирати претом на поједине народе и личности ради угледа, није ни нужно; — та нас су наше прошлости научиле, а могу нас и насјетовати, само им треба свој поглед обрнути, па ће нам бити добре учитељице, заиста за бољу и бољу будућност. Тамо ће највећи народњак наћи

лијепих примјера; како војник, тако и државник, како свештеник тако и научењак. Неће умријет Милош, Бајо и Синђелић, као што ни мудрост Душанова; не заборавља се св. Саво и протопоп Неђељко, као ни Његуш ни Вук Караџић; а ти драга српкињо запамти да српство не избацује из своје памети добру Јевросиму мајку и јунакињу косовку дјевојку. На њих се морамо угледати, то од нас тражи народ наш, а Бога ми имамо и на кога, а са овакима би се могао поносити и већи народ.

— За ово мудро вријеме, ми можда нијесмо спремни као што треба, али мора сваки признати да умијемо радит за напредак. Ми свештеници већ коракнусмо корак напријед, а као народни понос, са тим се и наш народ поноси те нас задужује да будемо што вреднији у свом светом послу. Ето дочекасмо да нам је и Србин Архипастир, дочекасмо да нам ћеца обогачени науком заузимају достојна мјеста, само треба што више пажње на народ, на његово морално и религиозно владање. — Испустивши ма и најмању погрешку, ето за њом једне, друге и треће, а данашње вријеме тако је глатко, да је лако доћ до погрешке. Нама, од најмањег до највећег духовног стражара света је дужност бдити над народом, као мајка над својим чедом, јер нам је то и могуће, почем смо синови мајке народне, почем смо ћеца србина Архипастира.

У овом часу, да се опоменемо да „Господ љубит праведници“. Томе смо се освједочили на својим синовима, и ако нас куша, одузевши нам снажну мишицу и неустрашима борца митрополита Леонтија Радуловића. Тренут уздржљивости наше, заслужи те добисмо њему достојна нашљедника његова састрадалника преосвећеног Серафима Перовића; и заиста

WWW.UNIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКИБИБЛИОТЕКА

Слобода, која на себи носи печат
 ослобожености, узрок је те се свештеници и
 црква оставља "на опет пром не бије".
 Кад те рибечи чујеш морани се еневеселит,
 али никакво маљакат. — "Почетак је му-
 дрости ствах Божија": Мулар човјек може
 бити, али као човјек мора бити окривен
 врћинама које би човјека заносиле за
 угад. Некадашњи живот и наших се-
 вјата мотва је стукити за пријер што
 се тиче побожности а данас вѣш опакваш
 да га била вене, а крај ње расте нека
 немарност према свему. Не смилем твр-
 дити, да она није запрѣтана у дубину
 срца, да је замшка у шупрагу". То би
 се могло опростити, кад не би на себе
 остављали поклоњена; али шта ће наша
 Црква — од кога ће се прихјером на-
 чити: љубити и чувати своје?! Ето
 никог и цркве, ето свештеника и учитеља;
 а кад је то тако, а кад се то говори
 својој души помислит: "ће ми није ро-
 дителъ не трѣба ни ја?" Шкога и учи-
 телъ раје, али кад бес допителъ? —
 Пријер је најбоља школа како у поро-
 дини, тако и у чинском народу, а прим-
 јером нико не може бити ко тежи за
 "биганим кољачом" но онај који ради да
 му је образ свјетла, на макар јео и црни
 кољач. То је један равани узрок што се
 и молитва заборавља покрај заговљања
 не само у варошима, ће се човјек не може
 одмах а у данашње вријеме ни чујити,
 но и по самим селима. Је ли донао на-
 зарни јан, или ма који јан рајни, ето
 ти читаве околице у вароши, али не да
 да се ејети своје душе, но свак трчи да
 "разоје брину" и то онијем што убија
 и тјегло и душу. Кроз оваке поштуке
 пада побожност, а мало се ко ејети ди-
 јечи светот Апостола: "Царство Божије

"Господ љубит праведници", те их и по-
 дике на мјеста свјетла. Овај дивни при-
 мјер, заслукаје, да се на овоме мјесту и
 у овом листу спомене, па нека се чује и
 преко кршња наше отаџбине.
 Гледајући на себе и своју снагу,
 морам рећи: "сиротино и селу ситника,
 како д'нјеси кући у којој си!" — Многи
 би много више шћео, а кад овамо мало
 може; али и то мало моћи, кад се у дјело
 заједнички проиавеле, може доста кори-
 стити: "арно до зрна — пољча; камен
 до камена — палача". Ето зато сви по-
 моћно да одржимо у народу побож-
 ност, а с тим ћемо га, као народ гачу-
 ват и одржати.
 — "Народ је црква" — на чување
 предања; али кад је не знамо, како ћемо
 је сачувати и очувати. Народ проучит у
 животу, улагајат му потребе, жеље, ве-
 лика је потреба сватот од нас; а кад то
 сазнамо можемо му исте задовољити, па
 прешне исправити а добре утемељити.
 Не знат живот своје цркве и њезни дух;
 значни новјерени талант упронастит, значни
 показат се дењаним еглотом, а то српски
 свештеници није никад био. Покудити што
 је за куђење, нечујати из срца оно што
 је шћетно није лажк посао; јер богосници
 са муком шћек пошје први пут, а други
 пут као опорављен, са радощу га није,
 јер се вѣш ујерни, да му покаже.
 Посматрајући "нарођанае", као срп-
 ско-православни свештеници; гледајући га
 са "двери" — мора се често надршити,
 јер мало кога преа собом видиш. То смо
 сви онавали, кроз ово деветак година, па
 се мораво запитати: зашто је то? Чујши
 се, како за кратко вријеме умрије оно
 старо доба, кад се народ полуптих реѣа
 уварчино, у оне нике мале црквинце, да се
 Богу помочи, чујши се, како дође тако
 насом ово доба с л о б о д о м и в о л я .

није јело и пиће, него правда и мир, и радост у духу светом“.

Добар примјер нека ове ријечи представи у јасној слици, па ће бити плода; ако се не ће да нам се рече: „тешко вама фарисеји, што тражите зачеља по зборницама, и да вам се клања по улицама!“

— Као што ме опомиње и наслов овога чланка, хајде да се запитамо: због кога опада „побожност“? Је ли због раденика у друштву нашем, или је то некако у времену дошло? — Вјешт посматрач живота нашег могао би барем и приближно доћ до одговора. А ко то не може јасно увиђет својим оком, а оно нек постави питање у том погледу једном сељаку, добиће одговор: „не бије гром „„чаришчију““ што прије отвори дућан и механу, но што се пош у цркви и прекретно“. То је јасан доказ да „с главе риба смрди“. Е угледајући се једно на друге у томе, могли би се једно на друго угледати и у противном случају. — Ја, истина, нијесам баш дубоко завирио у живот ни саме своје околине, а камо ли једног краја; али на први поглед, што се тиче „побожности“ не може се допасти.

Ако се упутити случајно, или по некој дужности, у народ и завириши у његов живот и држање; опазићеш да је почело неко мудровање, опазићеш, да је и стара бака што је већ ноге у дуг запрећала, почела збијати „како ратују по небу прилике“. Покрај тога увидићеш, „да јаја какоћу, а кокоши шуте“. Син сјетује стара оца, а шћер учи матер како ће се у друштву понашат. Овијем не ћу да рекнем и то да је вазда „најстарије и — најпаметније“, но би рад био да остане оно старо поштовање, она стара смиреност, као плодови „побожности“. Како, побожност опада, тако исто пада и међу-

собно поштовање; те није никво чудо, ако чујеш, да син оца, или шћер мајку, а камо ли снаха своју свекрву запитати не ће: куд ће и шта ће, те и иде све по новој слободи и ћенфу. Данас није никакво чудо, ако кућни старјешина не зна куд млађи шврљају; ето, тако се дође до онога времена, кад ће се свијет престати „Бога бојати — а људи стиђети“, а то све извире из безбожности и из непоштовања старијега.

Посмотри наше свечане „и пазарне дане“ — ту ћеш виђет ону сувишну слободу, коју је донијело ово ново вријеме. Тога дана виђећеш многог, а понајвише многу са неком ситуацијом у рукама; а зашто се дошло?; вјерујте само зато, да се није код куће. Ако што која и прода, оно цржавице оде за „шник“ за „мриђелице“, за „дуван“ или за много распрострањену „каву“ — е, шта ћеш?, она ти је прави разговор у кући, и то покрај оне голотрбе Српчади, која би била задовољна и са „скробом“ кад би га било. Механице, дућанчићи и бурдељчићи кните и младим невама, међу којима се раскошарила која „мудра бака“, често са цигарицом у зубима или чашицом мученице на носу; ту ћеш најјасније виђет ону сувишну слободу, које се ја заиста плашим, које се мора плашити сваки пријатељ српског поноса. Почела је због тога и због претварања села у варош претварати се и она „црвен“ на образу у „бледило“ иза чега вири непослушност — „непобожност“.

Доћеш ли у кућу, ето ти одмах „кафе-ног такума“ на посао; а ако се узпротивиш, одмах ти је готов одговор: „Та да ово још не тронимо не би нам у кућу сврнуо ни кнез. Погледаш ли по кући, заине ти око за велику нечистоћу, и то баш у кући оне младе што по јуче накићена покрај

тебе пројурити на пазар. Зажелиш ли да завириш у душу кућне чељади; — епријатељу, то је тежак посао. На том путу набасаћеш на много глатких путања, али бистро посмотри, одвешће те у џбун трња и корова честе непослушности, која је уродила, оном мало час, споменутом „новом слободом“, која и у дом уводи непобожност. Чућете често: „шта ти знаш стари; то је било у старо лудо доба. Данас је свукуд шупље испод неба“. Ето још једног узрока зашто старост шути и ждере гук, котрљајући низ увело лице из упалих и готово пресушених очију и пошљедњу сузу свога живота, и то на кога? — на свој, можда, пород. Ето шта у дом унесе, та слобода, та непослушност, која је наступила кад и непобожност.

Пођеш ли у комшилук, ће се братеки договара и сестрински љуби, ће се под буквом суди међу браћом, шта ћеш виђет. Кад би ти све потанко рекао и описао отишло би на широко, а можда би на први поглед сам читаоц рекао: то не може бити. Ријечи светог апостола: „... да се старамо за мир и за оно чим водимо на боље један другог“, као да су у завист и себичност обрасле, те у души многи плаче кад сам ја радостан, а смеје се кад ме какова биједа сналази. У комшилуку се најријеје породи неслога, или да се боље изразим — у приватном животу. Ту се ми некако један другом не допадамо, а зашто? Ја не би умно доказати, ако не зато што један другом, те и једна другој завидимо — што „у туђем оку видимо труп, а у своме нам ни брвно не замиње.“ — Ко је имућнији, па и нека је, Бог му је дао, па и нек му уздржи на корист, част и срећу себи и својима, а богме и народу; ти имућнији могу и за живота показати се народним добро-

творима и то подижући сиротињу из прашине на ноге. А ради ли се тако? Као одговор нека послужи ова народна ријеч: „Доста ли ти је туђих раскућно, док је своју закућно“. Погађа ли се тиме потпуно, не смејем баиш тврдити, али овђен се мора и тај случај приказати, да би се добила јасна слика, која се жели овим преставити. — По варошима је отворена борба за првљенством у части и имању, те се догоди да се многоме подметне нога, те посрне и у једном и у другом. Тако разбијен човјек, куд је пристао, но се латити опет борбе не бирајући средства — те ето ти наше вјечите свађе и кад се ради у општим стварима. Тако, управо, рећи, разбијен живот наћи ћемо и у најмањем селу; јер за један клип кукуруза, или за једно губаво јаре, изроде се толике размирице, да им братија, плодове ужива „с оне стране браве“. Суђење и договарање међу браћом је престало, а у онај стародревни раст, ће су се старци окупљали и своје млађе подучавали и завађене мирили, у тај раст пукао је гром неслоге, те га исцјесао на ћенанице: зависти, грамжења, мржње и себичлука.

Ја данас, ја и кад, ми православни Срби у овим крајевима морамо бити једно, а ни у ком случају двоје, јер нас лако могу такове расцјепити и на троје.

Са гледишта нашег домаћег и друштвеног живота, морамо се заштити ријечима светог Апостола: „Зашто радије не тршите неправду?“ Зашто радије не прегорите штету?,“ него и сами чините неправду не прегорите и штету; па још браћо!? Или не знате, да неправедници не ће наслједити царства Божијег!?“ Свакога посматрача нашег живота морају ове ријечи дубоко до срца коснут, јер је заиста себичност и у части и у имању

прешла своју границу и постала непобожна. Неки жели сребра и злата, неки славе и части, а неки и једног и другог; али ни један од свога да откине за другога, не само од имања но ни од славе, и ако је и други заслужује. У оваком случају не знамо који су слијешци гори, или они, који тумарају за благом на начин Јуде, или они који хоће славе по пут оног што је и цркву запалио само да се прочује? Црна је хаљина славољубље, у данашњим приликама, јер оно доводи човјека да на Бога заборави и душу изгуби. Зато, ето и умрије оно братско суђење и договарање „под буквом“, а наступи вријеме кад се мора ближији свој за ситницу у „пехер“ оферати, на тамо свакаквим човјеком назвати.

Код оваких радова, слаби су плодови заједничког рада. Сад, ако који „дерзнет“ да се успротиви поступку „силе, богатства и непобожности“, ето ти на њ оних лисица, које лукаво подвлаче полуге разорења заједничког живота. Отуда и долази оно, да људима честољубивим, ништа се не допада, ако буде без оно њихово: „ја“ — ако они, случајно, не буду у свакој „мирођија.“ Без те мирођије они ће сваку чорбу често и превалит, и ако ће и сами остати гладни, а то све узвире из непобожна срца. Признат своју погрешку, никако не иде — а никад

не ће, да се зна, да признатом погрешком ето туђих отклониш.

Е, али ваља бити први!

„Ко сам — ја сам!? а кад овамо, дубље завиривши, видиш окречен гроб, из кога базди смрад несреће, не само појединца, но и већине. — Ми се тога морамо чувати.

Овако стање не бјеше за доба петвјековног ропства, за доба кад се наш народ научио уздати у Бога и у себе самога, а данас смо с малијем као разбијена војска, па и у самој цркви, те збиљам наш народ показује се ненобожан, па и немаран према свему.

— Ово неколико редака да завршим са овом речју:

Гледајући наш народ према његовом данашњем домаћом и друштвеном животу; гледајући његову ревност према цркви — морамо се опоменути на овом мјесту, да не би поклизнули, јер смо ми овамо међу више распутица но и један крај српски. Овијем не ћу да кажем да је наш православни Србин безбожан, безвјеран, не ћу да кажем да му није правде светлија највећа, али гледајући очима како је данас, како се ради, морамо ми заштити ради познијег параштаја, који ће можда бити међу још више распутица.

поп Савва.

Поштено име.

Сваки човјек не може имати сва блага овог свијета. Неки је богат, други сиромаш; један заузима висок положај у свијету а други је са свим незнатан; један је силан а други онет слаб и немоћан. Али сви би људи могли имати једно опште

благо, које га прави и богатим и силним, чувеним и достојним оног позива, ради кога га је Творац и створио. То благо, које би требало да украшава свачије срце и савјест; којим би требало да се поноси свако људско биће — јест добро и по-

штено име. Оно се у сва столећа, у сва времена сматрало као велика драгоценост. У првој књизи Мојсеовој прича се, како су синови Јаковљеви Симеун и Левије мрзили Емора и његова сина Сихема, јер је овај Њихову сестру Дину обешчистио; те су због тога Симеун и Левије мачем погубили не само Емора и његова сина, него и „све мупкиње,“ па за то „Јаков рече Симеуну и Левију сметосте ме и омразисте ме народу ове земље;“ ја сам вашиим поступком изгубио поштен глас међу Хананејцима и Ферезејима (I. Моје. 34. гл.)

Самуило докле год је био судијом Израилског народа, старао се да се народ сјећа њега и његове управе и да га народ као поштена човјека и пошље њега дуго спомиње. — Оног дана, када је одступао од своје службе и кад је управу над народом предавао изабраном цару Саулу, он се окрену народу са ријечима: „ја сам остарио и осиједио; ја сам ишао пред вама од младости своје до данас. Одговорите ми пред Господом и пред помазаником Његовијем. Ко ме сам узео вола или коме сам узео магарца? Ко ме сам учинио насљедом? Ко ме сам учинио криво? Или из чије сам руке узео поклон, да бих стискао очи њега ради? пак ћу вам вратити. А они рекоше: нијеси нам учинио силе, нити си узео што из чије руке. Јоште им рече: свједок је Господ на вас да нијесте нашли ништа у мојим рукама. И рекоше: свједок је“ (I. Самуил. XII. 2—5).

Давид је молио Господа: „Не дај да се осрамотим, да ми се не свете непријатељи моји“ (Пс. XXIV. 2.)

Соломон премудри пише: „Боље је име него добро уље“ (проповј. VII. 1.); — под ријечју име разумије он поштено име, па каже да је боље у гроб сићи с пошвеним именом, него при погребу об-

мазан бити најдрагоцијенијим уљем и ароматом.

И апостол Павле много је полагао на поштење и част своју; старао се, да га сачува неоскврњена од својих непријатеља; казивао је да се он без и какве користи своје стара о спасењу других, па се опет за то храни сам својим рукама и не пада на терет другом. Он је говорио, да би „вољао умријети него да ко славу његову уништи њему“ (I. Кор. IX. 15.)

Свети апостол Петар, поучавајући вјерне правом хришћанском животу и раду, говори: „имајте добру савјест, да ако вас онадају за што као злочинце, да се постиде они што куде ваше добро живљење по Христу“ (I. Петр. III. 16); „јер је тако воља Божија да добрим дјелима задржавате незнање безумнијех људи“ (Петр. II. 15). „Само да не пострада који од вас као крвник, или као лупеж или као злочинац или као онај, који се мијеша у туђе послове; а ако ли као хришћанин, нека се не стиди већ нека слави Бога у овом догађају“ (I. Петр. IV. 15, 16).

Блажени Августин вели да се за себе стара о мирноћи своје савјести а ради људи о добром имену.

Завист је и до сада оружала, па ће и будуће наоружавати људе овог свијета против истинитих хришћана и против њиховог доброг имена. „А и сви, који побожно хоће да живе у Христу Исусу, биће гоњени“ (II. Тим. III. 12.), дочим они, који не живе животом правих хришћана, не ће бити у опасности. Хришћанин, али не по имену, него по животу, слабо ће кад год пасти у очајање, јер што себи чини, чини и другом; што себи не жели, не жели ни другом; те не треба да се боји напасти од људи. — Он је свагда готов да с радошћу прими бешчестије за име Христово.

Прави хришћанин боји се, да не заслужи поругу и срамоту због неваљалства, а увијек је спреман, да је прими из љубави према распетом на крсту. У осталом он се брине, да људи и о његовом имању добро мисле, да знају и да буду увјерени, да је своје богаство стекао дјелом руку својих; да га је крвљу и знојем својим залио. Који тако не чини; који се не стара да сачува поштење и образ свој од неправедних и неистинитих изношења, тај није ни достојан поштења, тај није ни поштен човјек. Поштењаковић ће све и сва жртвовати за част рода и имена свог. Он се чврсто држи мудре пословице: све за образ а образ ни за што.

Поштено име је као и препоручено писмо. Оно нам поставља добре одношаје између нас и људи. То писмо тј. то име поштено отвара нам врата на свакој оној кући, у коју желимо да уђемо; оно нам задобија вјерност и пријатељство код људи. — Поштење је једно најкрасније нашљество, које може отац на самртној постељи предати чеду свом у аманет. — Поштење најбоље и највјерније препоручује жену њеном другу и мужа својој жени. — Оно трговцу, занатлији, механџији и сваком другом свагда отвара кредит — повјерење код других. — Поштење је чувар моралне чистоће. Оно нам не да, да паднемо у дубину грјеха и покварености. Страх, да не изгубимо поштење, уздржава нас од грјеха. — За кога је поштење од мале вриједности, од тога се не надајте добру; такав ће све већма падати у дубину зла и неваљалства. — Поштење је најбоља ограда, која чува светињу будућег живота. Непријатељи добра и будућег живота никад не ће покушати, да прекораче ограду те светиње. — Дјевојка која схваћа вриједност поштоног имена и која се нада на бољу будућност, никад не

не ће упустити у саблазан и неваљалство као она, која олако узима поштење, невиност и чистоту. Чиновници, судије, управитељи, трговци, који су стекли поштења ни у каквом случају неће га помрачити лукавим и незаконитим поступцима; то ће радити само они, који су глухи и слијепи према поштењу. — Најпошље поштен човјек има велика и благотворна уплива на владаће других. Савјетовања непоштоног човјека, па ма она и била добра, хришћанска и човјечанска не примају се; док се међу тијем мишљење, упућивање и савјети поштоног предуспретају са великим уважањем. Ето како је велика сила у тој ријечи поштен, поштење! — Злоковарни и бесавјесни људи никад не могу са свим уништити моћ и дјејство поштења. То се посвједочава и оним: поштено име не гине. — Оно је корисно без разлике свима, — оним, који сједе на царском престолу и онима, који заузимају пошљедне мјесто у свијету међу људима.

Не треба мијешати емисао доброг, поштоног имена са именом великим. Који жуди и тражи велико име, тај ће ријетко наћи поштено. Поштено име се не добија тим, ако ми сами себе хвалимо и разглашујемо као човјека чесна и поштена, као што многи чине, који хоће да задобије у других повјерења. Ако ти хвалиш сам себе, онда је та слава и хвала — ништа. Узносиш ли се сам — бићеш понижен. Поштено и добро име расте као што расту успјеси наши у благочешћу и добродјетели. Велика шумска дрвета расту постепено, за то и узрасту високо и могу да стану на супрот бурама; а биљке, које се брзо уздижу у вис, и које за годину достигну висину знатну — брзо ће свршити свој вијек, на скоро ће угинути. — Дијете, које се не развија посте-

пено, није дуговјечно, здраво. „Иштите најприје царства Божијег и правде Његове и то ће вам се дати“ (Мат. VI. 33) казао је Христос. Обећање Његово односи се без сумње и на добро име. Буди сином царства Божијег и правде Његове, па ћеш бити обљубљен и од Бога и од људи. „Он је истинити Хришћанин, она је истинита хришћанка“ — у тим се ријечима признаје да је потребно и нужно добро име сваком хришћанину. — Људи, који су противни хришћанском благочешћу и моралу, доста пута немијавују оног хришћанина, о ком се тако говори; но и они су дужни да признају владање и живот истинитог хришћанина, па ће му ма кад и признати јавно, чим се више пута увјере и очима увиде да је вјера његова нелицемјерна и нефарисејска; да је љубав његова истинита; да се владање његово слаже са науком светог јеванђеља. — Свјетлост истинитог хришћанства најбоље и најјасније се огледа у дјелима вјерних, јер је у њима најдивнијим бојама насликано достојанство и величина моралне науке Христове; у њима тј. у дјелима хришћана најљепше се прославља Отац небесни. — Истинити хришћанин је и прави отац дјеци својој. Истинита хришћанка свагда се показује као кротка, трудољубива и њекна мати, која чедо своје љуби правом материнском љубави а мужу је свом одана, искрена и вјерна. Дијете пак, које је у духу светог православља васпитано и одгајено, увијек поштује родитеље своје, који сво старање и сву бригу полажу на тјелесно и душевно напредовање његово. — И према својим друговима и пријатељима истинити хришћанин је вјеран, смирен, пријатељски, искрен, готов да све жртвује за добро ближњег, спреман да му укаже и материјалну и моралну помоћ, па и опет ни-

ком не разглашује своја добра дјела, него је вјеран оном: што чини десница нек не зна левница. — Ако се од њега иште каква помоћ за опште добро, срећу и благостање, и ту је он готов. — Ако је нужно да хришћанин кога поучи и посавјетује, то он чини очи у очи, отворено и искрено, једино што љуби ближњег и што му истинито а не притворно добра жели. — Бједним, сиротињи и патницима милостив је, али не само ријечју, него и дјелом. — Таквим људима треба подражавати; њиховом примјеру сљедовати па прије или послје људи ће сами увидити поштен живот наш, па и ако ми о том не говоримо.

Хришћанин треба прије свега да буде вјеран и тврд у ријечи. Не треба нико да обећава, што не може испунити. Што си коме обећао, испуни, ако ниси рад да људи изгубе повјерење у теби. На жалост данас на сваком мјесту и са сваке стране чујемо само обећање, а што је важније — о испуњењу тог обећања нема ни говора, јер „доста што је рекао.“ Многи људи изгубе поштење, повјерење и добро име једино, што нису извршили оно, што су обећали.

Испитуј како људи о теби мисле, али свакад им не вјеруј, јер многи једно мисле о теби, али ти друго кажу, па оно што им је на срцу, није и на језику. Многи више пута говоре о теби само за то, што знају, да ти волиш то слушати. Има их и таквих, који често питају друге, како они о њима мисле.

Људи се доста пута чувају од неког грјеха баш с тога, што им га други приписују. Клевета натјера друге, да буду пажљиви у владању свом и да буду готови на борбу са искушењем. Језик оног, који клевета, служи баш као средство, којим се ми од грјеха чувамо и као средство,

којим ми задобијамо мирноћу и спокојство савјести наше. Разумије се да у том случају не треба благодарити оном, који нам је о глави радио; који је хтио да поштење, част и срећу нашу за на вијек изигра и закопа; који је можда сву умну снагу употребио и из петних жила прегнуо да нас пред свијетом оцрни, него тада треба благодарити Богу, јер он једини познаје најбоље и најтачније нас и наш живот. У осталом клевета л' те ко, најбоље ћути и не одговарај ништа, него вјеруј, да је Бог најправеднији судија тиме ћеш свог клеветника лакше побудити, да престане од клеветања. — Али ако би се због клеветања другог могао ти лишити лако имања и звања, то не ћути, него брани се, дигни против непријатеља глас не само свој него и својих другова и пријатеља и затвори уста своје клеветнику. Јер није достојно човјека да поштено име — тај красни Божији дар, постане предметом поруге и срама.

Нико није без гријеха него само један Бог. Сваки човјек мора погријешити. Због гријеха човјек ће изгубити и поштење. Али и томе се може помоћи. Као што се може очистити и спрати нечистоћа са

огледала и стакла водом, тако се и твоје владање, образ и име може опрати и то сузом покајања. Покај се за учињене гријехе као и апостол Петар; помири се са људима. То не можеш постићи силом и лукавством, него признај најприје гријех свој, моли се Богу да ти опрости, пођи правим хришћанским путем, отпочни живити животом новим, бољим, па ће се и твоје име и владање уважити и признати. И апостол Петар није повраћен у апостолеку част прије, док се није истинито и од срца покајао. Исус Христос, и ако је знао добро да се Петар покајао за невјерство своје, опет га је на Генисаретском језеру три пут запитао да ли Га љуби и да ли се каје, па је тек онда рекао да пасе овце Господње.

Радимо и ми по примјеру Петровом; говоримо с пророком Давидом: „беззаконіе мое азъ знаю и грѣхъ предо мною естъ винъ“, чувајмо се од новогa гријеха, јер лако је пасти у гријех и учинити неваљалство и погрјешку, али је тешко опростити се непоштења — имена, које срамоти понос и достојанство наше, наших породица.

Прерадио по руском:

Др. В. О.
богословац.

Васкрс.

На светом божјем храму,
Заставе с' дивне вију,
А звучна тија звона
Веселом јеком бију . . .
Од снажног чилог клика,
Звонења и пјесама —
Од лјезу мрачне горе
Мирисни зрак се слама
Све слави час спасења,
Христовог васкрсења . . .
На Васкрсеније 1890.

Христјанско свако лице
Веселем с' неким вије,
Па се и српско сјетно
С радошћу данас сије.
Лаган му поглед чешће
На плаво небо хита,
Хтио би нешто рећи,
Хтио би тек да пита:

А кад ће српског рода
Да васкрсне слобода . . .!

Јов. А. Д.

Праобрази или праслике о искупитељу нашем Господу Исусу Христу.

Између осталих срестава, којима је Бог спремао и приуговљавао род човјечански за долазак и дочек Нашег Искупитеља, Господа Исуса Христа, били су праобрази или праслике.

Ово су ти праобрази или праслике:

1. *Исакова жртва*. Преставља жртву агнца непорочног. Као што је у старом завјету праотац Аврам из љубави, вјерности и оданости према свемогућем и праведном Богу пружио на жртву свог јединца сина, — кад га је Бог кушао у вјери, тако је исто и свемилостиви Бог творац из љубави велике према роду човјечанском дао на жртву свог сина: *да сваки вјерни човек не погине, но да имају живот вечни.*“

2. *Мелхиседек*. Преставља Исуса Христа и његову тројаку службу. — Као што је Мелхиседеково свештенство било вјечно; јер му се не зна за постанак нити од кога је рода: *„род његов кто исповјестъ“* — а био је и пророк и првосвештеник и цар, — тако је исто *„по чину Мелхиседекову“* и Христос на себи имао тројаку дужност, тројаку службу: пророчку, првосвештеничку и царску.

3. *Јона у утроби кита три дана*. Преставља тридневно лежање Исуса Христа у гробу. — Као што је Јона (пророк) био у утроби кита три дана, тако је и син човјечји, Господ наш Исус Христос био у утроби земље три дана, па је последије васкрсао.

4. *Маца у пустињи*. Преставља тајну причешћа или онај истински хлеб, који је сишао с неба, да сваки који од њега једе не умре, него да живи вјечно: *„Азъ есмь хлебъ животни, иже съѣди сь несе; аще кто съѣсть одъ хлѣба сего, живъ вѣдетъ во вѣки . . .“* (Јов. 6, 48—63.)

5. *Бакарна змија у пустињи*. Преставља распеће Христово. — Као што су Јевреји дотакнувши се са вјером те змије, која је била у пустињи, спасавали се од уједа змијиног, — тако су се исто спасавали и сви они вјерујући које је ђаво ујео, — само кад су са вјером погледали на распетог Спаситеља.

6. *Прелазак преко црквеног мора и ријеке Јордана*. Преставља тајну крштења. — Као што су се Израелци спасли од Фараона прелазком преко црквеног мора — кроз воду; и кроз пустињу прешли у плодну обећану земљу, — тако

исто и људи крштавајући се водом, коју је Господ осветио, својим крштењем у води јорданској спасавају се од прародитељског — Адамовог грјеха. Свлачи са себе на тај начин стару одјећу, облачи се у нову и постаје члан Христове цркве. Даље, преставља још и приснодјејство Марије Дјеве — Богородице. Т. ј., као што су израелци прешли преко воде, и вода последије опет текла, без да је се што примјећавало, т. ј. текла је обичним током као и пређе, тако је исто и дјева Марија — Богородица, родила сина „первенца“ Господа нашег Исуса Христа и по рождеству опет остала дјева.

7. *Купина на брду Хориву*. Преставља такође приснодјејство Марино. Т. ј. као што је купина по сили и вољи свемогућег Бога горјела а није могла изгорјети, исто је тако и Дјева Марија, опет по сили и вољи свемогућег Господа нашег Исуса Христа, и остала *„приснодјева.“*

8. *Јосиф (у Мисиру и цјелим својим животом)*. Преставља Исуса Христа. — Као што је Јаков од дванајест својих синова највише волио Јосифа, тако је и Бог отац волио свог јединца Господа нашег Исуса Христа; као што су браћа мрзила на Јосифа и гледала згодну прилику да му се освете, тако је исто злобни, пакосни и грешни народ мрзио и на Христа, док није улучио згодну прилику да му се освети. Даље, браћа су Јосифа продала туђим трговцима за 20 сребреника, па су се после за то кајала, плакала и молила за опроштај, тако је Христа и „злочестиви“ Јуда продао књижевницима и фарисејима за 30 сребреника, па је се последије кајао и сам својевољно, због тако великог злочина објесио себе. Бављење Јосифово у Мисиру преставља рад и службу Исуса Христа на земљи.

9. *Пастриарси, Пророци и Апостоли*. Цјелим својим радом и животом престављају такође Исуса Христа. — Као што су пророци и апостоли, проповједали истину, учили и обавјештавали народ, изводили их на пут истине, и т. д., па су за сва та њихова добра, били мучени и гоњени, тако је исто и са Христом било.

10. *Свети Јован Крститељ*. Преставља рад и проповјед Исуса Христа.

11. *Три чина у народу израиљском: пророчки, првосвештенички и царски*. Престављају

тројаку службу Исуса Христа т. ј. пророчку, првосвештеничку и царску.

12. *Пасхално јагње*. Преставља Исуса Христа. — Као што је пасхално јагње поједено, а и једна му кошчица није сломијена или повређена, тако исто и Исусу Христу који је разапет био на крсту, није повређена ни једна кошчица (ребро му је копијем прободено, ну није сломљено), нити су му пребијени голени, као оној двојници — разбојницима, међу којима је Христос био разапет.

13. *Крв на вратима од пасхалног јагњета*. Преставља крв и страдање Христово на крсту.

14. *Мојсеј*. Као Ходатај старог завјета и чинећи чудеса пред Фараоном, преставља Ходатаја новог завјета Исуса Христа, који је такође чинио велика чудеса.¹⁾

15. *Свѣтла скатиѹк*. Преставља Христово Васкрсење на небу.

Милош С. Анђелковић,

свршени богословац,

¹⁾ Одломак из лекција професора београдске семинарије Г. Архимандрита Фирмилијана.

Српски свештеник.

Ка' што сунце по сред неба,
Поносито земљу гледа,
С' пламом врућим земљу грије,
Зраке своје земљи шиље;
А у вече зраке диже,
Вјечном Творцу Богу стизе,
Па му вруће захваљује,
Што је могло нас да грије;
А Вишњи му наређује:
Да нас опет зраком сије.

* * *

Ка' што пастир, сред свог стада,
Поносито стадом влада, —
Да се стадо не растури,
Па се мучи, зноји, мори,
Пази, гледа своје стадо, —
А у вече, како радо!
Пјева пјесме — Творцу хвалу,
— Вјечитоме Богу славу; —
А на радост вељу своју,
Што је стадо сво на броју!

* * *

Ка' што јунак поносити,
Сред љутога боја лети, —
Аманет га гони свети,
Па не жали умријети; —
Мач србински, кад му сјева

Фоча 1890.

И кад за род крвцу лева,
Да род мили ослободи,
Да се роду сунце роди;
Јер он знаде, тој' за хвалу
И његову вјечну славу.

* * *

Тако исто срб-свештеник —
Сред народа свог поборник,
Он се стара и настоји, —
Па се зими, љети зноји,
Да свој народ просвијетли,
И мили род да окрјени, —
Са науком Бога-Спаса, —
Бог је Вишњи, вјера наша;
Његова смо мила чеда
Српско-православног реда.

* * *

Свештенике српске штудјмо,
И рад њихов цијенимо,
Јер су они свјештеници —
Праве цркве поборници;
Тада ћемо синци бити
Српско име узносити. —
А сад здраво и живјело,
Сво свештенство омиљено!
Слава роду у коме су,
Слава земљи у којој су! . . .

М. С. Поповић,
учитељ.

Нешто о крсним славама и имендану.

Србине брате! Ти добро знаш још од давних времена, да: „ко слави крсно име, да му и помаже.“ Тако је брате. То цијени, то држи, то поштуј; јер су нам тако и наши претци радили. — Да не почнемо из даљег времена, него, да узнемо примјер, од мученика Лазара, негдањег српског цара, а садањег светитеља.

Већ ти је брате познато из српских гусала, из српске пјесме, како је Лазо, цијенио крсну славу, па је и прослављао. Славио је још онда, још у оно вријеме, још у они час, који је т. ј. сјутра дан, на „Видов дан“ закуцао Србину и који му је жалостиво куцао толико вјекова, па је ипак угодник божји храбри Лазо, позвао своју господу, да и посљедњи пут за земног живота, ода част своме заштитнику пророку Амосу. — Он прослави крсну славу, у очи онога дана, кад ће му се т. ј. на „Видов дан“ окупати у крви храбри борци за слободу златну и за крет часни. У очи онога дана, када ће нестати српских соколова — див-јунака и лавова! У очи онога дана, од кад нам оста спомен, од кад нам предадоше и замолише нас падни на Косову, да пригрлимо слогу, па да с' њом ударимо кад било, на петвјековног тирјанина, да му вратимо жао за срамоту! . . .

Србине брате! Сјети се старине, па заплачи. Сјети се оног сјаја, оне величине, оне славе, па ти је доста! Али се ублажи. Ђе су ти гусле, ђе ти је пјесма? Ђе ти је крсна слава? Загуди, зацјевај, слави свеца заштитника; јер ако изгинуше наши храбри претци тјелесно, али осташе живи духовно! Та кад видиш слијепца, ђе пјева уз гусле о српским јунацима, та чини ти се, да свакога већ видиш; чини ти се већ и тјелесно да су живи; чини ти се, да су покрај тебе посједали. Ето шта нас одржа, ето шта нас држи, ето што ће нас одржати.

Но, можда ћеш рећи брате Србине: јест, да, тако је ти пискарало! Знам ја, за што ти шараш по артији. Колико вас је, који нас учите, да цијенимо, да поштујемо, да држимо наше старо; а овамо, ви сте први, који ће те се одрећи свега старог-српског: српских гусала, српске пјесме и српског имена. Па с' тога не ћу да те слушам, не могу, боли ме срце; кад говориш о ономе што и сам не поштујеш, па носи се, не требаш нам, — кад си так.

Та ми нисмо ни прије били научени, па нам ево оста и сад након толико вјекова вјера православна и лијепа српска народност.

Истина, ја не презирем науку, нијесу ми је ни претци презирали; јер од свагда, — а особито сад: Наука свијетом влада. Али наука права! А ти шта радиш? Надро си се превине љеба, па мислиш, не ћеш нигда огладњети; те с' тога ваљда не поштујеш своје, него су ти милије туђе свирке, туђа пјесма; а још што је горе, мјесто крсне славе, а ти — а и многи, славите некакве имендане.

Зар ја то србиново? Та то су други народи примили, а наша је само крсна слава. По томе се разликујемо од других, те други, ако нас и презиру не могу нам ништа, јер „правда не гине.“ Дакле, ја ти мој пискарало, ако знам и читати не ћу да ти читам твоје чланке, а камо ли, да ти их поштујем, јер како ћу, кад си сам противан томе. Кад сам себи противуречиш. Истина не ваља ни туђе празирати, али како је кад ти и своје презиреш? Занеста врло жалосно, врло срамотно, врло не ваљало. Дакле, је ли тако? Ајде ми кажи? —

— Потпуно имаш право Србине брате, та колико их је што воле ухватити туђу игру: полка Франце, полка мазур и што ти не знам, а кад виде српску игру, спрдају се вичући: види будалаша, види незналице види . . . . . Колико их је па воле пјевати и циганске пјесме, а своје презиру! Колико их је, кад виде каква, што удара уз гусле, те веле: види удара уз коњски реп, а не зна, да су га оне одржале те живи! . . .

Али мој драги брате Србине и читаоче овијех редака имам, да ти са болом исказем још неколике ријечи. Послушај ме не ће ти бити с горег. Јер: „добро је свашта знати, али није творити.“

Казаћу ти што је у ствари, а можда и сам знаш; можда си и ти члан онијех, који поштују имендан.

Али рећи ћеш: па што је? Та и паметнији од мене славе имендан. Та да није добро не би ни они славили. Тако је!

Али су, паметнији, — што их ти кажеш, узели светковати имендан, јер су виђели од Срба, да они славе крсне славе, и виђели су, да је то добро, виђели су, да је Србе то одржало, па ипак, то неки цијене, а неки не; те не те, да држе крсне славе, јер мисле, одмах ће Срби постати, па не иде; јер они себе цијене, да су нешто, а Срби, да су ништа. Али какви смо да смо, не ће мо се мијењати, него сваком своје Мени је милије моје, а теби твоје.

Но још жалосније је, што их има, који су чувари свете вјере, па и они поштују имендане. Заиста жалосно! Тијем претресају кости својих праћедова...

Ох тешко њима!

Николицина их има, који поштују имендан, а састављају поучне чланке у овом цијењеном листу: „Источнику“. Сјетују друге, а себе не могу! Има свештеника, који наћерују да им парохијани светкују имендан, само, да би га позвао онај дотични, да га угости. Па још наћерују да тај дан, ако је прости, да се слуша служба, да дотични мора платити, што се служи, па се оглашује, да се не ради!... Па ваљда и онако мало је светаца! Па ваљда је мало лијенштина! Па ваљда их је мало онијех који морају да раде!

Али то они не пазе. Они су ради, да они, имају па други ко, имао или немао. Зар су то пастири стада Христова? — Зар су то синови ерпски? — Зар су ти достојни носити назив: „ја сам Србин?“ — Кад си Србин, покажи се дјелом, а не ријечима. Изађи не средину. Србин је Србину помагао, а данас се с тим одмаже.

Та, кад раде старјешине, шта ће онда прости? Они ће по готову.

Та, да нису старјешине облагале Христа, не би ни прости народ.

Та они, који треба, да чисте каров, они га још боље окопавају, те боље напредује! Мјесто да га ископају, да усане, они га заљевају, те се још више разграђава! Дакле брате свештениче, по Христу оче и вриједни сарад-

ниче, ти знаш: „ријечи уче, а примјери навлаче“. Дакле, ти то простијем казујеш ријечима и предходиш им примјером, да славе имендан; а не цијениш своје крсне славе!

Та, зар си заслужио за седан осам гроша? — Та, зар не знаш и не читаш, — као што си знаш, по новинама, ће крену славу држе и славе Срби римо-католици? — Зар не знаш, да римо-кат. свештеници — премда не сви, — ради су, да искоријене у њихових парохијана крсне славе. Па и искоријењују их.

Али не могу код свијех, јер и ако су њихови претци, оставили вјеру дичних праћедова, ипак они држе своје, т. ј. држе оно, што их је одржало до данас, те се могу и сада Србином звати. Одржало их је, те могу и данас ерпски мислити и ерпски осјећати.

Та, они знају, да им је од старих остало, па цијене и држе. — А ми, који смо остали у праћедовској вјери све до данас; па да се на наше старо бацамо каменом, да пљујмо Србиново благо! Да не поштујемо данас, кад нам је слободно! А особито, да не поштују и не цијене они, који поучавају друге, који се праве, да су поштенији! Та брате, мој Србине! Та, која ти је корист, што си паметан, кад ти трујеш своје! Која ти је корист кад ти као паметан, не ћеш и другоме, који се не разумије, да га научиш, да му даш духовну рану.

Него, шта радиш?

Убијаш га и морално и материјално!...

Прођи се тога, та не ћеш, са собом понјети ни паре ни динара, него само своја дјела.

Који сумњате, да ли је ово истина, што сам навео, заиста вјерујте; јер, ако се они не прођу имендана, ја ћу вам их показати, који су. Али, надам се, да ће се они проћи туђинштине, те опет своје загрлити, па какво било. За то им опростимо, јер сваки смртни може погријешити. Ко се покаје, томе се прашћа. Поправте се, јер с' тим вам је опроштено; не ће те ли; ви сте отров наш, — али не, по најпосље свој.

Марко Поповић,

богословац.

Отворено писмо*)

или

„Примједбе на предходни нацрт правила фонда за потпомагање удовица и сирочади свештеничке српско-православне цркве у епархији Дабро-босанској“.

Љубазњејши у Христу брате!

Примио сам 3-ћу свеску „Босанско-Херцеговачког Источника“, и прочитао сам ону окружницу нашег доброг старца архијереја и митрополита господина Ђорђија Николчевића, као и конзисторијални „предходни нацрт правила за фонд свештеничких удовица и сирочади“, који ће се у име Божије установити. Тога ради и шаљем ти ово отворено писмо са мојим мишљењем, да га у јавности изнесеш у листу нашем, с том намјером нека га прочитају и друга браћа по Христу; јер у овакој племенитој ствари, *треба сваки да своју каже, и да из што више са судом изађе, само да се правом циљу што ближе и шемелитије дође.*

Ја споменух циљ, али што је управо циљ ове установе?

У изложеним предходним правилима о том им. говора у тачци: 1, 9, 10, 11, 12, 14 и 15 површно и врло несистематски, но држим опет да је ово костур тих тачака: Потпомагање оних, који са смрћу ког свештеника трпе најосјетлији губитак и штету, ради тјесних одношаја, у којима су са том личношћу стајали, као: дјеца, жена и родитељи или најпростије рекавши, који смрћу попа губе ранитеља.

Па стоји ли тако?

Одговара се не! јер тачка 1, 9, 10, 11, 14 и 15 знају за жену и дјецу; тачка 12 зна и за „обнемогле свештенике“, а о *невољним родитељима свештеничким ниједне ни ријечице!!*

Ја не знам зашто то при установи, гдје се ради о припомоћи у случају смрти, да се умеће и случај изнемоглости, а особито код свештеника, који у таком случају опет побира донекле своја берива са поставитим му помоћником бар у пола. Па овај је случај у опште друге природе и он не би се морао никако

трпити овамо, него нек се ријеша са питањем о свештеничкој дотацији, кад нови свештеник заузима мјесто за живота прешаственика, било за стално било привремено, (код оматувелости и изнемоглости за увијек, и код дуље оболелости, суспендовања и т. д.)

Кад се ствара овака установа неправо је узети само обзир на жену и дјецу свештеничку а са свим заборављати на родитеље, ако им је попо био једина утјеха и нада. Кад се притиче у помоћ треба се обазрјети на све стране куда нас зове глас нужде и невоље а шаље срце пуно хришћанске љубави и човјечности. Ко је боље упућен у фамилијарне одношаје већине наших млађих свештеника, ово питање не може олако узети се, а са правичнијим ријешењем овога питања определијелио би се још тачније и одношај између заосталих родитеља свештеничких и жене и дјече му, а тим и утрла многа суза или отклонио горак часак и старима и младима, кад би тако већина упућени били једни на друге.

Не само да је остала празнина при одређењу лица, која би требала да имају право на помоћ, него велика је нејасноћ и код тачака које говоре о начину подјељења помоћи.

Тако, врло површно је ријешење баш најглавније начело а то је: на колико има права помоћи која фамилија, узело се све то било годинама службе или према количини уплаћених улога или било да простим уписом сви стичу иста права? Него тачка 15 само навађа: „На потпору, саразмјерно колика буде, има право удовица и сирочад сваког члана, који је почео редовно улагати (2 т.), ма смрт овога да се деси одмах по првој уплати.“ Али шта значи сад то „саразмјерно“? Да ли ће се приход од сталног фонда подједнако дијелити по броју фамилија или броју глава у поједини фамилијама? Јасно

Према се са писцем овог „отвореног писма“ у неким његовим назорима потпуно неслажемо и са нашим примједбама овог пута уздржавамо (док се глас већине не чује), то ипак доносимо га овдје у листу да и друга браћа свештеници виде и своје умјесне примједбе изнесу, како ни „Предходни нацрт правила за фонд свештеничких удовица и сирочади“, тако и на ово горње отворено писмо нашег сабрата

Треба сваки да се изјасни о овој установи, коме на срцу лежи своја породица, јер се тиче нас самих и наших милих чланова фамилијарних.

Порадимо сви на овој племенитој установи са одушевљењем и рецимо сваки своју; те ћемо тиме темељније допријети циљу, држећи се наше мудре пословице: Зрно по зрно погача“.

није означено, а морало бити одређено потпуно свако ово питање, колико за то да чланови знају у које име жртве допринашају, толико за то да последице не би нико могао рећи: ово је и ово не право, и овоме и овоме тако по атору учињено. При тачнијем одређењу требало би пазити да се опет не увуче оправдана бојазан, да би морало по садањој логици тачке 15. ма како је тумачили, онако доћи, да ће се невољницима једном већ одређена припомоћ дизати и спуштати, према томе да ли курс морије у свештенству остаје стари или скаче и пада број невољних фамилија; јер ни ставак тачке 9: „Одмах почети дијелити на једнаке потпоре (10 т.) оним невољницима, који дотичне године остану сиротни,“ не уноси ни мало више свјетлости у ту нејасност и разговјетност.

Уз неразговјетно ријешење ових начелних питања са свим је разумљива она површина у т. 10 под б), гдје се одређује докле женске особе имају право на уживање помоћи, те се пише: „дјецџ мушкој до 18 година, а женској до удаје.“ А шта ћемо онда ако се женско не уда на вријеме, но посједи мало дуље но обично, или се баш никад и не уда?

И тачка 14 се не може сложити са замисли и циљом ове установе, јер основати фонд за припомоћ „невољницима,“ а из тог фонда пружати помоћи онима, који се „усређују“ и неку из невоље извлаче, то нема смисла а нарочито сад, кад су средства тако мала, да сама тачка ништа друго, него више забуне ствара; јер буди сумњу — била моја бојазан основана или не, тек пут јој отворен — да ће моћи на рачун чије сиротиње још и сада како „љубимче“ лијеп мираз ућарити. Па још ако је то „чедо“ у 30 љету, зар и 31 да му се исплати? Не! Та мала врата, зарад напретка племените мисли, треба затворити, да не буде нико могао посумњати, да се ико може кроз њих провучи.

По моме свештеничком мњењу а у интересу ове установе и помоћи невољницима, требало би о томе да се мало више размисли и расвијетли, да ли не би било цјелисходније дјелити помоћ у 4 пута мјесто у два. Но ако их има више, који држе да је боље у два, не би ни један смио бити за то: да се помоћ одређује и дијели у јануару и јулу, као што тачка 4. правила одређује, него око половине новембра и априла. Јер, ако хоћемо коме да помог-

немо, треба му помћи кад је најпрече, а то је у новембру да се спреми за зиму и у априлу за љето; ако буде која фамилија што земљице имала да узмогне у њу што бацити, јали што кривице или козице ради омрска купити, те би према овоме требало у тач. 4. измјену учинити.

Тачка 4. веже се за тач. 3. те би моје примјетбе о управи биле те: *да би о њеном устројству требало много више рећи но што се у правилима пише*; једно за то да би се отклониле све могуће неприлике у самом одбору (?) друго, отклонили могућност да одбор узмогне самовољно радит (?), треће, пријатељи ове установе без икаква зазора пригрлити је без помисли да ће они плаћати а други с њиховим новцима без њихова питања располагати (?). А ово је богме све важно, јер кад ко што даје, ма и крајцара била, хоће увијек да зна за што даје, а овамо правила јасно на то не одговарају. За то поглавље о управном одбору мора бити обрађено много боље, подробније и опширније, но што је ово у правилима, гдје се нико разазнати не може.

Н. пр. ми сви знамо ко је конзисторија у Сарајеву, али ко су она 4 или 6 свештеника, који би требали бити ближе Сарајева, а ко је свештенство цијеле епархије сваке треће године бира“. *Како ту сад тачно, а врло потребно одређење, гдје свештенство бира и како бира?*

Исти такав недостатак видимо и код тачке 17. Ево да је наведемо: „За измјену односно допуну правила нуждан је пристајак већине свештеника — чланова, које се изјављује путем сједница свештеничких, или при држању сједница управног одбора, — учествовањем оних лица, који свештенство котара или округа опуномоћи и тога ради пошаље.“

Шта ово значи?

Истина донекле се види једна мисао, али нејасна и скучена, нити пак није добро распределена и тачно одређена. Ја бих рекао да се оће да лучше сједнице управног одбора и њихова надлежност од главни сједница друштва, ако би тако могли назвати: мисао дакле, која постоји обично код свију друштава, па се ево на силу намеће и код овог потпомагајућег. Па што се онда то натезе, што се не изведе као што ваља, као што Бог бегенише и закон заповиједа?! Не остаје друге ето него нек се правила дотерају боље, и што се тиче сједница и рада главне

скупштине, као контроле рада управног одбора, и онда ће се видети још да не ће требати годишње држати по двије скупштине него једна, а управни одбор да ће се морати чешће састављати. Да богме, да онда треба у правила да уђе нарочито поглавље и о главној скупштини и члановима исте, ко су и одакле су и како се бирају; јер није довољно да у правилима стоји само ово: „учествовањем оних лица, које свештенство котара или округа опуномоћи и тога ради пошаље“, а не казати, *како се та пуномоћ добија или како се то нарочито „шаље“*.

Но канда се предвиђају неке тешкоће код састављања главних скупштине, па је зато све непостојано и нејасно, али не треба се ништа плашити кад је племенита — хуманитарна мисао и добра воља, кад све те препреке ништа нису отклоњене ни овако тачкама: 6, 9, 10, 15 и 16, и не само да се нису магле разбистриле, него се још горе све побркало. А кад би правила јасно определијелила, шта је једном за вазда стални фонд друштвени; које ли новац, што стоји на располужењу управном одбору ради остваривања друштвене задаће, те како се истим руковати и како дијелити има, како би то онда лакше се могло писати о главним скупштинама, њиховом саставу и праву на промјену правила, опредјеливање своте новца, која се које године издати има, опредјеливању количине улога, као и одлукама на поднешени годишњи извјештај управног одбора. И онда наравно да би по себи морало отпасти оно ограничавање на 10 година, као и она неопредјеленост у тачци 9., гдје се пише: „чинити све дотле, док се капитал не повиси на што већу мјеру, да потреби што обилније и потпуније задовољи“. „Тад ће се тек требати одредити, да се и прираст од улога дијели“. Јер ја неразумијем што то значи, да је „пристанак већине свештенства нуждан за измјену односно допуну правила“, ако се те измјене односно допуне не смију тицати новца и располагања с новцем, док по тачци 7. неки „одбор рјешава, да ли се новац има дати на интерес у банку, на заложни зајам или улагати у државне папире“.

Без икаква обзира дакле на садање и на будуће стање треба установити:

Прво: „да сталан фонд сачињавају у тачци 2. под а), б), и в) поменути улози и прилози“;

Друго: „да установе тачке 2 под а) и б) главна скупштина на закључак 2/3 гласова може подићи и спустити“;

Треће: „у смислу правила само са приходом од сталног фонда има руковати и располагати управни одбор, те о томе сваке године подносити свој извјештај главној скупштини“;

Четврто: „главна скупштина одређује гдје се има чувати друштвени новац т. ј. стални фонд. У случају да се буде давао на заложни зајам то се само на одобрење главне скупштине српско-православним црквеним општинама или свештеничким особама смије издати и то *на хипотекаран залог и уз сигурно јамство да ће интерес савјесно плаћати*“;

Пето: „чланове главне скупштине да бира свештенство по протопрезвитератима, али да тачка 16. потпуно остане у кријепости, а и да „посланици“ не морају бити баш из протопрезвитерата сваки свог, него могу и из Сарајева, или околине“;

Шесто: „управни одбор да се састоји из 5 лица. Пресједник је увијек пресједник Високопречасне Конзисторије Н. В. г. Митрополит а од чланова двојицу именује митрополит из конзисторије, а двојицу бира главна скупштина, који опет увијек морају бити парохајални свештеници — службеници. Овај одбор од 5 лица бира своје часнике између себе, као благајника и тајника. Митрополит чини другу инстанцију у случају каквих призива“;

Седмо: „кад ко стиче право на уживање припомоћи и колике и докле му траје то право, треба прецизно определијелити.“

Ово су начела, која би требало у правила унијети и обрадити, али не површно, као што је то у нашем листу, „Босанско-Херцеговачком Источнику“, у III. св. за 1890 год. Треба обрадити јасно и подробно, да не буде нико могао назрјети шта сумњиво у правилима, те да се узмогне сваки свештеник уписати и за ову племениту замисао одушевити, ма и тако велике жртве подносити могао, како су са првим почетцима зајста скопчане. Али онда не би требало застати на по пута и изврнути ову мисао и по све нужну установу абсурду, да се свештеници могу уписати кад хоће; јер онда они, који су сигурни никад је прихватити неће, а они који су оскудни отежаће са уписом докле год узмогну, а не укаже им се бојазан, да их

може смрт наћи, а фамилију необскрбљену оставити. За ово што напоменух, не видим у нацрту правила никаква сретства, којим би се доскочити могло, а за то је једини лијек, да се у новим правилима нареди: да је сваки свештеник *већ својим звањем, (био он мирског или монашког чина) подложен прописима и захтјевима ове установе, и да се поради те се прошегне не само на Добро-босанску епархију него и на Херцеговачко-захумску и Тузланску епархију.*

Питање поболшања свештеничког стања и положаја је врло важно и прешно, но мора ваљда и врло тешко је то, док се с њиме тако оклијева; но ма како од народа за своју службу

свештеник је опет колико толико плаћен, али за онај дио свога труда и рада што га врши, као доста одговоран орган властима врло мало. Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину бар тога дуга ради не би се требала за овај мах оглушити о наше свештенство и пријатеље ове установе, који с правом могу надати се на њену милостиву и дужну помоћ.

Позвани у нашој хијерархији о том би се требали побринути да бар за сада овом фонду влада обилно прискоћи у помоћ, а онда би у злу падао гријех само на душу онога, кога би постигле строге посљедице тачке 15.

Растко Р.

Извод свештеничких сједница у појединим протопрезвитератима Добро-босанске Архиепископске епархије.

(Наставак.)

IX.

У протопрезвитерату сарајевском, у свештеничкој првој редовној сједници држаној 30 новембра 1889 између свега претресано је и рјешавано:

1. Након кратке молитве и призивања св. Духа на рад свештенички, отворио је г. пресједник сједницу свечаним говором, у коме је позвао браћу на заједнички рад и на сложни споразум;

2. По отвореној сједници, пресједник изјавио је дружини жалосну вијест, да је надзиратељ протопрезвитерата С. Чајкановић, нагло и изненадном смрћу умро, те позива братство, да му изјави своју тугу, као вјерну другу и браниоцу св. цркве и вјере, и пожели вјечну успомену, на што је друштво устало, те у збору отпјевали покојнику „Вјечнаја памјат“ и „Со свјатими упокој“, и уједно изјавило, да ће истога дана сви заједнички отићи на гроб покојнику, и учинити спомен, па га задржати у својој лијепој успомени као ревно служитеља и искреног брата.

У тачки 3. и 4. ој, претресано је и читани су неки дописи конзисторијални и парохијални; изабрат је предсједник, подпредсједник и перовођа;

5. Пресједник пита дружину, да ли сви имају конзисторијалне окружнице у препису, и да ли их сваки потпуно разумијеваје, те да ли

се по њима владају? Послије овог неке се окружнице прочиташе и свештенству разјаснише, с напоменом: да се све окружнице налазе у листу „Источнику“.

6. Пресједник предлаже да се узме у претрес тачка трећа дневног реда која гласи: О постигнућу једнакога вршења свештеничких обреда и тајана св. цркве, те пита дружину, кога би се устава црквенога имали придржавати у будуће, да се очува старинска пракса и право наше св. православне цркве од разних нападаја, и увлачења нових које каквих обичаја? После дугог претресања, једногласно сви закључише: да се умоли Високопречасна конзисторија, да иста, као позвана власт, изради и изда за све наше цркве један типик, којим би се само тако могло доћи до једнакости вршења службе и обреда. Дотле пак, док се не изда речени типик, сви закључише да се придржавају цариградског типика, као најбољег за парохијалне цркве. Даље, сви свештеници закључише да ће све, почевши од св. литургије па до најмањег обреда, потанко једно по једно у идућим сједницама прегледати и претрести, ради једнообразности.

7. Пресједник износи на дневни ред тачку четврту: о поболшању свештеничког стања, те предлаже свештенству, да је крајње вријеме већ дошло, да се ради о поболшању свештеничког стања, износећи пред друштво преставку,

управљену на Конзисторију. И пошто је друштво саслушало исту преставку, и према увиђавности исправило и попунило неке тачке, и коју сви подписаше, гласно закључи да се та представка што прије пошаље Високопречасној Конзисторији.

8. Пресједник позива присутне свештенике, да сваки, на темељу пете тачке дневнога реда, изнесе своје можебитне тужбе или приговоре, питања или разјашњења, у чему који шта не разумијева.

Ова се тачка једногласно усвоји, те се поједини предмети са примједбама пречисти се послје дугог дебатованја.

9. и 10. Тачка записничка односи се на надзиратељство сарајевског протопрезвитерата и односно пресједника, подпресједника и перовође свештеничкијех сједница.

11. Тачка записничка гласи: Да се постигне (установи) споразум између свију свештеника, да ни један не мјеша се у туђу парохију без знања дотичног пароха,

У другој редовној сједници овог протопрезвитерата. држаној 25 јануара 1890, према записнику, из ког се у главном сједише износи:

1. Послје тихе и заједничке молитве г. пресједник, Дамјан Николић отвара сједницу говором, у коме позива друштво на сложан рад; а предходно започетом раду на овој сједници, саопштава друштву опет једну тужну вијест, да је друштво изгубило још једнога члана и то поклоника и протојереја Ристу Новаковића, позивајући исто да за покојником изјави тугу и сажаљење. Сво присутно друштво отијева стојећи „вјечнаја памјат“ давши ријеч да ће покојника у лијепој успомени задржати и сјећати га се.

2. Читани су сви закључци прве сједнице и дописе конзисторијални, у којем се одобрава рад прве сједнице свештеничке.

3. Пресједник саопштава друштву допис, да је Његово високопреосвештенство и пречасна Конзисторија добровољно уступила у митрополији собу свештенству ради држања сједница,

4. Пресједник саопштава да је за собу набавио пристојан намјештај, и подноси рачун о томе, који износи 43 ф. 20 новч. Овај поступак предеједников сви одобрише и на једнаке оброке исплатише дотични рачун.

5. Сви једногласно и наједнаке оброке исплатише износ од 5 ф. и 50 нов. ради набавке

штампаних сједничких записника по окружности конзисторијалној.

6. Пресједник прелази на дневни ред ове сједнице, и износи прву тачку ради постигнућа једнообразности вршења: вечерње, јутрење и литургије, и разложивши друштву потребу једнаког вршења, позива исто да се изјасни, да ли сви једнако врше те свештене радње. На ову тачку и предлог свештенство је послје дужег преговарања дошло до споразума и закључило:

I. Да код мјесног парохијалног свештенства не постоји никакве битне разлике како у служењу вечерње и јутрење тако исто ни у свршавању св. литургије, осим појединих ситуација у кретању њиову, али су и те врло мале и непримјетне;

II. Да се у правило уведени обичај благосиљања љебова на вечерњи (денија) прије стиховне у нашим сарајевским црквама (и ако није по службенику), задржи и у будуће као законска установа уведена у Сарајеву благословом цариградских митрополита, једино ради олакшице, да се за вријеме пјевања стиховне, тај благословени љеб за дијелење народу изломити може, да то митрополит не чека, и сâм не чини.

III. Да се свршавање ноћног денија за разне потребе народне, и ако нема прописано правило за њега, сачува и у будуће као узаконена установа и обред наше свете цркве (који постоји и код остали православних цркава у Босни), и да се свршава оним истим начином и правилом како се и до сада свршавало.

IV. Да ни један од ових законских обичаја у цркви не треба укинути, једно што су са благословом Архијереја уведени и трпљени, а друго што је народ привикнут на доба и чин данашњега њиова свршавања, па би са њиовом промјеном осјетно неку новост, да се уводи у цркви, те би у истима изгубио праву вјеру.

V. Да се учини у своје вријеме сходни кораци да се правило, по коме би сваки свештеник могао свршавати обред ноћног денија за разне потребе, препише, састави и штампа.

VI. Да друштво парохијалног свештенства не одобрава поступак неких свештеника, који се на малом входу на св. литургији са св. Еванђељем клањају око св. престола (трапезе) 4 пута и пети пут пред св. жртвеником (проскомидијом), јер је то новост која се уноси у нашу

цркву, па да ће тај поступак избјежавати при служењу, држећи се старинске праксе која правилно одговара, да се само у вријеме малог входа, кад се отворе двери, треба три пут пред престолом и св. Еванђељем прекретити и смјерно поклонити, па онда св. Еванђеље узети и у вход поћи, а више се није не преклањати. Исто тако ни на вечерњем входу не треба се није више клањати осим пред св. престолом.

VII. Да друштво парохијалног свештенства не одобрава неким свештеницима њихов обичај што у вријеме „Трисвете пјесме, крете руком проскомидију и горње мјесто — престо, мјесто скромног поклона, — такође као новост која се уводи из новијега времена у нашој цркви, избјегава и неприма, него закључише да се по досадашњем обичају као стару праксу држи, те у вријеме „трисвете пјесме“, кад свештеник говори: „Благовен грјади во имја Господње, и „Благословен јеси на престоље слави царствија твојега“ и т. д. треба најприје раширенијех руку скромно поклонити се св. проскомидији па онда тако исто горњем мјесту — престолу руке на прси метнути.

VIII. Да друштво парохијалног свештенства не одобрава што неки свештеници на „великом входу“ спомињу преко прописа поједина звања и личности; и што се неки са св. дарима у томе входу поклањају појединим личностима у цркви, показујући им тијем, да их спомињу. Исто тако не одобрава ни то, што неки свештеници благосиљају свете дарове при призивању св. Духа са отворено — пруженом шаком, почем то не одговара духу православија. Свети дари благосиљају се са прекрштеним палцем преко до малог прста у шаке (што значи $\text{іс } \text{хс.}$) и тај обичај треба сачувати, јер тако само има свога симболичнога значења.

IX. Да ће се парохијално свештенство при вршењу како вечерње и јутрење тако и св. службе најстрожије придржавати типика и службеника, са досадашњом уобичајеном праксом, избјегавајући и најмању неједнакост која би се косила са прописом истије књига. Да ће избјежавати уважања које каквих новости, и свагда се старати при свршавању поједини чина службе и изважања истих, да један другоме оно што који не разумије, братски показати и упутити га.

X. Да ће се друштво парохијалног свештенства старати да постигне споразум једно-

бразног вршења осталих обреда, који се изван цркве и у цркви врше, па зато да ће се у идућој редовној сједници одредити по увиђавности, да се претресе и проучи о једној тајни св. цркве, те тако и у другим сједницама и остале по реду тајне.

7. Пресеједник износи пред свештенство П. тачку дневног реда о извршавању брачни парница и прогоњењу незаконити бракова, па позива исто да даде своје мњење како да се у будуће извршују код свештенства, да би се стало на пут злу, које се тијем у народу шири на штету народа.

На то питање г. пресеједника, свештенство је закључило да се умоли пречасна Конзисторија.

I. Да се брачне тужбе које би појединим паросима на помирење слати имала, шаље непосредно пресеједништву свештенички сједница, на помирење.

II. Да се стварно заузме код високе земалске владе да ова изда законску установу, да се незаконити бракови забране и прогоње под пријетњом најстрожије казни. и

III. Да се такођер заузме код владе да ова у свези са горњом наредбом даде право валности осудама конзисторије, како би се странке које су на сажитије осуђене, а неће да се измире путем власти на то приморати могле, нарочито онди, ће не постоје разлози да се измирити и састати не могу. И да се поједине особе које са стране упливишу на њихов раздор и одвраћају их од сажитија казне.

8. При самом завршетку ове тачке дневног реда, посјетило је Његово Високо преосвешт. г. митрополит собрано свештенство у сједници са високопречасном господом члановима Конзисторије и г. ђаконима, те је том приликом честитао свештенству започети рад, препоручујући му да у раду буде бодра ума, да се братски слаже и да радом бране у свему свету и православној вјери, епископску цркву и народност. Сво присутно свештенство дочекало је високопреосвештеног г. митрополита и осталу господу на ногама, стојећи око стола сједничкога, и пажљиво је саслушало савјет свога доброг старца архијереја и примило од њега цуни задовољства честитку, а г. пресеједник у име друштва захвалио је г. митрополиту на посјети, очинском савјету и бризи за напредак вјере, цркве и епископске народности, са обећањем да ће свеш-

тенство својим удруженим радом старати се да свугди покаже да је достојно свога позива, гајећи и ширећи на првом мјесту занемарену братску слогу и љубав у свештенству и народу, а све на корист цркве и народа, и т. д.

9. Тачка записника односи се о надзиратељској дужности у протопрезвитерату сарајевском и његовој дужности, плаћању вјенчаница и т. д.

У првој ванредној сједници овог протопрезвитерата, држаној 15 фебруара 1890. читао се записник прошле сједнице, који се без икакве примједбе одобрио и Високопречасној конзисторији поднио на потврду.

У овој ванредној сједници у тачки 2, претресано је о надзиратељству и његовој дужности у сарајевском протопрезвитерату.

3. Тачка односи се о вођењу и једнаког вршења службеног парохијалног уредовања (манипулације); и да сваки свештеник мора имати јеловодни парохијални протокол.

4. Тачка односи се на позване несогласне супруге и конкубине, са којима је покушавано помирене и т. д.

У 5. тачки овог записника претресани су неки предлози, које свештенство у сједници изнесе, и о којима се претресало и од свију без икакве примједбе усвојено.

6. Тачком закључено је од цијелог свештенства: да се у будуће поднашају политичким властима изкази умрлих и рођених по старом календару православном, онако исто како се воде парохијални — матрикуларни протоколи. Као и то закључише сви једногласно, да се поради код надлежни власти да се за те изказе формулари штампају са ћирилицом, јер до садањи су на њемачком језику, а томе није свештенство вично, пити пак зна у коју ће рубрику забиљежити, и т. д.

Х.

У протопрезвитерату *Бихаћком*, у свештеничкој првој редовној сједници држаној 13 јануара 1890. претресано је и рјешавано:

1. Конзисторијална окружница од 23 октобра 1889 број 1835 читана је и иста примљена на повољно знање од свега свештенства. Према истој закључено је да се свештеничке сједнице држе сваког другог мјесеца. Изабран је пресједник, подпресједник и перовођа. Поред тога

пресједник наглашује да сваки свештеник мора долазити на сједницу (изузев болест) кад се закаже и позове, и да се на истој мора одржавати сваки ред и пристojност.

2. Пресједник изнаша у овој сједници: да гђе који свештеник дође у варош нечист и у славим хаљинама, што убија много углед свештенички, те вели да би свакако нужно било, да сваки поједини свештеник има строго пазити на се, и да у будуће несмије таково што бити. Сви једногласно овај предлог примише (осим једног?).

3. Почем се многи свештеници туже да их поједини нижи чиновници нагоне да скидају у уредима — канцеларијама капе — камплавке, па на више мјеста да их руже за то. Једногласно закључише да се високо пречасна конзисторија за то упита. (Одговорено је и дато упуство. О овој ствари упућујемо браћу свештенике нека прочитају чланак у „Добро-босанском Источнику“ од 1887 год. Страна 10 и 11.).

3. Сви свештеници изнашају и жаде се да у њиховим парохијама има много невјенчаних, тако, да је на неким мјестима број незаконити парова претекао оне који су у браку; те сви нагласише: да би најбоље било да се у погледу те ствари замоли конзисторија а ова земаљској влади преставку упутити, да се невјенчане жене не држе. Даље изнашају да су и мухамеданци молили да се код њихова народа забрани невјенчан бити, а особито онијем момцима, који још нијесу војничкој дужности удовољили. Јер кад се може забранити свештенству да не смију вјенчавати, за што се не би и њима забранило да невјенчани не смију живити. Народ наш држи невјенчану жену као и осталу блудницу и вели гдје се овака у селу налази ту нема рода и берићета, и да због тога је град (туча), глад и друге разне болести. К томе још из тих случајева, постају различни и против државних и грађанских закона прекршаји, као: паљевина, убиства, крађе и друго. А све то може се освједочити у окружним судовима, гдје је безброј таквијех примјера расправљано и данас се расправља. Тако, да се наведе један између других случајева, а тај је: у бихаћком окружном суду прије неколико година расправљано је једноме што је убио човјека, који је његову жену узео, и т. д.

4. Једногласно сви закључише: да сваки свештеник по једну бесједу која се има говорити у цркви написану у идућу сједницу донесе.

5. Сви положише претплату на лист Источник.

ХІ.

У протопрезвитерату Сребреничком, у свештеничкој сједници држаној 2. марта 1890. год. претресани су шљедећи предмети:

1. Пошто се догађало да су неки свештенички домови нарочито сељачки у име свештеника и њихових синова и браће плаћали данак за општинарину, писарину, кулук, кобаџашију и т. д. те су се на то жалили; рјешено је у збору свештеничком, да се укине тај намет, који се простирао и на свештеничке синове и браћу, дакле на цио дом.

2. Да сваки свештеник, који нема парохјалнога домовника, који мора бити једнак са политичним, те мора сумњати и од прилике године писати, — мора питати општину или котар, колико има женику и невјести година, па онда извијестије да прави. Иначе могу лако хрђаве посљедице наступити, кад се дозна, да се који преварио те малољетне вјенчао.

3. Да сваки свештеник ако хоће молбу, тужбу или пријаву, било конзисторији, било котарском уреду или другој власти, да поднесе, прво треба да надлежном протопрезвитерском уреду преда, а овај ће на даље гдје треба пропратити (на основу конз. дописа од 15. фебр. 1890. број 243).

4. Сваки свештеник колико добије на годину печата вјенчаних, нека их концем године у потпуном реду и броју изнађе те их чува или у свом дому, или нека их преда надлежном протопрез. уреду на сачување.

5. Испитани су сви свештеници како који извршује кољиво, крени колач, парастос мали (обични) и велики (на задушнице), те је увиђена међу свима разлика, тако да међу 10 свештеника различно се свршава. Пошто нису петорица свештеника били дошли на сједницу, те је овај предмет остављен за ријешавање за идућу сједницу, на којој ће се посебно и практично изнијети и свештеницима разлика показати, те према томе упуство дати, како да се те разлике поправе и једнообразност постигне.

Даље, у идућим сједницама овог протопрезвитерата, закључено је да се о свима чинодјелствима држи практично предавање и школа, ради постигнућа једнообразности међу свештеницима.

6. Одређено је на овој сједници да, који изостане доћи на сједницу без предходног оправдања и узрока, има за први пут глобе дати 1 фор. за други пут 4 фор. а трећи пут да се пријави конзисторији немарни свештеник.

7., 8., 9., и 10. тачка односи се на читање и претресање стигавших конзисторијалних дописа, који се односе на протопрезвитерат сребренички и дотично свештенство. А ти су дописи:

а) О занатлијским пировима, б) опомене на тачни рад свештенства, в) Претплата заоставша на Источник, д) одобрења на закључке сједница и т. д.

(Наставиће се.)

Бесједа на Сретеније.

Говорио Мих. Јовичић, свештеник у Брчком.

Љубазни Хришћани!

Има једна кратка молитва, која се чита сваки пут неизоставно на вечерњи, а данас смо је читали и у јеванђељу. Та кратка молитва преведена на српски гласи овако: „Сада отпусти Ти слугу овога владико, од овога живота, по Твојем обећању, радоснога срцем; јер су моје очи видјеле Спаситеља, кога си уздигао пред лицем свију народа на земљи. То је свјетлост

за просвјећење јазичника, то је слава за Твој народ израиљски!“ (Лука 11, 29—32; свешт. ист. прот. Богословекога, стр. 8.) Ову молитву изговорио је Симеон Богопримац на данашњи дан, кад је узео Исуса Христа на своје руке, јер њему је обећано било, да дотле не ће виђети смрти, док не види Христа Господњег.

У старо вријеме био је обичај, да мати кад роди дијете, донесе га 40. дан у цркву и уједно, да принесе штогод на жртву. По томе обичају

и Марија мати Христова донесе Њега 40. дан у цркву Јерусалимску; а на жртву принесе двије грлице или два голупчета. Тога дана и Симеон узме Христа на руке и изговори ову молитву, коју вам и ја мало прије изговорих.

Осим ове молитве рекао је Симеон још и ове знамените ријечи: „Гле, овај лежи, да многе обори и да многе подигне, и да буде знак противу кога ће се говорити.“

И заиста љуб. Хришћ., Исусе Христосе, многе је оборио али многе је и подигао; оборио је незнабошце, идолопоклонике, обара и данас оне који у њега не вјерују, или ти право не вјерују, или изврћу и криво тумаче Његове св. истине. А кога је подигао? Подигао је нас православне, — правовјерујуће, нас је извео из мрака и увео у свјетлост; подигао из прашине и дигао на висину славе Божије, показао нам пут и свјетлост — Истинога Бога и због тога знајте љубазни Хришћани, да нема друге вјере, да човјека може спасти од гријеха, да може казати правога Бога и Исуса Христа осим наше миле вјере православне и хришћанског закона; због тога је и казао Апостол Павле: „И сам анђеос' неба ако вам другчије стане казивати вјеру, него што вам ми казасмо, нека је проклет.“

Пошље оних ријечи, што их је Симеон изговорио за Христа, т. ј., да ће многе оборити, и многе подигнути, окрене се он матери Христовој Марији и рекне: „А и теби самој проћи ће нож кроз срце, да се открију мисли многих срдаца“. То што је Симеон рекао матери Христовој, да ће јој: „нож проћи кроз срце“, треба да разумијемо љуб. браћо, ону преголему тугу и жалост матере Христове, коју је она имала у срцу, гледајући јединца свога распета на крсту.

У јеванђељу пише, да, кад је Христос био распет на крсту потресла се и сама природа, земља се потресла, сунце помрачило, камење пуцало а и сами се ладни гробови отварали. Па кад је такову узбуну начинила природа, онда је лако знати, како је било чистој души њежне мајке.

Дјева Марија и ако је чула те ријечи, она је ипак имала стрпљена, да свога јединца чува и пази као своју душу, она је видјела неправду, која се над Њим скоро сваког дана — од кад је почео проповједати — вршила; видјела је Његове муке на крсту па је ипак остала трпељива, јер је добро знала да ће и Његово васкрсење и вазнесење на скоро виђети.

Ова трпељивост Богомајке учи нас љуб. браћо, да и ми будемо трпељиви: било у нашем послу, који смо предузели, било у околностима, које нас може бити притискују, једном ријечју било ма у ком погледу треба да смо трпељиви, да полако постојаним радом, слогом, љубављу између себе, гледамо, да отклонимо, што нас тишта или што нам смета да дођемо да жељене цијељи, а не необузданом наглошћу; увијек имај на уму ријечи: „трпљен спасен“.

Да се вратимо опет мало натраг на онај догађај кад рекосмо, да је мати Христова донјела на жртву, два голупчета, јер знам, да ће многи од вас запитати, како то, да она приноси на жртву тице мале а данас нема тога обичаја? — Видите љубазна браћо, данас више нема тога обичаја због тога, што је Христос Спаситељ принио себе на жртву, дао је да се Његово тијело распне на крст као жртва за све људе. Од тога доба забрањено је да се на жртву приносе живи створови, већ заповјеђено је да се мјесто тих живих створова, приноси бескрвна жртва т. ј. да свештеници мјесто свију људи приносе на жртву хљеб и вино, које се претвара у тијело и крв Христову. А за све људе рекао је Христос: „Жртва Богс дхѣк сокрушенк“.

Шта значи то: дух сокрушен? „Дух сокрушен“ означава „смиреност“ једну од највећих хришћанских врлина. Али „дух сокрушен“ не значи и оно што но наши веле: „свакоме рећи ејвала“ већ значи извршивати Божије заповјести: љубити непријатеље своје, криво се не заклицати, не красти не врати ближње своје, али не бити ни сваком подлога, већ елиже честь, а елиже оурукъ оурукъ. Аминь.

Бесједа на Видовдан 1889. год.

„Хеј слободо дивни цвијесте
Много л' си нас блага штала,
Многа ли је крвца српска
На твој олшар прокапала!“

(Грахов-лаз).

Драга браћо, мили роде српски!

Овако српски пјесник опијева Косово и на њему крвавијем словима записану слободу српску, па овако вам, српска браћо ево и ја отпочињем ријеч своју, да вас разговорим и охрабрим и да вам представим значај данашњег скупа овђе. Тешког сам се посла латио, слабачке су моје силе, та да ти роде мили у данашњој мојој бесједи са онаком важношћу представим значај данашње тужне успомене, какав она има у српској историји, српској цркви и у цијеломе народу српском. Ништава је моја храброст према оноликом јунаштву народа српскога, који је јуначки сносио тешке ланце петстогодишњег ропства; незнатна је моја памет према оним српским умовима, који су танким деферданом и оштрим јатаганом војевали против царевине, пред којом је и моћна Европа стрепила, па за то се слушаоци моји и бојим, да својим говором нећу моћи онако вјерно представити значај данашње тужне прославе

Данас се браћо навршује управо пуних пет вјекова, пет стотина по Српство чемернијех година од како су за свој народ и његову слободу, за свету вјеру и милу отаџбину, „за кретчасни и слободу златну“ изгинули и у мрачни гроб на Косову пали српски цар Лазар и на хиљаде српских јунака, којима се данас за покој мученичких душа свуда по цијеломе раздробљеном Српству у божијим храмовима поје летурђије и приносе топле молитве Творцу, па ево и код нас.

Ах браћо, ко ће да вам мирне душе све потанко исприча шта се збило тога злокобног дана на Косову? Но прије тога требао би вам причати о оним златним и старим временима наше славне прошлости кад је Србин „живовао лијепо“, о царевима и краљевима, о жупанима и велможима, о светитељима и просвјетитељима, о војводама и јунацима српским. Али који научењак има толико мудрости и знања, или који родољуб има толико родољубља, да славећи дјела наших великана — предака и стављајући их

за примјер њиховом потомству а не побоји се, да им славу не умањи, да им величину не окрњи?

Па која ли дјела наших предака треба најприје а која пошље да причам? Са каквим ли вијенцима треба да окитим наше соколове, који своје јуначке српске груди не жалише у свако доба ставити на браник српске слободе? Би ли дакле, да вам причам прошлост српску? Не, нећу, јер то би ме дуго одвело. Е па би ли да вам ређам Косово, цар-Лазара, Обилића, Југовиће, и још многе храбре витезове? Нећу вам ни о томе много набрајати, јер и овако се бојим, да би нам „око заблистало па сузу пролило“.

Значај Косова огroman је, наука Косова не процијењена је допета за цијело Српство! Зато Србадијо драга дајте, да се за часак духом пренесемо и духовним очима бацимо на тужно Косово, јер ћемо отуд моћи изводити поуку за будућност нашу. У прошлости ћемо наћи и узроке са којих се угасила свијећа велићине српске.

Цар Душан силни, та занета сјајна звијезда даница на нашем српском небу за владе своје бијаше најбоље раширио српску државу и подигао је на врхунац њезине славе. Његова велика држава задавала је страха гордом истоку и лукавом западу. Одмах пошље његове смрти а за владе његовог сина нејаког цара Уроша, нешто због зависти, неслоге и разрода српске властеле, а нешто због подлијех туђинских уплива пође српска држава слабити. Српска властела се осили; завист и међусобна неслога код ње све то више отимаше маха. Сваки је грамзио за славом, влашћу и шћаше да неодвисно влада. Они ископаше раку слободи и самосталности српској. Та не пјева узалуд славни наш пјесник и владика Петар Петровић Његош:

„Великаши, проклете им душе!

На комаде раздробите царство,

Српске силе грдно сатријеше;

Великаши, траг им се утр'о!

Распре сјеме посијаше грко,

Те с' њим племе српско отроваше“.

У овако јадном стању затече српску државу проклето Косово, на коме је ваљало Србину јуначки осветити српску част, дивно име и слободу свету. Помислимо браћо само на оно пожртвовање и оно силно родољубље кад честити цар Лазар на Косово позиваше и овако проклињаше :

„Ко је Србин и српскога рода
И од српске крви и кољена,
А не дошо на бој на Косово

Рђом капо док му је кољена!“

Сјетимо се затим с' поносом оног челичног поштења и узор-јунаштва Милошева, кад му је пред полазак на Косово његов таст цар Лазар наздравио назвавши га вјером и невјером, а он му оздрави :

„Хвала теби царе на здравици
А не хвала на твојој бесједи,
Када издах? Никад издат нећу,
Живота ми и имена мога!
Виђећемо мили господаре,
Када сјутра виђен-данак дође,
Ко је вјера, ко ли је невјера!“

Освануо је видов-данак а отпочео крвави бој. Јуначки се борила дична војска српског цар-Лазара и таман шћаше у осудном часу да побједи, да неби проклетог издајце Вука Бранковића :

„Он издаде таста цар-Лазара
Не шће помоћ' милој браћи својој!“

Ето тако Србе братае и Српкињо сестро када бијаше Србин достигао највећу славу своју, када је он у сјају и богатству блистао, тада на један пут једног злокобног дана, лицем на Видовдан сва та слава Србинова пропаде, сарани се у гроб на несретном — српском крвљу осветљеном Косову пољу и „златна се круна смрви и потону све у крви“. Ту ти Србине пропаде српско царство и господство; ту ти паде цар Лазар, најљепши цвијет српске властеле; ту падоше за вјеру, дивно име и слободу свету Југовићи, Милош Обилић и на хиљаде српских јунака.

У жестокој навали турској, у очајничком и крвавом боју а на Косову пољу они славно погинуше, да „довијека живе“. Својом јуначком смрћу оставише нам они изванредан примјер колико узор — јунаштва толико и родољубља, јер свему свијету показаше дјелом, како ваља

за вјеру и отаџбину гинути, како је слатко за род свој умријети и „за крет часни и слободу златну“. Они јуначки изгинуше, али како вели ловћенски пјесник : „мријет неће докле' сунца траје“.

Од тога несретнога дана кад је на Косову пропадала течевина славних и светих Немањића прохујало је до данас равних 500 година. То су мила браћо 500 година јадних и чемерних по Србина, 500 година туге и невоље, 500 година борбе без прекида. Дугачак је то низ година; дугачак низ биједа и невоља испунио је то вријеме; дугачак низ борбе и искушења претрпио је српски народ и опет је остао жив! А шта да вам даље ређам нечувене патње и невоље српске или „љуте битке муке свакојаке“, кад вам видим сузе низ образе. Доста је да кажем, да мило Српство и поред толиких претрпљених зала још и сада чврсто стоји и да се с поносом сјећа својих неумрлих предака: Немање, Првовјенчанога, Дечанскога, силног Душана, цара Лазара, Југовића, Обилића и осталих српских витезова. Славни и чувени наши предци извојевали су нам част српском имену и битицање Србиново, јер да не би њихових узвишених замисли, њиховог пожртвовања и силног родољубља Бог би знао, да ли би данас било и трага од Србина?

Не заборавимо браћо, да на Косову пољу није пропао српски народ, — он је и данас жив; није пропадала ни његова снага, — она је и пошље трајала и чуда стварала; није сарањена ни његова вјера ни његова нада — оне су га кроз вијекове загријавале и кријепиле, већ је пропадала српска независна држава, или боље рећи царска слика и дика њена. — Па баш та вјера и нада одржале су Србина! Јуначки спомен косовских јунака живи у народу српском и тај је спомен свјеж и чио очуван до данас у срцу и души сваког Србина.

Србина је сваког кроз дугу тешку прошлост његову под заштитом свете вјере православно, тијешно и оживљавао само јуначки понос и нада на љепшу и сјајнију будућност српску.

Из свега овога ми видимо у чему се састоји значај петстогодишње тужне успомене косовске. Славећи данас тужну успомену ми браћо уједно с поносом слаavimo петвјековну борбу и побједу нашу. Из прошлости наше изводимо поуку, којом се Срби пет вјекова муче и мучном

науком уче о великој и неизмјерној важности слоге.

Српска молитва, која се узноси данас гдје год се српски збори и твори, лијеп је знак наше благодарности према својим на бојишту погинулим јунацима. Приносећи данас молитве а с' чврстом вјером и надом на сретнију будућност нашу, нужно је браћо, да и дјелом шљедујемо примјеру славних косовских јунака.

На нама је браћо у првом реду, да и дјелом засвједочимо онај лијепи глас, што смо га до данас стекли. Ми као у престоници јуначне српске земље, те поносне „војводине св. Саве“ треба у сваком племенитом дјелу да предбачимо и примјера дајемо осталој нашој браћи по милој Херцеговини, која упира очи на нас. Узмимо браћо у обзир вријеме, у коме данас живимо, дух којим то вријеме дише и све оне околности и прилике, што нас окружавају и кроз које смо дужни борећи се изаћи, — изаћи с' побједом, ако нијесемо ради, да народ и вјера, наша св. црква и школа претрпе губитака. Кад то све знадемо, онда браћо данас као на дан петстотинице од Косова, метнувши руку на срце, завјетујмо се пред овим светим олтаром, пред иконом цара-мученика и пред блаженим сјенима свију косовских мученика: да ћемо се вазда збиљски старати за очување праједовеке вјере и миле народности српске. Завјетујмо се, да ћемо његовати успомену неумрлих наших предака и да нећемо заборавити њихова славна дјела, већ по примјеру њиховом, да ћемо свагда љубити слободу а штитити српску част, вјеру, име и језик свој. Завјетујмо се, јер је крајње вријеме, да ћемо уништити међусобну мржњу

завист и неслогу. Сјетимо се Косова равна и на њему палу слогу подигнимо високо а у своја срца урежимо је вјечно. Гнушајући се издајства Вукова, клонимо се вазда подлости а наоружајмо се јунашћом Милошевим, на пригрлимо к срцу наше дивне гусле, које причају Србину „што је негда било“. Све нам благо у томе лежи, и за те српске аманете не жалимо у нужди ни крви ни живота свога. Тако радећи биће нам ова молитва угодна Богу а мила погинулој браћи нашој. Радећи тако отрешћемо се старих мана наших, а показаћемо да смо достојни потомци косовских јунака. А на тај начин управо се и каже Косово, јер само тако можемо се надати, да ће нам бољи и сретнији дани морати сванути.

Ви блажене сјени мученика на Косову погинулих „за крет часни и слободу златну“ почивајте мирно у рајским перивојима и наслађујте се славе, коју сте на земљи код потомства заслужили! Теби великомучениче српски царе Лазаре молимо се: да са осталим светитељима српским не престајеш молити се пред престолом божијим за свој многотрадални српски народ како би се и надаље одржао тврд у вјери и народности српској а поштен у дјелима својим!

„А ми ћемо шљедовати
Сви твојему аманету
Служићемо род и правду
И слободу нашу свету...!“

На пошљетку браћо позивам вас да сви заједнички ускликнемо косовским борцима:

Слава им и вјечна памјат!

П. Ј. Поповић,
ђакон.

Проста бесједа.

Саставио и говорио у четврту недељу великог часног поста у Градишкој цркви Ст. Н. Давидовић, прото.

Благочестива браћо!

Нијесу свагда, жали Боже, такве прилике, да вам се може шта више са овога св. мјеста рећи. Народ наш узео је неки зао обичај, па цркву посјеђава само о већим годовима и уз часни пост. Тај обичај није добар још ни с тога што смо ми дужни свагда Богу молити се, а особито недељним и празничним данима у цркви.

— Бог нам је оставио 6 дана, да се за свој ужитак и тјелесне потребе побринемо, а седми дан посветио је себи на службу и одредио, да тај дан у цркву долазимо, заједнички му се молимо; за многобројна добра, срећу, здравље и напредак милости његовој благодаримо, и, да тијех дана, како себи, тако и домаћој живини одмора дамо. Четврта божија заповијед упућује

нас на то, али, ако погледамо да наш народ у те дане мало или ни мало у цркву не долази; ако знамо, да су у те дане цркве празне, а гостионе, механе, тржишта и дућани пуни свијета, па ако још видимо, како се у те дане многи одају пићу, од кога већином и остала зла произлазе, као: прекомјерно трошење, псовање, заваде, крађе, освете, бојеви, блудочинства и т. д., ако још и то знамо, да наши тежаци баш у те дане своју марву товаре, и дрва, жито и друго у чаршију довозе, а о цркви и не мисле; е, онда долазимо на то, да ми четврту Божију заповијед сасвијем занемарујемо и неслушамо.

Ми смо дужни све власти и све старије слушати и покоравати им се, и то чинити морамо ако не из љубави, а оно би ће и под морање, но цркву смо дужни не од стра, него ли из голе љубави слушати, јер је она наша духовна мати. — Многи вели да у цркви није за двије или три године био, и то, вели, само за то, што има послова и што нема с чим да јој дође. На прво ћу вам рећи, да послови никад нијесу толики, да се цркви бар за три седмице или у мјесец дана доћи не може. Посла има свак, али треба и за цркву одредити дане, па ју посеђивати, јер нас је она благодаћу Божијом св. крштењем привела у Христијанство, па нас читава вијека учи и упућује, како ћемо срећно и мирно поживити за земног живота; а на самом концу нашем при смрти, својим молитвама, као брижљива мајка, пропраћа нас вјечности и за душе наше милости Божије проси.

Реците ми, браћо, с каквим душевним болом, мора се човјек од овога свијета растати, кад он при крају свом увиди, да је цркву, тај дом Божи претирао, да јој заповиједи није вршио и да се у животу само онако владао, како је он знао и ћео? Ја мислим, да ће таквومه теже бити оно внутрашње пребацивање, она грижа и укор савјести, која је у сваком усредоточена, него што ће га пећи и морити муке смртне.

На оно друго ваше правдање, да се цркви нема с чим и нема у чем доћи, рећи ћу вам ово: да црква од вас не тражи оно, што јој ви нијесте у стању учинити. Ако немаш крајцару на пјат црквени дати, то ти нико силом узети неће; ако ли си слабе одјеће и обуће, црква ти је духовна мати, која не гледа на то, јеси ли ти слабо обучен; и, као што мати једнако љуби

своје чедо, па то било у свилу или у најпростије крпе уматано, тако исто и црква на то не гледа.

Сад, браћо, кад то све знате и разумијете, позивам вас и молим, да се св. цркве често сјетите и да је марљиво походите; да у свечане и недељне дане тешке послове не радите, које и волове не прежете; беглучења и грађења путева канете се, а и занатлије, да у те дане своје послове не раде; јер коме Бог не да, да може своје потребе намиривати с радом за оно б дана радни, томе заиста неће помоћи, и ако недељом и великим празницима ради.

Трећа црквена заповијед налаже, да уз велике посте долазимо на исповијед и св. причешће, па и ако изгледа, да се у неколико томе гласу св. цркве повинујете, и опет их има, који за 3, 5, 10 и 15 год. нијесу причешћени. Неки за узроке те своје немарности, наводе домаће послове, други опет сами кажу да су недостојни, па неће да се причешћују; а ја би рекао, да посао никада не може засмести, да са бар једном у годни дана не причеститиш. Онима пак другима велим, да су они сасвијем на кривом путу, кад они сами себи оће да суде.

Ми људи, сви смо мање или више гријеху подложни, и, да Бог, по својој неизмјерној милости, не прости људима сагрешења, то доиста, могу рећи, да се ни један спасао не би. — Паштање гријеха получујемо кајањем и св. исповиједи, коју је сам Хр. Спаситељ установио, давши власт својим апостолима да могу везати и дријешити, са ријечима: све што свезете на земљи, свезано ће бити и на небу; а што разрјешите на земљи, би ће разрјешено и на небу. Та моћна власт прешла је са апостола Христових на нас свештенике, и ми, по недостојинству нашем, можемо кајуће се људе опростити од гријеха, а можемо упорнога и окорелог грјешника и осудити.

Свештеник на исповиједи није каква проста форма; он је исповиједајућег се духовни судија који у име самога Бога гријехе ваше саслушава, и опроштење Божијом власти подјељује. — Ни један православни не треба, да се застиди открити све оно, што је у животу свом грјешно починио; јер од свештеника као смртна и грјеху подложна човјека можеш и сакрити твој гријех али нијеси сакрио од Бога, који тајно свачију исповијед саслушава. Што је твој гријех тежак или сраман, тим више треба да га свештенику

исповједиш, а он сам да ће ти запрећење и канон, кога кад издржиш, опроштен си и тежак терет спашће ти с душе, па ћеш бити, као да си се поново родио.

Будеш ли твој гријех тајно и свештеника варао, онда, не само, да ти користи није и да опроштен нећеш бити, него ли шта више, још већи си гријех добио, варајући Бога, који све зна. Позивам дакле и оне, који од дуже времена исповјеђени били нијесу, да цркви дођу, и чисто без икаква срама и зазора своје гријехе исповједе, а свештеник, који то све у само име божије прима да ће му олакшицу за земно живљење, а по смрти би ће удостојен оне вјечне славе на небу, која је сваком праведнику и кајућем се грјешнику по ријечима св. Јеванђеља обећана.

Са доведе реченим, могао би завршишти мој данашњи говор, макар тај и краћи био; али то још нећу учинити за то, јер ме као свештеника вашег усхићава и радује, кад вас у тако већем броју видим овде сабране. Камо срећа, да тако ревно и о свима осталим недељама и празницима у цркву долазите, као у дом божији — дом молитвени, бар би нам се дала прилика, да чешће нешто с вама и о вама рекнемо. — Црквене су проповиједи разгранате и на том пољу свештенослужитељ би имао увијек шта дјелати; али без вас, нема се коме. Одавде се може само народу говорити, а никако празним зидовима. — Данас видим већином тежаке овдје сакупљене, те ћу вам укратко предочити неке обичаје који су штетни, а неке опет који су ваљани, и које у народу српском треба и на даље чувати и неговати.

Прије свега, морам вас свију упозорити на маран ваш земљедјелски рад и посао. — Да без рада нико живити не може, то и сами добро знате; да без рада нема ни добра ни користи, и то видите; да радиши и штедиши сам Бог помаже, и то сте сазнали; да је на рад и трудни зној сам Бог овај свијет осудио и то још у почетку овога свијета, и то сте мислим чули; и, да, на послетку, човјек без рада ни здрав ни срећан бити не може, и то можете појмити. Поштеним и умјерним радом, вршећи вољу божију, сваки је срећан, здрав и задовољан. — Зато вас као тежаке молим, да се у вашим тежачким пословима трудите, да на вријеме љетину вашу засијете и обрадите, да знате и поранити

и окаснити, и да све ваше послове почињете и свршуете не вичући и не псујући, него ли весели и са мислима на Бога управљеним. Цсовање, вика и дрека, користи не доноси, са тијем се грозно гријешни, и у мјесто рода и берићета, тај гријех привлачи божију срчбу, те тако ни од љетине твоје немаш пуно користи; јер Бога нијеси молитвом призвао, де ти да свој благослов и изобиље у наступајућој години у раду твоме.

Ко у љету хладује, у зиму гладује, за то, браћо, прионите, каните се дангубе, на вријеме оградите, јер је ограда први амбар. Времена за рад имате доста, па можете обрадити и себи, и помоћи другима, који су сиромашни, те немају на чем да узору. — Многи се туже, да им је тешка трећина и десетина, да раде све за другога, па долазе на ту мисао, да о земљи не би требало ни радити; но, ја би, браћо, рекао то, да, кад ви и сами увиђате, да вам је тешко дати и држави и спахији и свештенику, да онда у послу још истрајнији будете, да не ладните, но још више радите, па ћете имати и ви и они, који од вас узимају. Посао ни један напуштати не треба, јер би онда морали љенствовати и излежавати се, па из тога зла, падали би још у веће, и тако би морали пропасти.

У ово радно доба, каните се многог ходања по чаршији, јер вам и то назадак у послу доприноси. Не треба ми се много мучити, да вам то докажем. Ето вам, погледајте сва села, која су ближе вароша, па ћете видити, да су свађе ту људи сиромашнији. Затреба једном соли или паклић дувана или друга која маленкоост, а он трчи у варош и за такву малу потребу, или боље рећи, злу своју навигу, он је продагубио дан до подне. Кад се сад срачуна, колико такав један тежак кроз читаво љето издангуби, па колико више и потроши, често долазећи у варош и у трговине, ће је све за паре, е, онда ни чудо није, што многи, који су ближе чаршијама сиромаштво трпе.

Клоните се прекомјерног пића и опијања. Пиће свијет и морално и материјално убија, чини људе сиромашним, уди здрављу, а осим свега, понижавава човјека, тога најугледнијег створа божијег, до скота. У пићу се разна зла догађају, па пијанцима и сам Бог пријети својим праведним судом. — Ружно је видити човјека пијана, али жену видити, и ружно је и жалосно и смијешно. Жена нема толико снаге, да може

издржати више пића, а и умом је слабија, па зато многе пијанице жене, видио сам, ће их вуку и трпају у кола, а друге опет иду и нападају, кога на путу сретну. Ја сам, дакле, мојим очима гледао у овој години такве двије женске, које су тако гадно изгледале, да се човјек грозити мора; а шта да речемо за онога старјешину, из чије су оне куће биле или за њихове јадне људе, који такву биједу трпити морају? Е, па реците ми браћо, је ли то поштено, и да ли таква жена зна свој образ и понос женски чувати? — Што је још теже и жалосније, зна се, да многи од многе пјаности и прождрљивости и бљују, па то чак у онај дан, кад су св. причешће примили! Бљувати од облапорности јела и пића, смртни је гријех; али шта да се рекне онима, који то учини баш у онај дан, који би морали провести у молитви и највећој умјерености? — Молим вас браћо, Бога ради, да се у пићу умјерите јер ће вас тај једини гријех лишити славе Божије у царству небесном.

Избјегавајте велике трошкове о крсним именима, пировима и даћама. Све обичаје који се односе на то, проведите лијепо и у најбољем реду; али то се да све с мање трошка учинити. Крсно име прославите, а то само на дан светитеља кога славите, и читав славу Божију, са родбином, сусједима и познатим провеселите се, зајевајте, али све то чините пристojно и побожно. Будеш ли кога тај дан толико напојио, да псује, свађа се, безчасти и т. д. онда си промашио цијел, ради које си га позвао.

Светитеља свог нијеси достојно прославио, него ли си се још и огријешо о дивну успомену на онај велики дан, кад су твоји предци св. крштење примили. Потрошио си се, а душевне користи никакве добио нијеси. На дане те, донесите крсна кољива у цркву и свештенику, и здравите у славу Божију вином, а нипошто ракијом, као што то досад на много мјеста бијаше.

Носите ваше народно одијело, а каните се они туђи капута, шешира, вратни марама, чизама и т. д. Опанак је за вас љепша и практичнија обућа, а и одијело, које својим рукама израдите, много љепше ће вам пристojати. Сијте ман и конопљу, па од тога кошуље ваше израђујте, јер је то и јевтиније и тврђе него-ли дућанско платно. Ви, жене, каните се они кецеља, марама, крпа и дроња, реклица и варошки

чарапа, кад вам љепше пристojи ваше народно одијело: бошче, прегаче, тканице и зубуни. Каните се штрикања и фини врлошки плетера, избушених и фарбаних кошуља и сукања. Учите шити, чарапе плести, вести, прести и ткаћи, јер ће вам то много већу корист донијети, Ви, људи, неостављајте браде полубраде и солуфе, јер вам то не пристojи, као тежацама. То су ствари за господу, која има времена такве браде чистити и дотјеривати.

Жене ваше, нека саме не долазе и не завирују у сваки кутак и крчме по чаршији, јер то их развраћа и пропасти вуче. Нека саме не иду по иновјерским дућанима, ће их са безобразлуком дочекују, и, која год сама дигне главу па иде из села два до три сата далеко у варош па онда, кад оће још свугдје да завири, ја јој први велим да то није чист посао. Немојте без знања и воље ваши мужева ништа предузимати, јер по св. писму, ваша је воља и слобода подложна вољи ваших мужева. Не тужите се за најмању споречицу, која се у свакој кући лако може догодити, јер тијем властима задајете више посла а и опет себи тијем ништа не користите. Кад вам ко Бога назове, допада ми се обичај, да се на тај поздрав многа женска у овом крају поклони и поздрав одприми; али сам примјетио, да многе данашње младе и дјевојке стоје укочене као проштац; а то већ није лијепо, као што није лијепо, што и по вароши доста женски има, које неће ни да устану, ако испред њих свештеник или други стари човјек прође. Ваљда би те женске ћеле, да тако нагло и код нас уведу моду, па да им се људи клањају и у руку их љубе? — Ставите, драге моје, још је то рано за нас! Моду су, истина, отворена врата свуда; али она код нас не може тако лако продријети, јер су путеви и земљишта трновита.

Свилене, скупе и помодне хаљине са оним придјевеним крпицама, самарима, утегама, завркама, реповима, и Бог те питао, какви ту још накарада нема, нека избјегавају наше женске, јер нити су наша стања, ни мјесто наше за то. Тврда, чиста, лијепа и једноставна хаљина, ја би реко, да највише краси женске бар овога мјеста, које од 3—4 мјесеца у години често у блату и води лежи.

Молим вас, браћо, да оградите и од трња отријебите сва ваша гробља, те вјечне куће, у којима ваша умрла браћа и сродници почивају.

Направите у сваком, бар ће се молитве и зборови држе, по једну као капелицу, ће би се свештеник у вријеме непогоде с књигама склонити могао. Учите вашу дјецу чистоћи, реду и пристојности. Шаљите их у школу, и то српску вјероисповједну школу, ће ће се научити српски мислити и говорити, српски радити и осјећати. У тој школи позна ће ко су и шта су; позна ће Милоша и Марка, позна ће славу своју крсну, на знати боље вјеру и народност своју чувати. Без науке се данас не живи; наука свијетом

влада, а снага само кладе ваља. Будите поштени и људи од ријечи, па ће вам се боље вјеровати. Не задужујте се, а и не лакомите се, ако вам ко на вересију даје. Не чините ником штете и не осећујте се један другом. Опростите свакоме, па ће и вама Бог.

Ко ријеч ову послушао и утужио буде па ако по томе и владање своје удеси, увјерен сам, да ће од многога зла бити сачуван, а то ће му и на душевно спасење послужити моћи — Амин.

Бесједа 4. недеље поста.

Говорио: П. Лалчевић, свештеник у Доњој Тузли.

Еже аще что можеш вкрати сва возможна вкрощенас — вкрощю Господи помози моєм невкрощю. Марк. г. 40, 21, 22.

Овако је драга браћо узвикнуо отац онога несретника што је имао у себи духа нијема и глуха, кад га је Господ упитао: Можеш ли вјеровати — све је могуће ономе који вјерује — а он одговара: Вјерујем Господе помози мом невјерју! И гле шта би! Онај који је по свједочанству самог свог оца из дјетињства patio од те грозне своје бољетице — од духа нијема, који кад га ухвати — као што говори свето данашње Јеванђеље — ломи га и пјену баца и шкргуће зубима и суши се — онај исти пошље таког свечаног признања очевог, постаје од једном здрав ушљед ријечи Богочовјека Спаса: Душе нијема и глухи! ја ти заповједам изађе из њега и више не улази у њега! Ето браћо снаге и силе у тим ријечима, које говори онај, који је по природи својој човјек; — ко је тај да га духови слушају? Ко може тако што учинити? Запитајмо се само, па ће нам одговор на то јасан и кратак бити. Богу јединому у власти је ово! Па шта иште Спаситељ за овако велико благодјејање од његовог оца. — „Вјеруј само вели му, јер је све могуће ономе који вјерује“.

О како је свемоћна вјера! Вјера је стуб среће човјечанске — вјера је извор живота људског — са којега пијући човјек кријени се да не малакше и не изгуби се у метежу душевне и вреви свјетској. Све што има на свјету узвишено племенито и добро, све што постоји и што је

постојало на овом свјету као узор људског дјела материјалног и душевног — вјером је покренуто, вјера му је била помагач. Јер шта видимо. Болесник који болује рецимо незнатну тјелесну бољетицу, па се плаши исте и непрестано о њој мисли долази до тог увјерења, да се од ње неће никад извидати. И заиста кад му већ та болест не пријети више, он још о њој снјева и плаши се је — па ушљед тога страха и зебње долази душевна болест коју лијечници зову хипохондрија, а ова онда проузрокује и тјелесну, јер по старој оној латинској изреци нема здраве душе без здравот тијела — нити обратно, јер душа и тијело тако су тијесно спојени, да најмања мана на једном — проузрокује ману и не другом.

Из овога видимо браћо, колико и каквог уплива има душевно расположење на органима човјечијим — само у овом једном правцу — а колико и каквог уплива има вјера која је дубоко укорјењена у срцу човјечјем на њега и на све његове радње; — она је ковач среће човјечје или ако је нема несреће његове!

Браћо! Коликим и каквим бједама и невољама изложен је човјек на овом свјету. Ил' био богат ил' сиромах, ниједног нема а да би могао рећи ево ме ја сам потпуно сретан! Свима нам је судбина таква, да у сваком тренутку мјешамо радост са жалости, мед и јед у једном суду. Толике болести што људе косе, толике душевне

WWW.UNILIB.RS

борбе и болести што човјеком витлају тамо и овамо, као што бујна вода витла слабачку трску која је изникнула у њеном кориту. Узмите још неприлике свакидање — узмите у рачун још неугодности које човјек трпи од браће своје људи — па питајте једног по једног и просвјешћеног Јевропљанина и дивљачне народе што их познајете, упитајте силног цара и господара земаљског, упитајте богаташа штоно се ваља по сувом злату, упитајте све редом: јесу ли све дане у свом животу провели сретно и задовољно, па ћете виђети е ће се испунити она нашег митроносног владике пјесника Његуша — „*Нико сретан и нико довољан*“. Куд год се окренеш а ти среташ толике многе непријатеље, да ти је лавска снага у мјесто човјечије не можеш им се одупријети. Вода, ватра, ваздух, земља, људи, животиње — те добре слуге — све су то непријатељи човјечији за његов тјелесни и душевни напредак и благостање. У кући својој што си је ти начинио и озидав осјећаш ли се сигурним — а гдје ти је онда цио свјет и природа — е којим би ти рад господарити? Та рођена твоја дјеца, колико ти неприлика и горкијех часова само донесу, а да не говорим о другијем људима који мјере сваки твој покрет и рад, да би те ш њим пред свијетом обличили — па не само да казују праве твоје недостатке, него их још у пустој својој заслијепљености и сами износе и у својој глави кују, само да те облажу, само да ти нашкоде, да ти онај залагај хљеба што си га тешком муком заслужио претворе у тешки јед — у отров, који ти живот полагано али тим сигурније поткопава и уништује. Пак дед човјече брата, нађи заклонка на овој земљи коју је Бог рајем створио — а она је умјесто тога пакао који се не може према данашњим приликама избјећи! Све ово можда би човјек заборавио, све би ово драговољно подносио за љубав тренутног свог уживања, за љубав рецимо власти, господства, имања, раскоши и увесељења, ал још му је један највећи и најжешћи непријатељ на путу, којег он не може никако побједити — и на којег се човјек грози и помислити. Многи и многи људи да не би морали мислити о том свом душманину, како они рачунају — највећем, одају се онда весељу и бучним забавама, пијанчењу и бог те пита што не само да се тим пролазним и тренутним забавама и њеним представама забаве — да забораве на тог неприја-

теља, који ће их како силни били опет уништити; па који већ не нађоше забаве на овом свијету с којом би могли то заборавити, који су све пробали и задовољили се — дошавши ред дакле на помисао о том свом са извјесном побједом идућем према њима непријатељу — вољедоше сами свој живот узети, него се ухватити ш њиме у коштац. Па ко си ти онда сретни човјече кад толике невоље и зла које набројисмо ти мораш хоћеш нећеш подносити — ти мораш на сваком свом кораку борити се са разним непријатељима физичким и моралним, па све то ако свладаш, опет ти остаје један највећи непријатељ — који ће ти за извјесно нанијети ударац, којег се људи толико плаше — ударац, који се зове *смрт*.

Многи тако по себи названи научењаци страшећи се овог непријатеља хтједоше и хоће још и данас да на силу Бога створе у себи, у души својој друкчији појам о овом свијету, сасвим нов правац о постанку његовом — ново нешто о човјеку и души му и одношају овога према Богу — том свагдашњем, свесилном, свезнајућем, свудеуштном, најправеднијем и најмилостивијем — суштаству и бићу.

Али тешко њима! Тјелесни човјек није господар душе своје — он не управља њом него напротив она је његов господар а он њен слуга.

Ови су људи налик на човјека, који угледавши из далека непријатеља свог — препадне се, па не смијући на њега ударити крије се по странпутицама и бјежећи пред њим у душевној својој узбуђености и страху изгуби пут, залута — па га ноћ ухвати и шта — дођоше звјерови дивљи и на грозан начин умрије.

И они су овакови — страшећи се и мислити о будућем животу, гледају други излазак, па онда блуде по странпутицама и пустињама, па немогући изићи на прави пут затече их смрт — и онда се кају и вајкају.

Него запитаћете ме драга браћо! па кад смо овако несрећни овђе — има ли икаква оружја с' којим би могли побједити све ове наше јаке непријатеље, који нас толико гоне и у робље одводе? Заиста има браћо.

Као што је Господ наш Исусе Христос рекао оцу онога несретника: „*Можеш ли вјеровати — јер је све могуће ономе, који вјерује*“, тако се може и на ово одговорити — само вјеруј па ћеш побједити све ове љуте непријатеље и

противнике. Али Господ наш Исус Христос није казао да је само мртва вјера довољна за то — него он нас је научио да то мора бити жива вјера, а то је ако упоредо са вјером унутарњом спојиш и своја дјела и своја кретања. Вјера без добријех дјела мртва је.

Па шта нам дакле прије свега ваља радити да би били сретни овђе на земљи, да би могли најјачег нашег непријатеља победити — да би прешли из смрти у живот. Ево што: „Љуби Бога више свега а ближњег свог као самог себе“. Ето у те двије реченице сав је закон сва вјера наша састављена, па ако тако узрадите, то знајте добро да сте побједили све своје непријатеље.

Такови се човјек не плаши смрти, он је наоружан оружјем, које се не може победити, он слободно гледа у очи свом јаком непријатељу, јер је убјеђен да ће изаћи из боја као побједилац; а на против казали смо какова је смрт онијех јадника штоно се препадоше па одоше етрампутице. Онај иде на сигурну побједу, онај тумара по неизвјесности, онај зна шта га чека пошље гроба — он вјерује — овај не зна па му је смрт тјелесна цијелог вијека непријатељ с којим се бори и најпошље буде побјеђен.

О драга браћо! Историји човјечанској познато је хиљадама примјера у којима се потвр-

ђиваше ове Спаситељеве свете ријечи: „можеш ли вјеровати — све је могуће ономе који вјерује“. Зар нијесу толики мученици свете наше цркве борили се са тим жестокиим непријатељем — смрти — па је побједили? Колико је њих загријало жаром вјере и наоружано штитом њеним побједило смрт, па и данас живе и овђе на земљи у успомени вјечној — и у слави Оца небесног — у царству његовом.

Зар нијесу Срби мрли и борили се смрћу кроз петстољетно робовање — па умријевши — из пепела њиховог роди се нов живот потомству им! Праведан човјек иде радо на сусрет смрти — а грјешник који не може вјеровати, у каквим мукама издише?

Вјера је дакле извор среће људске — ко вјерује он се спасава — он побјеђује оштрим мачем вјере све непријатеље своје душевне и тјелесне мале и велике. Тешко човјеку који нема овога мача о бедрици својој — ето га чека непријатељ и од првог ударца је готов!

Вјером својом прађедовском српство се је сачувало, оно и данас живи оснажено том истом вјером, оно ће и у будуће живјети — вјерујући да спас његов долази му од њега самог — **Еже аще что можеши вѣровать — свѧ возможна вѣрѡщемѧ! Яминь.**

Бесједа у недељу 29. по Тројчин-дану.

Говорио: Његово В. Преосвештенство Митрополит зворнички **Дионисије** у катедралној цркви у Д. Тузли уз божићни пост и то 3. децембра прошле 1889. године.

„Что хоѡиши, да ти сотворю? Онѡ же рече: Господи! да прозрю“ т. ј. Шта хоѡеш, да ти учиним? А он рече: Господе да прогледам.“
(Лука 28, 41.)

Да се не може више пута човјек начудити противурјечију! Па да противурјечи какав прост и обичан човјек, не би то ни падало толико у очи. Али да гледаш Јединородног Сина Божијег и Бога да свечано проповједа око њега сакупљеним народима равноправност и да им доказује да је једино из милосрђа дошао на овај свијет: да поврати то јест покварене људе на истину Божију и на правду; к' тому још и да говори: да Он једнако и без разлике воли и љуби свакога човјека и сваком жели душевно спасење;

па не само то, него и да изобличава и горко и немилосрдно напада, и то јавно пред свијетом, на законше и великаше јеврејске, књижнике и и фарисеје: што нису једнаком мјером свакоме мјерили и што им се ријечи неслагаху с' дјелима; да гледаш, велим, самога Бого-човјека Христа Спаситеља: једноме да бива права мајка, а другоме маћеха, према једноме да је и сувише заузет, према другоме хладнокрван, један да одлази од њега посве радостан и весео кличући и славећи Бога, а други горко ожалашћен у

ерцу; заиста те овако што баца у недоумење: да не знаш, ни шта да помислиш ни шта да рекнеш!

Било је то једном када се је Спаситељ наш путујући приближио граду Јерихону, један слијенац, који је ту крај пута просио, чувши вреву пратећих Спаситеља људи упитаће: шта се ту збива? и казаше му: да Исус Назарећанин пролази. Разумјевши то слијенац почео је викати из свег грла: Исусе сине давидов, т. ј. кољено давидово помилуј ме. Одма се на то Исус заустави и заповједи да му га доведу, те ће га умилјато запитати: шта хоћеш, да ти учиним? а слијенац му рече: Господе! да прогледам. То је толико и ништа више; па без икакве друге примједбице Спаситељ му на то рече: прогледај, вјера твоја спасла те је; и одмах слијенац прогледа и пође за њим хвалећи Бога. Ово је дакле — љубезни моји — садржина данас прочитаног јеванђељског одломка.

Али неће поприје тог случаја збио се је и један други сличан овом догађај. Запита један човјек Спаситеља: шта би му требало чинити, па да би наследио могао живот вјечни? А Спаситељ нит је погледао добро на њега, а камо ли још да му рекне, као што је то рекао Јерихонском слијепцу: Вјера те је твоја спасла, наслиједи дакле живот вјечни! Већ након неколико и то оштрих ријечи рече му напоследку: можеш, ако хоћеш. Па је ли то право дијелење милости Божије? Тако заиста изгледа кад површно чита и прати човјек живот и дјела Спаситељева, пак се само на неке ријечи и то без њихове свезе са осталим његовим ријечима и дјелима осврће. Пак онда није се ни чудити што овака површност може завести човјека, те да посумња и на саму Божију равноправност. Али ако се мало боље и дубље промотри и разабере: да милостиви Бог створивши човјека, подарио му слободну вољу и самосталност: да по самој својој то јест вољи слободно бира између добра и зла, тада би се најјасније увидити могло: да Спаситељ као Бог ни нијмање непротивуслови, шта више и испуњава свачије жеље, ал' само оне, које се са Његовом светом вољом и правдом слаже; а никад ничије ниједне, која би се косила са Његовом божанственом равноправношћу и правдом. Испуњава, да, одмах слијепчеву жељу и повраћа му вид, јер као Бог

знао је унапријед и искрену вјеру слијепчеву и жељу срдачну његову: да ће то јест са добивењем очињег вида боље испуњавати и Божије заповјести и дужности према ближњима, те зато и пошто је прогледао није отрчао кући већ пође са осталима вјернима за Исусом хвалећи Бога; једном ријечи слијенац више је тежио за небом, него ли за прелазним свијетом и његовим примамљивим и привременим сластима. Но није тако са оним другим. Овај је био веома богат човјек пак је више притворно и са неким потемцијевањем, ако хоћете, што то значи: да није толико ни вјеровао у божанственост Христову, упитао Христа Спаситеља: како би могао наследио живот вјечни. А Исус као Бог знајући његово лукавство и коварство с' каквом је фаличном вјером и жељом упитан, онако је и одговорио. „Учитељу благи!“ започиње мудријаш. Видите ли колико му је лукав позив? Лукав, да, још и уједљив па зато му и онај оштри одговор: „што ме зовеш благим? ако желиш ући у живот“ т. ј. вјечни, „држи заповједи.“ Па канда се је истом пренуо иза сна богаташ тај пита: „које?“ т. ј. заповједи? Као да није тобож ни чуо до онда за десет Божијих заповједи! А кад му их је Спаситељ хотимично набројио, ево ти одмах високоумног богаташа гђе као фалиша одговара: „све сам ово сачувао од младости своје;“ па као некакав исекаријотски задиричивач наставља питати даље: „шта ми још треба?“ чујете ли? на моју душу као да рече поругљиво: чиме још могу послужити? Те зато му је Спаситељ и наставио даље божанствено: „ако хоћеш савршен да будеш, иди продај све што имаш и подај сиромасима, ... па хајде за мном.“ Овако богољепно ошинути фалиша ниједне више непроговори, већ као опарен „отиде жалостан.“ (Мат. 19, 16—23). Није пошао за Исусом као што му је заповједао, и као што је то учинио слијенац и без да му се рекне; јер је већу важност полагао на свјетску сујету и уживање, него ли на душу и на блажени живот у вјечност. Новаца је имао и сувише много с' којима само и могао је довољно задовољити сваку своју похот; па како да се одрекне својих новаца кад је и срцем и душом залубљен био у свјетске сласти? А слијенац? напротив он није ни најмање марио за сво свјетско благо; њему је само за Богом и за душом стало. Дакле по срцу и по намјери молитеља даје и испуњава праведни Бог и

жеље њихове; те зато Кајин и Исав и Авесалом остају са својих хрђавих жеља и намјера вазда под проклетством, а Авељ и Јаков и Соломон са својих добрих наклоности вазда добри, праведни и благословени. Разбојник је био и онај, кога су десно од Христа разапели били на крсту; разбојник и онај, кога су разапели лијево. Али је десни добио своју жељу са божанственим одговором: „данас ћеш са мном бити у рају.“ А лијеви оде у пакао. Први ма и у последњем часу али се је ипак покајао искрено и уједно молио састрадајућег по ваплоћењу Спаситеља Бога за спасење своје душе. А онај други шта више и ругао се је. Зато се онај т. ј. десни диже до раја, а овај лијеви пропаде у пакао. Браћа су они били по разбојничком злочину, али веома удаљени и туђи по срцу, по намјери и по произвољењу. Доброг је дрвета и плод добар, хрђавог пак, хрђав. Дакле увијек је и вазда готова Божија благост, „као свакојутарња зора и роса небесна, и исход сунца,“ по ријечима пророка Осије (Ос. 6, 3.), да испуни све твоје праведне и Богу непротивеће се жеље; и као што вели неће свети Јован Златоуст: само вјерно расположење твоје добре воље ишће Бог и одмах ти испуњава жељу. „Шта хоћеш да ти учиним? Господе да прогледам. Прогледај; твоја те је вјера спасла.“ Па не каже ли сам небесни учитељ у светом Јеванђељу: гђе се је икад чуло да је син од оца искао леба или рибу, па да је добио камен или змију? „Кто естъ отъ кака

человѣкъ, егже аще вопроситъ Сынъ егво хлѣба, еда камень подаетъ емъ? или аще рыбу проситъ, еда змию подаетъ емъ?“ Хлѣб рани човјека и држи га у животу, а камен разбија главу. Али прелазном човјеку по урођеној му неувиђавности чини се више пута: да је камен хлѣб, а хлѣб камен. Те мислећи, да иште себи добра од Бога он управ моли за оно што би му од велике штете било. Ишће на примјер да му Бог побољша материјално стање; и чини му се: да се овака његова жеља слаже с' Божијом вољом. Али Бог као предзналац ако увиђа да — кад би му ту његову жељу испуно упропастила би му се, и то понајвише због хрђавог или неумјестног новцима руковања, и кућа и породица и он и његова душа, зацјело му то дати неће. Укратко речено: ако хоћемо да наше жеље буду код Бога услишане и испуњене, мора бити наша воља сугласна са вољом Божијом. Ово пак тек онда постигнути можемо, ако ишћемо само оно што се пристоји. „А пре свега дужни смо искати царства Божијега, и правде Његове, и онда ће се све остало додати нама,“ по неложном обећању Спаситеља нашега Христа и Бога (Мат. 6, 33.), што и јест главна сврха овог кратког нашег с' вама данас бесједовања. А милостиви Бог нека нас помилује, и нека невидима Његова пресвета десница вазда нас упућује да вршимо Његову свету вољу, да би се тако и наше добре жеље испуниле од којих на првом мјесту треба да је спасење душа наших. Амин.

Бесједа на малу Госпојину.

Православни Христијани!

Има ли што боље и љепше него виђети вас бл. хр. толико многобројно сакупљене у овој велељепној цркви коју сте ви и ваши очеви прије 18 година — из христјанског побожног осјећаја, љубави и сложним заузимањем, жртвујући дио од нашег богомданог имања — подигли у средини вашој, на дику православља а вама и српском народу на похвалу; јер ова црква својом љепотом, величином и изгледом надмашује све остале цркве у Босни и Херцеговини.

Да, тако је бл. хр. и мислим да не може ништа милије бити слуги Божијег олтара

него кад му се даје прилика да може толике христјане поздравити, гледајући вас данас овдје на молитви сабране.

То је заиста лијепо од вас, то је красно и Богу је најмилије и најугодније. То је добар знак од богољубазних христјана, који Божије помоћи траже.

Тако треба; то од вас захтјева Бог, црква и ваши духовни пастири.

Па питам вас бл. хр., ради чега смо се баш данас овдје у оваком лијепом броју искупили?

Скупили смо се да празник Рождества Пресвете Богородице и преблагословене Дјеве Марије као храм ове цркве што сјајније и достојније прославимо, да заштитници овог дома Божијег — нашој Богоматери, жртве благодарности и молбе са **единџми оусты и единџмџ сердцемџ** принесемо; похитали смо нашој *православној, једној, светој, саборној и апостолској цркви*, да нам она свој свети и спасоносни благослов подари. Даље, стали смо данас на молитви у овом дому Господњем, као вјерни синови лијепог православља и истините цркве Христове; прибјегли смо јој као смјерна и побожна дјеца мајци својој; те у њелицејерној намјери да одамо Богу Божије и од Њега и Пресвете Богородице примимо благодат и милост.

Ето, бл. хр. ради чега смо се данас сакупили, ето зашто смо дошли у овај дом молитвени.

Укратко рећи дошли смо у ову цркву да нашој души лијека потражимо, да се Богу помолимо не као фарисеји него као побожни митарџ.

Па шта више многи од нас лијека и тјелу траже, који ће с тврдом вјером и наћи по оној изреци Спаситељевој: **Вјера твоја спашџете.**

* * *

Но прије него што бих вам говорио о значају храма за нас, послушајте да вам у кратко ма и легитимично опишем данашњи празник „Рождества Пресвете Богородице.“ т. ј. чудесно рођење Дјеве Марије.

Света Дјева Марија, мати Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа, родила се у маленом граду „Назарету.“ Родитељи су јој били Аћим и Анна. Аћим је био од потомака дома Давидова, а Анна пак била је кћи од племена свештеничкога, које је потицало из дома Ароновог. Из тога сљеди да је света Дјева и Богомати по оцу била царскога рода а по матери архијерског.

Аћим бијаше муж кротак, побожан, благочестив и строго васпитан у закону Божијем. Тако исто и Анна бијаше жена богољубна и озбиљна; она са својим мужем живљаше у најискренијој љубави и часном брачном животу. Укратко речи они су свој живот проводили добродјетелно; а сваког празника идоше у цркву и топло се Богу молише, и од својег Богом да-

рованог имања дјелише црквама и потпомагаху и надгледаху сироте и невољне.

Једино само што их је мучило-бијаше то: што до дубоке своје старости нијесу имали дјеце, и што је Бог тијем хтјео да покаже своје свемогућство и милост.

Но ови праведници нијесу губили наде на велико милосрђе Божије, већ се топло и од свег срца мољаху Богу, да скине с њих ту каштигу и да им дарује порода. И они се зарекоше да ће — ако им Господ поклони сина или кћерку — то дјетенце Њему посветити да Му до живота служи у Његовом светом храму.

Један пут кад су синови Израхиља о празнику пасхе принашали Богу своје даре, бијаше и Аћим дошао на молитву у храм јерусалимски гдје се мољаше Богу, да му дарује дјеце. Бијаше и он донио свој дар да побожној жељи срца свога принесе Богу на жртву, но један човјек из племена Рувимовог изађе пред њега и рече му: „Није теби слободно најприје жртву принијети, јер ниси оставио потомства у Израиљу“; исто тако и свештеници не примаху Аћимове жртве одбијајући га ријечима: „Ти нијеси достојан да ти се жртва прими, јер ти нејмаш порода, ти нејмаш благослова Божијег, ваљда за твоје неке грјехове.“

Овдје ћу да напоменем, да је у оно вријеме неимати дјеце и бити бесплодан сматрано код Јудеја као велика каштига и поруга.

Аћим ожалешћен, укорен и унижен изађе неутјешан из Господњег храма, оде својој кући а одатле удаљи се у пустињу својим пастирима, који чуваху његово стадо, и тамо оплакиваше своју судбину и презир, што је на њ' пао; тамо је у пустињи јадиковао и Бога молио: „Велики Боже, Сведржитељу и Творче мој! Ти који си праоцу Авраму под његову старост даровао сина, Ти и мене, Боже, удостоји благослова Твојег, даруј плода мојем супружеству, да се и ја могу назвати оцем, и да не будем заборављен од Тебе Господа мојега.“

Овако молећи се Богу и постећи, проведе св. Аћим у својој колибици пунијех 40 дана.

Међу тијем и Анна је трпила пријекоре од својих другарица што је нероткиња, и њу су с тога свештеници из цркве искључивали били; па шта више и сама слушкиња њена Јудита пребацивала јој је њено бездјетство. То је њу много бољело а још више кад је чула за својег

мужа и његово пребивање у пустињи, није се могла утјешити, већ је дању — ноћу тужила и плакала што је нероткиња.

Једном уморена тугом оде у башту и сједавши поред великог и разгранатог дрвета, уздахне из дубине душе своје и с очима пунаним суза управи свој поглед к небу, и угледа на дрвету тичије гнијездо у којем цвркутаху мала тичад, вртећи се око своје мајке. Видећи то још је више туга обузе, да је већ прешла у право очајање. У том очајању својем Анна се мољаше и говораше: „Све се у природи рађа и успјева, све се подмлађује, а ја, ја сам јадна, лишена радости од срца својега! О тиче небесне, и вас је Господ благословио, и ви се тјешите вашом голуждравом тичади! Шумско звериње, и вас је Господ благословио, и ви имате ваше мале и негујете их! О земљо, и ти си Богом благословена, јер на твојем простору расту свакојака дрвета и цвијеће, и од сјемена, што га ти у себе примиш, доносиш плода! А ја, о преблаги Боже, ја сам јадна бездјетна на земљи! О ти свемогући Боже, који си Сари у дубокој старости даровао сина, Ти, који си отворио срце матери пророка твојега Самуила, умилостиви се и мени грешној, благослови срце моје и подари ми дијете!“ . . . .

Док је ово Ана говорила и Богу се молила у један пут се појави Анђео Божиј, који јој рече: „Анна, Анна! услишана је твоја молитва, кроз облаке су прошли твоји уздаси, а твоје су сузе кануле пред Господа! Ти ћеш зачети и родићеш кћер којој ће се обрадовати сва племена земна, јер ће она дати Спаситеља и спасење свему свијету.“

Кад чу Анна ове анђелске ријечи, пане на кољена и тронутијем гласом благодари Богу, и пуна радости оде у Јерусалим да се у храму помоли и благодари Богу на обећању, што јој га анђео донесе.

У тај исти час обрадова и Аћима небесни благовјеститељ, јавивши и њему да ће његова супруга зачети и родити шћер; упутивши га да се кући врати.

Удивљен, обрадован и пун благодарности к Богу, похита стари Аћим кући, гдје га на вратима његова вјерна супруга са неисказаном радости дочека, и гдје једно другом причаху чудно анђелско јављење од Господа. Они бла-

годарише Богу на милости и са пуним увјерењем очекиваху вријеме да се испуни рођење.

И заиста дочекаше обећани дан, и изврши се девет мјесеци и Анна роди шћерку Дјеву Марију, мајку Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа — царицу неба и владичицу свијета.

Праведни родитељи прославише велико милосрђе Божије, и побожно љубљаху своје чедо. Па и сви сродници и други побожни Израхилци, које је Аћим позвао у свој дом узнијеше хвалу Богу Господу ѿ спасенија Израила.

Ето, браћо, како се догоди рођење Дјеве Марија од престарјелих родитеља Аћима и Анне, ето како се јави Божије благовољење на српам грјешног рода људског, ето прве сјајне звијезде на мрачномом небосклопу људскоме, која расвијетли густе облаке људскога живота, и са којом дође *сунце правде и истине*, и обасја и загрија све народе на земљи.

* * *

А сад бл. хр. чујте о том: каква је значаја за нас свети храм?

Храм је за нас исто онако, као што је нашем тјелу срце, јер као што од срца зависи свако кретање, дјеловање и стање нашег тјела, тако исто налази свака наша духовна нужда својег одзива у божијем храму. Тако, ако когд хоће да осигура душу своју, да се не би узнемиравала, поводила и тровала свјетским порцима, тај долази у храм ради душевне заштите; ако је кога туга обузела и душу му обрвала, он у храму налази души лијека; ако је ко ожалошћен у храму ће наћи утјехе; ако је кога каква неправда постигла, у храму ће наћи уточишта и олакшице; ако је кога злоба, пакост и завист пријем и пакленијем мраком окружила, и ако кога мрзост и овета гони, у храму ће га прихватити *љубав*; је ли ко намјеран какво добро дјело започети, то долази у храм да у њем' потражи благослова својем предузећу; ако нас болест каква мори, у храму се за здравље молимо; је ли се родило дијете, у храму се препорађа у нов живот посредством тајне св. крштења; ступали ко у брачну везу, у храму добива благослов на супружески заједнички живот; јесмо ли згријешили, у храму тражимо опроштење тога гријеха, па га одиста и добијамо, чим се свесердно за гријех покајемо, те очишћени и оправдани кајањем и исповјешћу, примамо у се

свето тијело и крв Христову; хоће ли ко да предузме далеки пут, у храму моли анђела хранитеља да му сапутник и чувар буде; најпослије је л' ко умро, тијело његово испрати мајка црква, и моли се Богу за покој и спасење душе његове.

У опште, од како се роди човек па кроз сав живот његов у цркви живи, њезиним благословом предузима свако дјело, па и у посљедњем часу својем добија опроштај од цркве.

Црква је дакле за нас права средсреда и срце нашег хришћанског живота; па као што тијело не може живити и одржати се без срца, тако исто ни прави христијанин не може осим цркве живот свој одржати, ако оће да се влада по заповједима Божијим и црквеним.

Бл. хр. ! са оваким осјећајима као прави хришћани треба у храм улазити, па и данас дошли смо у овај свети храм на молитву а уједно да прославимо и успомену св. Рождества пресвете Богородице и покровитељице ове наше цркве.

Но од неки христијана а највише од христијанки чује се, који због љености или немарности не долазе у цркву, као неумјесно извињене: да немају у чему, ни с чиме у цркву да дођу. Немају лијепих хаљина, немају новаца да на тае баце и да свијећу купе и прислуже, То је благ. хр. изговор, јер Бог не тражи лијепих хаљина, под којима се скрива грешно тјело, него Бог оће душевну одежду, т. ј. иште добра дјела. Бог не тражи новчане прилоге него тражи љубави, побожности и срдачне оданости; па ко није кадар ни свјећицу донијети, доста му је да је жртва **Богъ дѣхъ сокрѣшенъ, сердце сокрѣшено и смирено Богъ не уничижитъ**, а та је жртва Богу милија и пријатнија.

Који се туђе од цркве, ти стоје далеко од извора благодати, а блажени су они, који у храму Божијем живе. Ти су дрво, које је засађено при врелу воде, и које обилате плодове доноси, јер кад год сваке недеље и празника у цркву дођемо и слово Божије слушамо свагда се кући задовољно враћамо, јер у многоме добијамо више него што смо имали.

Па кад таке лијепе користи од свете и јединоспавајуће цркве православне имамо, кад благодатне даре од ње добијамо, то се запитајмо: Зашто тако као сада није пуна црква сваке недеље и празника?

Многи немају нужде па зато и не долазе. Док не паднемо у болест, незнамо ни цијенити

здравље; док кога не примора каква нужда, донде не ће доћи у цркву. На жалост примјећава се и то: да многи сједе и у механи и кафани а неки и по улицама одају, док се у цркви врши служба Божија, а многи — што је још горе и несретније — проводе ноћи и свој живот у неваљалим дјелима и тумарању по непристојним мјестима, кад се честити и поштени свијет одмара и кријепи сном; па сјутрадан находе се у постели, кад побожни хришћани стоје у цркви на молитви. Такви праве од ноћи дан, а од дана ноћ. Доста срамота и грјехота. Нека их Бог окрене на прави пут!

Бл. хр., ми смо православни Срби — Срби православне вјере, ми смо синови српског народа, који је већ по својем духу прави богомољац; ми смо синови једне матере наше православне цркве, па зар да се ње оглушавамо? Не, то не смије бити, то би била велика грјехота и срамота.

Бл. хр., ми смо потомци великана српске народне и црквене историје, онијех великана, који бијашу тачни у вршењу својијех дужности, а по нарави својој благи и мирољубиви, побожни и милостиви; па и оиет се у цркви — у том извору нашег спасења, у цркви која нам сачува до данас чисто православље и милу нашу српску народност од туђе навале — ријетко виђамо. Између толиких празника и недјеља ми једва на данашњи дан, на Божић, Богојављење и Ускре ако напунимо цркву. А зашто то да чинимо тако, кад код других сусједних народа и вјероисповједи то не видимо.

Ми, Срби нарочито то не смијемо чинити, јер нам је вјера и народност подједнако света, света нам је с тога, што нам је црква народна, што нам тако рећи народност у цркви живи.

Ми морамо нашу цркву љубити и поштовати, јер нам је она народна, велим љубити је и поштовати тијем више, него други народ, код кога то није.

Ми смо синови једног народа, једне свете, саборне и апостолске православне мајке цркве, према којој су сви њени чланови равно-правни и једнаки, јер се из једног путира а под оба вида — тјела и крви Христова причешћујемо без разлике: цар и војник, патријарх и ђак, богат и убог, мушко и женске, па и мало дијете у колијевци. Ту је братство и једнакост, па ко не би ту цркву љубио, која је од Христа и апо-

стола до данас сачувала светињу и чистоћу благочестија, не одбацивши ништа што су св. отци на саборима узаконили и не дOMETнувши ништа новог и Богу противног.

Према томе и опет велим да смо браћа и као браћа морамо и треба сви без разлике стаже, чина и занимања да љубимо нашу цркву и да смо и сами у међусобној љубави и братској слози, и да смо и себи и нашој народној цркви најбољи пријатељи и ревни последоватељи њени.

Нашим добрим дјелима треба да докажемо све оно, што од нас захтјева православна црква и вјера наша.

Долазите у цркву кад год можете. Остављајте пред вратима црквеним сваког житејског попеченија; и сад па и свакад пригнимо наша срца пред престолом оца небесног и помолимо се топло светој Богоматери као заштитници ове наше цркве, са обећањем: да ћемо сваке недјеље и празника долазити овако у лијепом броју у цркву, па ћемо тијем доказати да нисмо само слушаоци Слова божјијег него и тачни извршиоци; да смо прави Срби и Хришћани, да нам је православна вјера, црква и народност света и мила, и да то и срцем и душом љубимо. Амин.

Говорио у Сарајеву, 1889 год.

Ђ. Петровић,
свештеник.

Ријеч на опијелу блаженопочившег Епископа далматинског и истријског Стевана вит. Кнежевића.

Говорио консисторијални архимандрит **Доситеј Јовић** у цркви св. пророка Илије у Задру дана 1. (13.) фебруара 1890.

Тридесет и седам година отрагу, кад прољетни цвијет тргао био и сва природа се зеленилом заодјенула, бијаше се сакупио у овај свети храм силан свијет из свију крајева наше земље и пун радости усклицаваше: **Осанна, благословенъ градъи ко има Господне; усхићен благосиваше овај сретни час, кад је Промисао неба надахнуо Помазаника божјијег, моћног Цара и господара нашег, да одликује и утјеша православни српски народ далматински, изабравши из средине његове вјерног сина, искушаног служитеља св. божјег олтара и смиреног испосника, Стефана Кнежевића, те га постави на владичански пријесто, да далматинском црквом управља и да народ свој, који је свакојаким кушњама и невољама изложен био, срећни поведе. Сретни дан онај, кад владика Стефан на архијерејски пријестол ступи, бијаше дан опће радости и весеља, дан препорођаја православних Срба Далматинаца, па се сви и сакупише око освештене главе свога Архијереја. Како оног дана, тако и течајем многољетне архипастирске службе његове у овом св. храму божјем и у свима црквама простране епархије далматинске, чула се увијек из смиренних уста његових ријеч божја, ријеч мира, утјехе и љубави.**

И данас се ево, тужни зборе, сакуписмо у овај свети храм, да видимо благо лице, да приступимо руци старца архијереја Стефана.

Али, о жалости велике! Данас је овај дом божји мрачан, владичански пријесто у црно завијен; тужна се пјесма данас поји; очи су наше укочене; срца су наша скамењена; низ лица наша данас се обарају сузе бола и туге; силе нас наше издају; кољена наша кледају; а љубав нас синовна води мртвачком одру овоме! Промислу се Божјем свидило, да вјерног слугу Свога с овим свијетом растави, да удостоји владичу Стефана вјечне славе тамо горе у пространим небеским рајским одајама.

Да, нема више међу нама владике Стефана! Она глава, која је украшена била вијенцем земаљске славе, — клонула је; оно лице, које у свијету сијаше, — потамнило је; она уста, која су точила слатким потоком ријечи божје, — умукла су; оне руке, које су благосивале и милостињу дијелиле, — данас су скрштене и укочене; оно срце, које је куцало љубављу и милосрђем, — не бије више! Свети владико, умро си вјечно да живиш!

Ко и какав бијаше владика Стефан? Рођени син наше Далмације, који је вјечним про-

мислом позван био да многе ране наше излијечи, да многе црне успомене збрише, да у рођеној земљи својој православну цркву своју новим животом оживи, — одговорио је он потпуно позиву своме, у највећој мјери оправдао је указано му високо повјерење, и трудом својим изненадио свако очекивање.

Све кад би моја слаба ријеч и могла да оплете достојни вијенац преосвештеном покојнику, срце ме стезе, јер . . . необична туга, као и необична радост, нема ријечи, она има само . . . суза! А и ко би избројати могао сва дјела којима се обесмртио владика Стефан? Нека говоре овђе они многобројни спомененици, које је владика Стефан архипастирском мудрошћу својом и старањем својим подигао у цркви својој и народу своме! Колико је год могао Он умном снагом својом; колико је могао по таланту од Бога му даном; колико је могао по љубави својој, које су препуне биле прси његове; — толико је он урадио за уљепшање и украшење цркве божје, толико је урадио за времено и вјечно спасење повјерене му пастве своје, за срећу и напредак народа свога. Споменућу само неколико таквих споменика. Зар нијесу плод Његове архипастирске мудрости и очинског старања: устројство консисторије, уређење парохија, преустројство богословског завода и сјеменишта, подизање и обнављање манастира, цркава и парохијалних домова, те побољшање материјалног стања свештеничког? Зар нијесу плод очинске његове љубави и бриге: заклада за сироте свештеничке, закладе подигнуте из скромних средстава његових за васпитање ерпске далматинске младежи, и за унапређење духовне просвјете у нашој цркви, оснивање школа и настојање око имућнијих чланова своје епархије на подизање ерпских школа? Кома није познат рад и заслуге владике Стефана за добро цркве своје; кома није познато велико и искушано родољубље његово спрам ерпскога народа његова? Кома није позната била његова смиреност, кротост и љубав? — Племенита дјела владике Стефана знала су стећи високо благовољење код царског пријестола и потпору високих власти; дјела његова стекла су му љубав и поштовање свију без разлике вјере и сталеза саотачественика његових, па и у далеком још пространом свијету; дјела његова стекла су му вијенац вјечне славе и бесмртно име у повјестници нашој: **Памјатъ и слава егѡ**

превѣдетъ во вѣкѣ. И заиста, усну у Господу владика Стефан, али и у смрти остају му вјерне: љубав и слава. Ове двије расвијетљују таму гроба зрацима небескима, да му није ни земља тешка, ни тешко чекање онога часа, кад ће се опет смртно тијело са бесмртном душом спојити. Оне ће проносити име његово као добро и славно кроз стољећа, и опет ће се враћати натраг и просипати свјетлост по гробу његовом: „**Егѡ родѣ своемъ прославленъ выстѣ, и слава егѡ превѣдетъ.**“

Владика Стефан ево у 84-ој години свога живота а тридесет седмој години архијерејског сана свога отложио је свјетске бриге и свјетска старања, прекинуо је земаљски живот свој. Удова далматинска епархија његова у црно се завила данас; духовна чеда његова пред Пријестолом божјим клечећи моле се и опраштају се са љубазним и незаборављеним архијерејем својим; преузвишени преставник Царског Пријестола са свима високим властима одаје данас достојну почаст преосвештеном покојнику; вјерни синови простране епархије његове пале свијеће и горе тамјан данас светој сјени његовој; многобројни пријатељи и поштоваоци његови ређају данас ријетке врлине његове и тјеше се милом успоменом, што међу њима остави; становници града Задра, кога је он више него рођено мјесто своје волио и љубио, излазе данас сви без разлике на сушет мртвачком одру овоме и побожном мисли, да их света сијен покојника још једном осјене; сироте и удовице, којима је покојник штедру руку увијек пружао, роне данас топле сузе благодарности; смирени испосници светоархангелеке обитељи на Крци боре се данас у души својој болом и утјехом: туже и плачу, јер изгубише вјерног брата, љубазног оца и мудрог старјешину, али се опет тјеше, јер ће међу њима почивати кости онога, који је и власи своје прије 57 година онђе оставио; плачу и туже данас сви који су преосвештеног покојника познавали, а и по дјелима чули.

Не тужи дакле данас само наша сиромашна епархија, тужи цијела ерпска православна црква, која има рашта тужити, јер изгуби једног ревног архипастира. У тузи тој наша је утјеха. А утјеха нам није празна. Утјеху ту спремао нам је наш добри владика дугим животом и поштеним радом својим. Он је спремао, а ми смо је под радосним усклицима прихваћали и у срца своја

смјештали, да нам овога дана сузу ублажи. Примили смо ту утјеху још за живота његова, онда кад смо својевољно без ичијег наговора, из чисте љубави свијету на видик, спремали славе и прославе његових племенитих дјела. Искуснији и вјештији бесједници стајали су на овоме мјесту и бираним ријечима уносили су на листове историје живот и дјела владике Стефана. И листови на које су их написали свјетли су и сјајни, — свјетли су и сјајни толико, да их више нико помрчати не може. Па ко да помрчи, кад су их писали одабрани синови народа? Листови историје на које је убиљежен живот и рад Стефана не даду се кварити, њих чува љубав цркве и народа, а утврђују их прејасни потписи најмилијивијега Цара и Краља Франца Јосифа I., Краља обновљене краљевине српске и јуначкога Кнеза Црне Горе и Брда Николе I.

Са тих листова читао сам у духу ријечи, које сам до сад изустио у славу и хвалу великога нашег покојника. И на тим листовима налазимо много утјехе. Па утјешени утјехом, коју нам је наш владика животом и радом својим спремио, приђимо к његовом мртвачкоме одру и

опростимо се с њиме. Ми браћо свештеници приђимо к руци, која је на нас сводила благодат божју. Добра нам је та рука била, праведни будимо и признајмо. Дијелила нам је и онда кад можда нијесмо били ни заслужили. Владика наш праштао нам је, кад смо опраштања требали. Простимо и ми, ако смо ради милости стећи у Оца небескога, простимо ситније можда увреде, а простимо ако је била која и крупнија; не осуђујмо, да не будемо осуђени. Смрћу његовом научимо се љубави, на растанку с њиме заданимо се духом мира и замолимо дух његов, да нам опрости, ако смо што скривили. И ја га ево први молим: прости и опрости!

А ти добро стадо, које си било толико љубљено од владике Стефана приђи и ти, опрости се с њиме и с нама заједно помоли се Богу, да буде милостив души владике нашег, да га као вјерног доброг слугу свога прими у радост своју, гдје ће се љубав његова опет молити Оцу небескоме за добро и срећу цркве своје и народа свога кроз вијекове вјекова. Амин!

Божна паматъ!

Надгробно слово.

Које је говорио један свештеник **Н.** при погребу Василија Новаковића, протопрезвитера и пароха у Колунићу дне 16. марта 1890.

Блаженъ нѣтъ въ онже идеши
днесь дѣше: яко сготовася текѣ
мѣсто упокоѣниа. Прок.

Тужни зборе!

Премину нам ево у својој 75. години старац који је своју тешку свештеничку службу ревно 40 пуних година вршио, од којих је 14 као прости свештеник а 26 пак година као протопрезвитар и то у најбурнијим временима, која су током пролазила, провео; али ова старина није се одрицала ни у највећим по живот опасностима нити је своју свештеничку службу занемарио, него је у вријеме бурнога устанка у сусједној нам Далмацији и по границама миле нам Босне — онда, кад народ наш бијаше лишен свога цијелога имања па и самих огњишта својих — не само своје парохијане него и друге, духовном раном нарањивао, и православне обреде црквене вршио знајући, да је народ без

вјере мртав, коју је трудио се учувати међу повјереним му духовним стадом као и народност српску.

Блажено почивши је све вријеме своје свештеничке службе у овој парохији, без промјене, изузевши оно вријеме бјегунства — пробавно.

Тужни зборе!

Погледате овај божанствени храм — покојни је старина, протопрезвитар Василија са својим парохијанима, два пута исти обнављао, које је нечовјечна рука рушила и палила, али настојањем и непоколебивом вољом он га је први пут у 1852. прекрио а у 1878. г. опет га покорио и поправио, звоно добио и то скоро све само са својим парохијанима.

Ево сада неумитна смрт отрже га у његовој 75. години али при доста доброј снази из наручја његове супруге, синова му и кћери.

Једном ријечи старина прото био је добар и реван пастир повјереног му стада, вјерни супруг уцвијељене му супруге и добри отац ожалошћене му дјече. Само његови се могу тјешити, што је он све своје вријеме живљења у ријетко виђеном понашању провео а живот свој окончао окружен својима милима, и последњу ријеч из готово мртвих уста изрекао, као савјет старачки на корист слоге и љубави међусобне народне.

Блаженопочивши је старина кроз вријеме свога земнога живота многе патње од непријатеља народних претрпио, и ко би побројао све његове патње и муке за владе отоманске?

Између вас имаде доста који знају како се је морало између осталих мука и патња народних бегу плаћати за кључ, (исти бег је и сада жив, јер је црква на његовој земљи) да исти дадне, да се црква отвори, па је и то трпељиво сносио, надајући се у бољу будућност, али опет је народ боље цркву посјећавао и није никад духом својим клонуо. Дакле ко је други него свештеници, они који школе ни видели нису, они који су нам очували нашу свету православну вјеру и милу нам српску народност нашу, за које је многе патње па и мученичку смрт, многи српски свештеник претрпио а неки су заиста свој дух на коцу испустили, не хтјевуши се одрећи тих нам најдрагоцјенијех аманета праотаческих.

Јест, кажем, да ни најбурнија времена страдања и најгоре патње нису могла тај аманет уништити; но овдје се запитати можемо како је данас? Данас је баш напротив, кад имамо потпуну слободу религије под управом Њ. ц. к. А. Величанства видимо, да неки попушћају у том, губе ону ватрену љубав, коју су наши преци спрам цркве вјере и народности имали,

пак слабо и цркву похађају, не мислећи на ону изреку „земља јеси в земљу отидеши“ као што видимо овђе лежећега старца.

Опет кажем они свештеници, они самоуци, који су се по гудурама и пустињама завлачили и крили од нечовјечних руку, гдје су топле молитве свемогућему Господу узносили и бескрвну жртву Христу Спаситељу приносили за спасење народа свога, су чим су православну вјеру и народност српску одржали, поучавајући народ слози и љубави међусобној, као што је и овај старина, кога ево у вјечитој кући видимо, која никог мимоћи не ће, чинио, своје парохијане поучавајући и предводећи их својим добрим примјером, са чега му се може она света изрека рећи: „таков нам подобаше бити пастир“.

Овом тужном пригодом обраћам се вама 40 годишњим парохијанима његовим, и кажем вам, да ћете се наспрам усопшег вам бившег пастира и оца духовног најблагодарнији показати и најљепшу му последњу пошту одати, ако оне његове лијепе и поучне савјете у срцу свом задржите и у слози и љубави међусобној поживите, чувајући и у срцу гајећи свету праћедовску вјеру нашу и милу нам народност српску.

Она уста из којих су ријечи и савјети очински, као мелем благи излазиле, за навјек су замукла, али се опет ожалошћени требају тјешити и кажем: тјешите се, јер ћемо сви тамо, пошто нема никога, да се од смрти уклонити може: земља јеси в земљу отидеши. Оставимо се раздора и свађе, јер ћемо сви пред неумитног Судију Бога, „цар или војин, богат или убог, праведник или грјешник“, изаћи и строго за своја неваљала дјела одговарати, а за добра пак лијепу и вјечну награду примити.

Покојнику сада рецимо од срца наших: Бог ти грјехове опростио а твој неумрли дух у вјечно блаженство примио. Амин.

Старине

Слава која се чита при крсним именима од свештеника, или ако нема свештеника, од домаћина или од кога му драго (тежака), и то напамет.

Ва славу иже ва троици славимому јединому истиному Господу Богу и Спасу нашему Исусу Христу; ва славу и ва

премногије молби, моленије пресвјатије славије владичице наше Богородице и присно дјеви Марије.

Ва славу и ва част.

(овдје се сви поклањају)

Честних небесних сил безплотних Михаила и Гаврила, Урила и Раванла и прочих сил безплотних.

Ва славу и похвалу. (поклон)

Честнаго и славнаго пророка и претеча крститеља Јоана и прочих свјатих древних пророки Мојсеа, Јарона, Илију и Јелсеа, Давида и Наума, Исаију, Ијесеа, Авакума и Данила, Амоса и Језекила прочих свјатих пророк.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих славних и всехвалних вровних апостол Петра и Павла и прочих дванадесјат и иних седамдесјат.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих четири јевангелиста Матеа, Марка, Луку и Јоана, подржущи небо земљу повељенијем Господњим.

Ва славу и ва част. (поклон)

Иже ва свјатих отец наших весељенских учитељ Василија великаго, Григорија богослова, Јоана златоустаго и Јоана милостиваго. Иже ва свјатих Оца нашего Спиродона трихвунскаго чудотворца. Иже ва свјатих оца нашего Архијереа и чудотворца Мирликинскаго Николаја скорога помошника и топлаго заступника ва бједах и ва скорб.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатаго апостола и первомученика архидјакона Стефана. Свјатих славних великомучеников Георгија побједоносца, Димитрија мироточиваго, Теодора стратилата, Теодора Тирона и Проконија и Нестора и Виктора и прочих свјатих мученик.

Ва славу и похвалу. (поклон)

Свјатих чудотворец и бесребреник Кузми и Дамјана, Кира и Јоана, Пантелејмона, Јермонаа, Симеона, Диоида, Талеа и Трифуна и прочих свјатих бесребрених и преподобнаго оца нашего

Симеуна иже ва градје и сватијех мученик седам Макавеи и свјате учитеља Јелезара.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих петозарних мученик Јевстрија, Аксентија, Јевгенија, Мардарија и Ореста славнаго.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих триста и осамнаест богоносних отец наших иже в Нићее сабравесеја во благочестивом граду Константинопољу и проповједаше вјеру, утврдише и нам закон предадоше, безумнаго Арију низложише.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих четрдесет великомученик ва Севасти иже проидоше скроза огањ и воду, сремски просвјетители.

Ва славу и ва част. (поклон)

Свјатих великомученик Моних и Виктора и Викентија, и свјатаго иже ва цара Стефана Дечанскије свјато почивнаго.

Ва славу и ва част. (поклон)

И преподобних и богоносних отец наших иже вностјех просијавши: Антонија, Јевтимија Савви освјештенаго, Теодосија, Анафијари, Гинофијари, Антонија атонскаго, Онуфрија, Симеуна Србскаго, Павла тиванскаго, Марка трачанскаго, Аleriју и Фотију и Андорника чудотворца.

Ва славу и ва част. (поклон)

Иже ва свјатих и великих чудотворцев Аереркије јераполинскаго, Георгија окранскаго, Григорија неокесеримскаго, Григорија аримскаго.

Ва славу и похвалу. (поклон)

Свјатих четири звјезди свјетло просијавши в последнаја времена в подкрилије Врушкој гори новојавленије: Архиепископа владики Максима Деспота, Јоана Деспота и свјатаго царја Лазара, младаго цара Уроша, и богоблаженеј го-

спожде Ангелије, и свјатаго Стефана Шћилиновића.

Ва славу и част (поклон).

Свјатих србских земли просветителеј Савви и Арсенија и всјех свјатих от вјека Богу благом угодивши и ва многа љета живот и здравља кир нашему домаћину.

Пресветаја и премилостива мајка Богородица помагај нам и свјем православним христијаном, јаже о Христје. Амин.

* * *

Ову славу преписао сам из једног старинског мјесецослова, који је минејским словима лијепо написан, али није добро сачуван. По свој прилици, ова слава биће најстарија, коју су свештеници читали при крсним именима; па немогући свештеник сваком домаћину на славу приспјети, онда тежаци почеше сами са својим званицама славе по овом начину говорити, наравно нешто изостављајући, а нешто дометајући, те зато и нису све једнаке, него су једне краће, а друге су дуже.

Пред овим мјесецословом био је рукописни псалтир, доста лијепо и читко преписан, но почетка нема, него започиње од 12. псалма: доколѣ господи завѣдеши ме въконцѣ и. т. д.

По свршетку псалмова иду пјесме мојсеове: поимљ господєви — после њих тропари воскресни: аггелскимъ съборѣ удивисе — тропари по непорочнихъ: свѣтлыхъ ликъ обрѣте источникъ жизни. — Затим: служба нашемъ господу Иесуу Христу. — Пак онда: канон опште молевнь тронци и архангелѣ и претечи и светомѣ николѣ и богородици. — Молитви отъ съблазна, егда съблазнилсе еси. — Служба акатистѣ пресветіе богородице, са икосима и кондацима; по свршетку четири молитве. — Затим: параклис пресветен богородици, то јест молбан. За овим иду богородични осмим гласом, то јест за сви осам гласова. — тропари воскресни, бо-

городични, ипакон. — тропаре за недељу и кондаке и светилни въ понеделник. аггелом — въ вторник претечи, въ средѣ крестѣ, — въ четвѣртак апостолом, — въ петак спаси господи люди свое — въ суботѣ: апостоли, мѣченици, пророци и светители. — Канон светен и живоначалнен тронци, створенне митрофаночо. — Пасхалиѣ започине лѣта от адама зсм (7240) от Христа аѣв (1732).

На последњем листу забиљежена је ова значајна записка:

Саставихом глаголеми ѣвали давидови и пѣсни моисеови.

Такожде глаголеми ѣвалтир рѣка грѣшна діака лазе от села зовоми Герзово: родом Ђвѣшковић, от племена мрнавчића, подписа се на аѣв. (1737.) сътвореніа свѣта зсме. месеца юниі ЕІ.

Глава въ вѣки аминѣ.

Конецъ.

Примједба. Дјак Лазо Бубњєвић што пише родом Вујашковић, то му је отац био, који је укопан пред црквом герзовачком и имао је више главе велики мраморни крст од два метра висок а широк 1½ метар; а тако и ниже ногу у величини као крст ударен стуб са потписом: кнезѣ Ђвешко Ђвѣшковић. С лијеве стране на истом стубу изрезана је сабља у величини коликије био и стуб. Ову сабљу, која се је налазила и чувала у амбару у кући Бубњєвића у Герзову одио је неки капетан петровачки прије 47 година.

Упореду његова гроба (Вујашковића) укопан је и Лазо дјак, син Вујашков, који је имао више главе исти крст и стуб у оној величини као на гробу Вујашковића; само што је на стубу на гробу овог дјака био изрезан „дивит“ и књига.

Ови крстови и стубови и још више таки узидани су у цркву Герзовачку, кад се градила 1858. год.

Шпиро Бубњєвић,
протојереј у Герзову.

Тронисани антимис.

Пошто се зна, да у православној цркви без изнимке, не може се свршити св. латурђија без св. антимиса, којег у прописано вријеме треба, да служећи свештеник на св. трапези развије. Но будући, да у православној цркви има двије врсте св. антимиса, т. ј. „Тронисано-освјештани“ у којем морају бити свете мошти, и само „освјештани“, без светих моштију, који су по форми једнаци, а по својству нијесу, јер се са једним може, разумије се с дозволом архијереја, и у дому као и у још не освјештану храму свршавати св. латургија, докле са другом не може није осим у храму, који је већ од самог архијереја тронисано-освећен.

Ја сам пак имао прилика до сада на више мјеста виђети, да на светој трапези, која је освјештана и већ има свете мошти, стоји још мјесто обичног освјештаног антимиса Тронисани антимис, на којем се свршује света латурђија; такође имао сам прилику чути и од самог једног архијереја, да треба свака црква, па била она потпуно од архијереја тронисано-освјештана, или не, да има на св. трапези тронисани антимис, на којем се има вршити св. латурђија. Видио сам опет једном приликом при освјештању једне цркве ђе архијереј, освјешта уз свету трапезу још неколико комада антимиса, али у њих није уметнуо св. моштију, пошто у св. трапезу дотичне цркве јест, пак је исте антимисе распослао у неке цркве, које нијесу биле тронисано-освјештане, да се на њима као на тронисанима свршује св. латурђија. Па са свијем тим што сам видио и чуо, овај посљедни мој навод особито са мојим краткознањем баш се никако не слаже, т. ј. да у потпуно освјештану храму треба тронисани антимис, или обратно т. ј. да у још не тронисану храму (св. трапези) може поднијети за вршење св. латурђије и нетронисани антимис (без св. моштију). Питање је овђе без нимало увијености, онда зашто требају два антимиса, ако може свуђ поднијет један ђе и други? Да нађем мојој тврдоглавости одговора у овој ствари, потражим у колико ми прилика допусти имати црковније књига на расположењу, те пошто још досада немогах постићи, што би ме другчије могло увјерити, него као што и до сад мишљах, то ме је приморало да истакнем у наш црквени лист ово питање, које

ће темељним одговором од пријеке користи ради правилности не само мени него и многим другом служитељу православне цркве бити. Као у прилог мог досадашњег мњења овђе ћу навести неке опаске из црковно-служебније књига, као што нијесам нашао, да у тронисану храму мора бити и тронисани антимис, збиља нијесам нашао непосредно да такав и не смије бити. Но посредно може се доказати, да у тронисану храму није нуждан тронисани антимис. У великом требнику изложено је „Послѣдованіе како свѣщенныи Антимисъ положити въ новозданныи храмъ данныи **С** архіереа архимандритѣ и т. д. на свршетку овог посљедованија, стоји: и сице церков Онаа свѣщена кываетъ чрезъ Антимисъ ит.д.

У књижици Василија Николајевића: Чины благословеніа и свѣщеніа цркве и еа разнихъ оутварен, стоји као и у Требнику.

У црквеном Богословију Београдском разјашњује, како треба освећивати оне антимисе на којима се са дозволом архијереја може служити у још не освјештану храму.

У Хиротонији (архијер. служебник) штампану у Москви 1721. год. Послѣдованіе како свѣщати Антимисъ архіерею, на нишке свещеннодѣлствовати свещенникѣ во цркви, идѣже нематъ свѣтаа трапеза мощев и т. д.

А сад долази најјаснији доказ из једне старе рукописне Србуље, а то је Номоканон или кормчија, која се овђе налази.

Ово стоји у правилима казне за свјештенике због разлијех погрешака овако:

I. **И**ще же въ нетронисанѣ церковѣ въ ходитъ свѣщенникъ съ діакономъ въ алтарѣ и вдѣквуютсѣ въ свѣщенна по свычаю. и тогда прострѣтъ великы Антимисъ, и мали развикаютъ по чтеніи Евангеліа и по сѣвршеніи свѣтлые служкы, сѣвиваютъ мали и велики Антимисъ, и кываетъ сѣвршеніе свѣтлые служкы.

II. **И**ще кон попъ знаетъ іако церковѣ нѣс тронисана и прѣквбвѣтъ и поетъ съ малииъ Антимисомъ и т. д. Овђе се сад попу одређују казне.

Из овога се јасно види, да тронисани антимис у тронисану храму не треба нити се са нетронисаним може у нетронисану храму служити. По овој опаски из Србуље не смије се тронисани антимис ни употребити чак, као

Обични мали антими́с, него као што се види и онђе ће је неопходно нужда да буде тронисани антими́с, т. ј. у неосвештану храму или дому, ту још мора бити и обични мали антими́с, који се у обично вријеме има развити, јер је у сваком случају тронисани антими́с сама часна трапеза, досљедно дакле, кад је он св., трапеза, ту мора бити још и антими́с без којег се ниђе служити св. литургија не може.

Дакле тронисани антими́с у тронисану храму не треба и не би смио употребљават се као обични антими́с и обратно у неосвештану храму од самог архијереја, без тронисана и малог антими́са не би се смјело по правилима служити?

Христифор,

игуман манастира Завале.

Кад се отварају и затварају царске двери, и кад се завјеса открије и закрије при богослужењу.

1. На литургији Златоустовој и Василијевој (кад не служи архијереј.)

Завјеса се открива испред „Благословено царство,“ а закрива се на крају великога входа. Опет се открива испред „Двери двери,“ а закрива се испред „Вонмем, сватаја свајатим.“ Још открива се по Причастну, испред „Со страхом божијим,“ а закрива се по отпусту (ако не ће одма бити призивање св. Духа, или Благодареније или вјенчање). — Царске се двери отварају испред малог входа, кад се запјева „Блажени јест,“ а затварају се по свршетку читања Јеванђеља. Отварају се испред великог входа, кад хоће свештеник да кади о херувици; а затварају се одма иза великог входа. Најпослије отварају се на крају причастна, да се укажу св. дарови (частни путир), а затварају се по отпусту литургијном (ако не ће одма слиједити Призивање св. Духа, или Благодареније, или вјенчање.)

2. На литургији Григоријевој (преждеосвјаштена).

Завјеса се открива испред „Благословено царство,“ а упола се закрива при пренашању освећеног аганца са частне трапезе на жртвеник (проскомидију), па се по свршетку тога опет сасвим открива. Закрива се на крају великог входа, а открива се на крају причастна да се укаже частни путир. Најпослије закрива се по отпусту литургијном.

Антидор (навору) дијели служећи свештеник, пошто је затворио двери и закрио завјесу, те изишао с антидором на сјеверна мала врата, пред царским дверима, односно архијереј

у своје столу, а дотле се чита Псал. 33. „Благословљу Господа.“

3. На малој вечерњи (без входа).

Завјеса се открива прије него ће свештеник отпочети вечерњу са „Благословен Бог наш,“ а закрива је по отпусту. Двери се отварају испред отпуста, кад говори служећи „Премудрост,“ а затвара их по отпусту.

4. На великој вечерњи (са входом).

Завјеса се открива испред „Благословен Бог наш,“ а закрива се на крају вечерње, по отпусту. — Двери се отварају на првој Слави, а затварају се послје отпојаног (вечерњег) прокимна, — ако се не ће читати парамије, ако пак хоће, то онда кад се ове сврше. Најпослије отварају се испред отпуста, а затварају се по отпусту.

5. На литијској вечерњи.

Завјеса се открива испред почетка, а закрива се по свршетку вечерње (као горе). — Двери се отварају на првој Слави, а затварају се послје парамија. Отварају се кад се запјевају „литијске стихире,“ а затварају се по отпусту.

6. На всеноћном бдјенију.

Уочи великијех празника држи се по гдје гдје касно у вече вечерња литија (са благосиљањем хљебова) и јутрења заједно, и то се зове „свеноћно бдјеније,“ а почиње се овако: свештеник и ђакон обучени, онај под епитрахиљом и одеждом (и покривеном главом) а овај у стихару и под ораром, откривају завјесу и отварају царске двери, те свештеник узевши кадионицу а ђакон упаљену свијећу, обилазе ћутећи кадећи частну трапезу (ђакон на супротној страни трапезе према

свештенику и свагда се клања кад свештеник кади), те излазе на царске двери, напријед ђакон и стаје са десне руке свештенику — као и свагда, па кади иконостас, у том ђакон узвикне: „*Востаните,*“ т. ј. народу, да устаје, јер се кади по цркви, те иду по свој цркви. А кад се врате пред двери, опет ђакон узвикне: „*Гоподи благослови,*“ те покадивши пријестолне иконе, улазе у олтар, на двери, и свештеник рекне: „*Слава свјаштеј, јединосушницеј.*“ Сад затворе двери и свештеник скида одежду и чита молитве у себи, а кад чатац започне у шестопсалмију четврти псалом (87.) читати, излази свештеник под епитрахилом, гологлав, пред двери и ту чита у себи молитве. Кад се сврши шестопсалмије, сам ту говори велику јектенију, а тако и на вечерњи и јутрењи свакој — ако нема ђакона, ако пак има овога, свештеник улази на јужна врата, а ђакон излази и говори велику јектенију *на анвону*. Остало као горе.

7. На јутрењи, без полијелеја.

Завјеса се откриве испред почетка, а закриве се по свршетку јутрење, одма по отпусту. Први се час чита при закривеној завјеси. — Двери се отварају испред читања јеванђеља, кад говори служећи „*И о сподобитисја нам,*“ а затварају се по возгласу „*Милостију и шчедротами.*“ Отварају се на крају испред отпуста, на „*Премудрост,*“ а послје овога затварају. Јутрено јеванђеље недјелно чита се *на трапези*, с јужне стране, а затим се износи на цјеливање насред храма. — Ако се на јутрењи не ће читати јеванђеље, двери се не отварају, но само пред отпуст.

8. На полијелејно јутрењи.

Завјеса се открива прије почетка, а закрива по свршетку јутрење (као горе). — Двери се отварају при крају 135. псалма, те износи икону празника тога дана на аналогију на среди цркве, и упаљену свијећу држи у руди, те отпјева Величаније и по томе кади цркву, — гдје је то обичај.¹⁾ Затварају се по возгласу „*Јако благослови сеја.*“ Отварају се опет за читање јеванђеља на „*И о сподобитисја,*“ а затварају се по возгласу „*Милостију и шчедротами.*“ Најпослије отварају се пред отпуст, на „*Премудрост,*“ а затварају се по отпусту.

¹⁾ По грчким црквама нема тога обичаја, а мислим да немају они ни Величанија ни изабраног псалма.

8. На часовима са изобразителнима.

Завјеса се открива испред почетка трећег часа, т. ј. кад открије свештеник завјесу излази пред двери, и рекавши „*Благословен Бог наш,*“ сам изговори: „*Слава тебје Боже наш слава тебје,*“ и очита Царју небесни, а чтец Трисватоје итд. А закрива се на крају по отпусту Изобразителних, пошто су очитана ил' отпојана Блаженства; а затварају се по отпусту.

10. На царским часовима.

(на бадњидан, крстовдан и вел. петак.)

На бадњидан и крстовдан богојављенски износи се јеванђеље кроз двери на аналогију на анвону, зато се прије тога открива завјеса и отварају двери, те пред јеванђељем рекне служећи с кађењем „*Благословен Бог наш,*“ и одма „*Слава тебје Боже наш слава тебје. Царју небесни,*“ за овим кади наоколо јеванђеље, у олтару око частне трапезе, иконостас и сву цркву. Сва четири јеванђеља чита свештеник на анвону.

При почетку III, VI. и IX. часа свагда кади служећи, око часне трапезе, те око јеванђеља и иконостас и с тога мјеста сав народ. А затварају се двери кад сврши јеванђеље на IX. часу и унесе јеванђеље. Завјесу ће пак закривити по отпусту, — ако не ће бити литургије, (а не ће бити литургије — наравно Василијеве — ако пада Божић или крстовдан у недјељу или у понедјељак, те се ти часови имају држати у претходни петак, без литургије).

А на вел. петак открива се завјеса и отварају царске двери испред почетка I. часа, и рекавши служећи „*Благословен Бог наш,*“ те очитавши „*Слава тебје Боже наш и Царју небесни,*“ кади око частне трапезе и иконостас и по цркви (види као горе). Јеванђеља се читају на дверима. Двери се затварају и завјеса се закрива на крају часова по отпусту.

Примј. У неким грчким црквама обичај је да на IX. часу, кад се запоје стихира „*Ужас бје видјети,*“ износи служећи свештеник, обучен у *пошћуно одјејаније*, велико распјатије из олтара на сјеверна врата на сред цркве, и поставља га у зготовљено мјесто, претходе му пак чираци и кадионица; одма цјелива свештеник то распјатије уз метанија, и иде у олтар; па ће се и паримија и апостол и јеванђеље ту пред распјатијем читати, које нас опомиње на Голготу. Ово ми се чини правилније, но што у Сарајеву то чине

на бденију вел. четвртка између V и VI. јеванђеља, јер Христос није ноћу распет, но *узвакен*.

II. На великом и малом Повечерју и на Полуноћници.

Нити се завјеса открива, нити се двери отварају на овим богомољама, и не свршава исте свештеник у олтару, но или пред дверима, или као по манастири у притвору (женском одјелу цркве).

12. На акатисту.

Завјеса се открива испред почетка, а закрива се сасвим на свршетку богомоље. Двери се отварају кад се запоје прво Возбраној (велико) и кади се дотле сва црква; а затварају се кад се запоје Свјетилен. Опет се отварају пред отпуст, на „Премудрост“, а затварају се по отпусту.

Примј. Икоси и кондаци читају се обично пред пријестолном иконом Мајке божје, или барем на частној трапези. Док се читају икоси и кондаци, не смје ниједан свештеник под капом стојати ни ико сједити, јер ово је најревностнија наша молитва и прослава Богоматери.

13. На часовима вел. понедјелника, уторника и сриједе.

На јутрењи сваког од ових дана чита се еванђеље, те зато се и отварају двери пред почетком еванђеља, а затварају се по свршетку тога.

Часови се држе испред Преждеосвјашчене, а биће је сва три ова дана. Часови се читају у сваки од ова три дана III, VI, и IX. (I. се додаје јутрењи). На тим часовима чита се „Четвороеванђеље“ (а грчки веле „Тетроевангелијон“), тј. имају се у та три дана прочитати сва четири јеванђеља, кроз свега девет часова (три дана по три часа), и то сваки свештеник раздијели сам, по својој увиђавности, на одјеле, колико ће на сваком часу читати. Но неће цијело је-

ванђеље по сваком јеванђелисту читати, из Матејовог читаће почевши од зач. 8. свршиће са 20. главом; из Марковог од 2. зачала до краја 13. главе; из Лукиног од 11. зачала, до крај четвртку у 17. зачалу; из Јоана од 7. зачала до свршетка 10. главе.

14. При свршавању светих Тајна: крштења, вјенчања и јелеосвећења (масла).

При свршавању сваке свете Тајне, ваља прије почетка њеног открити завјесу и двери отворити, и тек кад се ова сасвим сврши, по отпусту затварају се двери и завјеса се закрива. Тако и причешћивање, кад бива осим свете литургије, обавља се свагда на царским дверима (погрешно чине, који то на малим вратима обављају), зато ваља испред почетка причешћивања најприје завјесу открити и двери отворити, а по отпусту затворити и закрити завјесу.

15. При погребу, ако је опијело у цркви и о парастосу.

При овим чиновима нити се завјеса открива нити се двери отварају, па ни кад се јеванђеље чита, јер овај је чин приватне природе, а не општине богомоље. У најстарије доба нијесу ни уносили мртваца у храм, но онојали га у *притвору*.

16. При призивању св. Духа и благодарењу.

Прије почетка оба од ових чинов открива се завјеса и отварају се двери — ако није претходила св. литургија, и закрива се завјеса и затварају се двери тек по отпусту. Призивању се чита молитва или на анвону, или на дверима, клечећи; а благодарењу, чита се обично стојећи, *на анвону*, те док се поје Амвросијева пјесма „Тебе Бога хвалим“, стоји свештеник на анвону, (ако их је више, најстарији, а други изребар анвова, млађи ближе олтару а старији ближе к храму), те ту остају до свршетка, ту рекну и отпуст.

Српско народни обичај на Мали Божић (Нову годину).

Међу свима нар. обичајима код нашег народа у Босни, најлепши је и врло значајан обичај на „Мали Божић“ или „Нову годину“ те сам за то, за сходно нашао, да га српском свијету онако

описем, како га овдашњи наши тежаци у Грахову проводе.

Одмах први дан „Божића“ по подне почне се спремати за „Мали Божић“; а то је: да се

понајпрво укува шеничан колач, који је у средини шупаљ, да се објесити може. У около се начине три крста, а између и около њих разноврсне шаре. Кад колач буде печен, домаћица га објеси о клин, и тако чека до „Малог Божића“. Што се брзо примиче „Мали Божић“, тим се очекује веће весеље и слава. У очи „Нове године“ или „Малог Божића“ — све се за ранијега кући приближује, а у вечер, помоливши се Богу, кућна чељад — особито дјеца, момци и дјевојке одлазе за ранијега спавати, да сутра прво зоре рујне „Мали Божић“ — Нову годину“ громко поздраве.

На три сата прво зоре устају сва кућна чељад; један од младића изводи из кошаре (штале) дешњака вола (дешњик во је онај, који се у плугу или ма код кога терета напријед с десне стране хвата), па му домаћин натиче божићни колач на десни рог. Во мане главом и баци колач на земљу; сви укућани сада гледају с великом пажњом, како је колач пао. Ако падне на лице, онда веле да ће све напретку цијеле године ићи, а ако на налич (прстивну страну) биће у кући неслоге и назатка.

Кад је ово обављено, узима домаћин колач и даде га једном од младића, а друга дјеца и младићи узимају сламу из појата и одлазе сви скупа на гувно — гумно или харман, те овако даље проводе: Око стожера, који је утврђен на еријед гумна — посипају са сламом; за тим се ухвате сва дјеца по руке — а једно држи руком за стожер — те тако трче око стожера.

Један од већих младића трчи за њима и виче у сав глас као да би вршио. Колач поставе озгор на врх стожера. Тако траје око десет минута; за тим један од младића виче из свега гласа своје најдаљнем комшији: О Павле!

Јоване! порени кола и волове, и понеси вреће и варићаке да ти жита узајим! Онај њему одговара: Фала брате — фала — Боже га увјек доста имо, мени никад не узајмљиво; Бог је дао, имам га доста. Тако младић изреда све даљне, најпослије ближње комшије, док му се сви не огласе, да су и они своју дужност учинили; и не виде, како је који уранио на „Мали Божић“. Послије тога иду младићи и дјеца кући, те им домаћин реже колача и божићне печенице, да мало заложу, пошто су се доста уморили. Начети божићни колач чека тако до ручка (око десет сати). Пред ручак по обичају — куће домаћин (старјешина) крижа колач у једну здијелу (чину) на ситне комадиће — а домаћица донесе вруће воде те посипа по љебу и тако гради тако звану „попару“, кају послје зачиња маслом и кајмаком. Овако начињени колач — кад се кућна чељад помоле Богу — најпрво залажу — једу — па онда божићну печеницу и друго. Божићна је печеница оно, што се закоље на велики „Божић“. Од те печенице оставља домаћин за тали Божић: десно плеће, главу и прса, које се онако печено по обичају на „Мали Божић“ опет кућа и послје колача једе.

Глава се цијела скуха — и на софри — по обичају пред домаћина на једној чини метне. — То је зато, нека би домаћин увијек међу чељадима као главар био а осим тога и међу другим људима.

Овако ево наши прав. Срби Граховљаци и околни славе „Мали Божић“ или св. Василију; а како проводе друге побожне обичаје другом љу згодом на јавност изнијети.

Грахово, (Босна) 1889.

С. М. Бабић,
учитељ.

Српско-православна црква „Гологлавица“.¹⁾

(У приједорском протопрезвитерату). По народном приповиједању забиљежио: П. Ст. Иванчевић.

Пођеш ли случајно драги брате Србине и ти љубезна сестро Српкиња из шехер-Приједора прама југо-источној страни, па идеш добрих 3 сахата, то ћеш мили роде ерпски доћи у једно чисто ерпско село, које се „Марићка“ зове. — У том селу находи се старо-древна ерпско-

православна црква „Гологлавица“. На југу од поменуте цркве од прилике 300 корачаја далеко налази се један шамад, а у средини тог шамца има један брежуљчић, ког становници села „Марићке“ „подрумиште“ зову. —

На овом мјесту, гдје је сад црква „Гологлавица“, била је још од памтивијека ерпско-

¹⁾ Види преглед парохија „Дабро-босанске архидијецезе“ од 1887. године.

православна црква; данашња црква обновљена је 1872. године. —

Ево шта нам наш мили српски народ како о цркви односно имену њезину тако и о „подрумишту“ глагола и приповиједа:

„Још у прастаро вријеме била је у селу „Марићки“ српско-православна св. мати црква. Код те цркве збор се је скупио око св. Илије (и данданаас је храм цркве пророк Илија). Једном ти се ту скупе (дођу на збор) Србадија са свијех страна „Бос. Крајине.“ — За то зађуше браћа Срби мухамедовске вјере, па ти се сложе њих неколико, па хајде српској цркви у село „Марићку“; помисливши у себи: „Е, валах и билах тамо ћемо бива нешто шићарити.“ Кад су дошли цркви, учине се рахат под једним „храстом“ (тај храст и данданаас постоји) и стану јести и пити, а богме и заврзивати; као што већ обично наша браћа у оно вријеме крајшници знадијаху. Кад виђаше Србадија, да су браћа Срби-Мухамедовци дошли заврзивати и буну код св. матере цркве правити; би им доста тешко. — „Та Србин је добар, као добар дан; само кад му недираш у три свете ствари — *вјеру, језик и милу му српску народност*, а тешко ти се ономе брале, ко му у то троје дира или му то троје не поштује.“ — — — Срби-Мухамедовци стану још већма заврзивати и нападати на народ; на то ти Србадија (они, који су у цркви били) излете, онако гологлави из цркве, па ти брате Србине окупе диндушманина, и непријатеља“. Све Мухамедовце поубијају осим њихова бајаги „буљубаше“, овај ти једва утече и то гологлав. — Пошље овог догођаја зазове народ цркву „Гологлавица“, па тако ју и данданаас зову. —

Народ приповиједа, да је на поменутом бресту (данашњем „подрумишту“) била кућа једног Србина православне — вјере, који се је доселио из села „Ивањске“ (бањалучког котара) у село у „Марићку.“ Тај Србин бијаше доста богат и изванредно скроман и побожан. Кад је Босна пала у турске шаке (1463.) остави тај Србин своју милу и љубљену отаџбину и оде у Аустроју. — Његова се кућа мало по мало разори, а остану само зидине, које се и данданаас познати могу, а најбоље се позна гдје му је подрум цио. Народ назове ово мејсто, гдје је била кућа поменутог Србина „подрумиште“, а тако се и сад зове. — Народ мисли, да на том „подрумишту“ има силни новац закопан.

Ево шта ми један Србин приповиједаше, и он тврди да је то била цијела истина: „Ишао је један Србин из села „Марићке“ у Србију, те се у путу треве с једним човјеком, који ће ти га запитати: „Отклен си ти брате Србине?“ — Србин Босанац му одговори: „Ја сам драговићу мој из Босне, а села „Марићке.“ — Сад га сапутник упита, има ли у селу „Марићки“ црква „Гологлавица“? — Босанац се чисто зачуди, кад га то он запита и одговори му, да има. — Сад му сапутник каже: „У близини оне цркве има један камен, који је од прилике 40 ока тежак. Тај камен је закопан с дукатима, а закопао га је један човјек, који је становао сасвим близу цркве.“ Народ мисли, да ће то бити онај човјек, што се је доселио из села „Ивањске.“

Народ и данданаас копа и тражи туда новаца, али још нико не нађе, а ваљда не ће ни наћи.

У *Бос. Крајини*, 14. јуна 1889.

Допис.

Из српско-православног манастира „Гомијонице“, 11. марта 1890.

Истом што сам устао, умно се и помолио Свемогућем Богу, па узо „псалтир“ да читам, а зазвони на јутрењу у св. матери цркви. Оставим „псалтир“, па одем у св. матер цркву, и једва се прогурах до „пијевнице“ од силне Србадије, а још толико два пута Боже прости бијаше пред црквом. — Елем прође јутрења, а

започе божествена литургија и пошље „св. еванђеља“ изађе пред „двери“ трудољубиви Србин и вриједни свештеник Гавра Стојнић, управитељ и старјешина св. обитељи „Гомијонице“ и стане бесједити овако:

Ко има Оца и Сина и Свѣтаго Духа,
Аминь.

Љубезни христијани!

Србине брате и Српкињо сестро!

„Дижите школе,
Дјеца вас моле!“
Змајџован.

Од вас што се овдје у овој стародревној св. обитељи налазите, биће мислим многим познато, да сам вам још откад ме је судба к' овој св. обитељи донијела спомињао о подизању школе, т. ј. наше *вјероисповиједне-српске школе*.

Па ево хоћу баш данас, да вам коју о важности школе с овог св. мјеста прозборим, а нарочито Србе брате, Српкињо сестро о важности данданас наше *српско-православне школе*.

„Да човјек преуба може на овом ништавом и малотрајном свијету поштено и савијесно живјети, потребно му је у прву руку *знање*. — А гдје се мили мој српски роде може набавити *знање*? — У школи — школи Србе брате, Српкињо сестро! У школи се уче наша мала дјеца — млада српчад, истини наше миле прајдедовске српско-православне вјере, за коју се наши стари борише ево већ има преко 500 година. У школи се уче дјеца — млада српчад страху Господњем, добром владању и у опште свему, што је добро и корисно. Видилисте у варошима како дјеца познају и стимају старијег, т. ј. она дјеца, која иду у школу и која су к срећи окренула.

Дакле видите драга браћо како је *школа* добра за нашу дјецу, а богме и за нас, јер чија је дика и понос, ако су нам дјеца наметна, поштена, скромна, побожна и ваљана?! — Ничија него родитељска, а и за њихову старост важи. Запамтите добро ви матере и оцеви, да вам је најбоље имање својој дједи оставити знање, т. ј. иза себе оставити вашу дјецу добро васпитану како морално тако исто и душевно. — Данданас Србе брате, Српкињо сестро, са свију страна изискује се знање; данданас се свуда по бијелом свијету велика и превелика важност обраћа на школу, свака се држава јагми, која ће боље своје школе уредити и која ће их више подићи.

Ми смо додуше у нашој милој отаџбини поносној Босни и посестрими јој кршној и јуначној Херцеговини, негдањој војводини српског просветитеља св. Саве, много и много у науци заостали иза друге наше браће с ону страну „Саве“ воде хладне и „Дрине“ воде брзе; али тијешимо се Србе брате и Српкињо сестро, да ми

нијесмо криви, већ су криве околности у којима смо били, док не окупира Његово Величанство Франц-Јосиф I. са својом храбром војском нашу милу и љубезну домовину, и од тог доба уживамо слободу у којој можемо колико хоћемо подизати цркви и школи.

Напоменуо сам Србе брате, Српкињо сестро, нашу *вјероисповиједну српску школу*. — А шта нам вриједи вјероисповиједна српска школа у данашње вријеме? — Ах! Србе брате, Српкињо сестро немам ријечи којима би вам казати могао, шта нам српска школа вриједи и какву важност данас у нашој милој домовини има.

У српској се школи уче љубезни моји христијани, наша нада и ућање, т. ј. наша мила дјеца — млада Српчад свима хришћанским врлинама, узгајају се у чистом српском духу, уче се српски мислити и осјећати; у српској се школи уче Српчад чувати, бранити и штovati наше три најсветије ствари: нашу прајдедовску српско-православну — вјеру, наш миловучни мили српски језик, и нашу милу српску народност; те три ствари су драги христијани наш „српски аманет“ од наших прајдедова, па за то треба да га штудемо, чувамо и бранимо. — Чуо си Србе брате, Српкињо сестро! у српској — народној пјесми, како Краљевић Марко вели: „Волим главу изгубити него вјеру преврнути!“ — Пјева млади српски пјесник Л. Николић, како је отац на смрти својој дједи „српски аманет“ дао, па он вели:

„Мила дјецо, — старци рече

А терет му с груди пао —

Аманет вам овај дајем

Што сам вам га сачувао!“

„Чув'о сам га цјелог вјека

И ви ћете чуват' знати

Јер само с њиме ћете

Моћи с' Срби звати!“

„Језик бран'те, српско име —

Срби будте док вас траје

Вјеру штудте прајдедовску

Српска вјера — светиња је!

А дође ли кад год доба

Да се небо српско мути

Ви немојте судбу клети!

Ви немојте узданути!

После буре лепше сунце

На небу се одсјајива;

У невољи Србин бива! —

„Већ гините, покаж'те се
Да сте синци рода свога
А благослов онда сић' ће
Од вишњег озго Бога итд.!)“⁴¹⁾

Данас не требамо, а и не можемо мачем
бранити нашу милу прадједовску српско-право-
славну вјеру, наш милу српски језик и српску
народност; него знањем, па знањем, а знање се
како рекох само у школи набавити може.

За то Србе брате, Српкињо сестро и љу-
безни моји Христијани! деде да и ми овдје код
ове стародревне св. обитељи подигнемо *српско-*
православну народну школу, гдје ће нам се дјеца
научити „српски аманет“ чувати, и приправ-
љати се за честите и ваљане људе!

Ви матере и оцеви сјетите се оне заклетве,
што ју положили пред св. олтаром, кад сте при-
мили св. тајну брака. — Тада сте се завјерили
да ћете дјецу своју назвати, као највеће благо
на овом свијету, што сте га од Свемогућег Бога
добили; — да ћете их тако васпитати, да постану
дјеца божија и добри и честити Хришћани. —
С тога не пожалите труда мили мој српски роде,
него дајте да подигнемо школу; ја га заиста
Србе брате, Српкињо сестро! пожалити не ћу,
већ ћу вас, као ваш духовни пастир са свом
снагом подупирати и код више власти молити

⁴¹⁾ Види „Бос. Виду“ 3. број од о. г.

за дозволу, да можемо отворити српско-право-
славну народну школу покрај ове стародревне
св. обитељи, а увјерен сам у напријед, да ће
нама „висока земаљска влада“ и „високопречасна
конзисторија“ заиста дозволити, да ми овдје
отворимо српско-православну народну школу.

Немојмо љубезни Христијени и мили ви-
тешки српски роде оклијевајти, ватимо се одмах
посла. — „Потоцићи многи, ако су и мали,
направе ријеку велику, кад се уједно слију.“
Па тако и ми љубезна браћо, ако смо и осиро-
машили, ипак кад се сложимо, те сваки од сво-
јих уста откине и даде у школу колико је кадер,
ето ми можемо подићи школу и уздржавати, и
то колајли Србе брате, Српкињо сестро! —

„Дај премилостиви Господе Боже, да ове моје
ријечи, што их с овог св. мјеста изговорих буду
услишане, те да ми овдје код ове стародревне св.
обитељи кроз кратко вијеме имаднемо „српско-
православну народну школу“, и у њој што више
младе Српчади.

„Дед мила и љубезна Србадио послушајте
вашег попу, па сложено, јер сложну браћу и Бог
помаже!“⁴¹⁾

⁴¹⁾ Примјетити ми је, да ми је овај „говор“ часни
господин Гавра Стојнић, свештеник и управитељ св. оби-
тељи „Гомијонице“ уступио и дозволио, да га пошаљим у
наш цијењени лист „Б. Х. Источник.“

П. С. Иванчевић.

Српско-православним црквено-школским општинама, пречасном
свештенству, отмијенијем личностима и трговцима, и у опште свима
православним хришћанима.

Старији људи, из народа знаду при-
чати да је некада била црква у Маглају,
а да је икада свештеник у њему стално
боравио, то нико па ни најстарији незнаду
да је било; али од 1876 године, од како
је Маглај почео уживати ту срећу, да
свештеник у њему сједи, од тога времена
прихваћена је живо и жеља, да се дође
и до цркве, па ма та била и најскромнија.

У Маглају је црква тако потребна,
као што је потребно једном организму
узимати свако дневну храну, ради свога

одржања, јер протопрезвитерат маглајски
и по простору земљишта, и по броју Срба
православне вјере, који у њему живе,
спада у ред највећи протопрезвитерата.

У Маглају нужна је црква и зато:
што у цијелом протопрезвитерату нема
ни једне мирске цркве, него само два ма-
настира и то: Озрен и Возућа. Први је
далеко од Маглаја 5 добрих коњанички
сахати, а до другог треба ићи цио дан
један, док се дође. До обе ове богомоље
једва да може у години допријети једна

трећина народа, да се Богу помоли и својој грјешној души лијека потражи, а остале двије трећине остану и по 6 година да цркву никако и невиде.

У Маглају црква имала би и морала бити и зато: што смо се тврдо увјерили и освједочили да многи наши тежаци, из маглајске парохије, иду у недељне дане у богомољу следбеника западне цркве, у село Радунце.

Ради остварења ове већ давно осјећане потребе, образовао се овдје привремени одбор, ради прикупљања средстава за градњу цркве у Маглају, ставивши себи у дужност и неодлажућу задаћу, да се својски, свом снагом и заузимањем брине и стара, те што прије подигне се црква у Маглају, па да пропоји св. литургија, и звона огласе славу Богу и на овом крају, а на дику и душевну утјеху и радост српско-православног народа, који је знао до данас очувати и толико вјеран и одан бити својој праједовској православној вјери.

Од времена како се одбор образовао па до данас, у сврху свога задатка приобрео је земљиште, на коме се има црква подићи, које се налази на равном, лијепом и угледном мјесту, да се само тако пожељети могло.

Али и тада кад је одбор и народ овога краја вруће прихватио и прегао старати се, не би ли дошао до своје богомоље, није то учинио уздајући се само у своје силе, него је ријешивши се на посао, рачунао да ће наш тешки задатак само онда моћи сретно ријешен бити, и сигуран успјех само онда моћи очекивати, ако узмогнемо рачунати на потпору наших тако многобројних родољуба браће Срба, који ће се без сваке сумње на то привољети, те и овом приликом дарезљивост своје деснице тим прије показати, што ће то

чинити на част наше православне вјере. У овом тврдом увјерењу одбор је прегао на посао, те сада узима слободу да путем јавности, а у име Божије и хатар наше православне вјере, управити молбу на све српско православне црквеношколске општине и пречасно свештенство, на отмјеније личности и трговце, и у опште на све православне хришћане, да нас потпомогну својим добровољним новчаним прилозима; а дозволом Високе земаљске владе већ пошао је по Босни наш скупљач Јово Јовановић, који је до сада обишао нека мјеста и вароши.

Нарочито се моле наше славне општине и пречасно свештенство, да нашем скупљачу у свима могућим приликама пођу на руку; а сви па и најмањи прилози са захвалношћу прима ће се и биљежити и у своје вријеме редом објављивати у цјењеном листу „Б. Х. Источнику.“

Прилози са стране као: из Херцеговине и свију остали крајева гдје Срби живе, куда наш скупљач неће моћи допријети, нека се изволе слати: „Српско православног протопрезвитерском уреду, пречасном пароху-надзиратељу Сими Бјелајцу у Маглају.“

У пуној нади да ће нас сва наша браћа по могућству потпомоћи, и да ћемо своју жељу моћи постићи, завршујемо ријечима: „у име Божије.“

На крају, молимо славно уредништво „Босанске Виле,“ као и сва остала уредништва наших српских листова на страни да би имали доброту ову обзнану одштампати у својим листовима, па макар то било и у кратком изводу.

У Маглају, 25. марта 1890.

Предеједник одбора:

Симо Бјелајац,
свештеник.

Перовођа:
Милан Илић,
трговац.

Благајник:
Алекса Арсеновић,
трговац.

Преглед народних (комуналних) школа у Дабро-босанској архидијези за 1888—1889
ШКОЛСКУ ГОДИНУ.

Број	Мјесто	Парохија	Протопрезви-терат	Ко предаје вјеронауку	Име и презиме вјероучитеља	Број правосл. ученика		Примједба
						муш.	жен.	
1	Сарајево	Сарајевска	Сарајевски	Свештеник	Гаврил Бољарић	70	—	Вел. гимназ. са 8 раз.
2	"	"	"	"	Петар Ђенић	18	—	Препаранд. са 3 раз.
3	"	"	"	"	"	—	42	Ђевој. школа са 8 раз.
4	"	"	"	"	Гаврил Бољарић	54	—	Тргов. школа са 3 раз.
5	"	"	"	"	Гаврил Змијановић	20	—	Војничка школа
6	"	"	"	"	Петар Ђенић	39	—	Основна школа
7	Трново	Трновска	"	Учитељ	Симо Авакумовић	35	—	"
8	Високо	Височка	Височки	Свештеник	Пахомије Николајевић	19	25	"
9	Вареш	Варешка	"	"	Теоносије Бабић	6	6	"
10	Рогатица	Рогатичка	Рогатички	Учитељ	Филип Лугоњић	26	2	"
11	Бљудань	Бомутица	"	—	—	—	—	није ниједно похађало
12	Вишеград	Вишеградска	Вишеградски	Свештеник	Јосиф Поповић	32	4	Основна школа
13	Штрбци	Штрбачка	"	"	Захарије Поповић	49	1	"
14	Бањалука	Бањалучка	Бањалучки	"	Вид Ковачевић	46	—	Трговачка школа
15	"	"	"	"	"	15	—	Основна школа
16	Градишка	Градишка	Градишки	"	Стево Давидовић	4	—	"
17	Ламници	Ламничка	"	Учитељ	Јован Шпирић	45	2	"
18	Дервента	Дервентска	Дервентски	Свештеник	Василије Јунгић	26	—	"
19	Брод	Бродска	"	"	Илија Инчић	23	2	"
20	Ново Село	"	"	Нико	—	1	—	"
21	Жеравац	"	"	"	—	1	—	"
22	Кораће	Дервентска	"	"	—	1	—	"
23	Свилај	Новоградска	"	Свештеник	Лука Цабић	23	—	"

Новиград	Новоградска	Дервентски	Свештеник	Јован Ристић	66	Основна школа	
24	Новиград	Новоградска	Дервентски	Свештеник	Јован Ристић	66	Основна школа
25	Отац	Доњо Дубицка	"	"	"	15	"
26	Тешањ	Тешанска	Тешански	Нико	—	2	"
27	Комушина	"	"	—	—	—	није нијед. дјете похађало
28	Добој	Добојска	"	—	—	—	"
29	Прњавор	Прњаворска	Прњаворски	Свештеник	Лука Опачић	11	Основна школа
30	Свинар	Каоци	"	"	Тодор Петковић	54	"
31	Кобањ	Печенеговици	"	Учитељ	Миле Пејиновић	41	"
32	Љубија	Љубијска	Приједорски	Свештеник	Ђорђе Миљун	20	"
33	Бихаћ	Бихаћка	Бихаћки	"	Стево Ђовачевић	18	Трговачка школа
34	"	"	"	"	"	24	Основна школа
35	Цазин	Врелска	"	"	Михаил Богуновић	19	"
36	Ључ	Ључка	Ључки	Учитељ	Милан Мандић	17	"
37	Петровац	Петровачка	Петровачки	Свештеник	Глигорије Новаковић	68	"
38	Доњи Унац	Бастаси	"	Учитељ	Душан Лемајић	41	"
39	Булеу Вакуф	К. Вакуфска	"	"	Петар Бараћ	48	"
40	Брупа	Брупска	Брупски	Свештеник	Лазар Гаковић	115	"
41	Отока	"	"	Учитељ	Милан Обрадовић	80	"
42	Врнограч	Глиничка	"	Свештеник	Петар Репац	71	"
43	Сребреница	Сребреничка	Сребренички	Учитељ	Милован Станишић	35	"
44	Сански мост	Сански Мост	С. Мостски	Свештеник	Никола Иваковић	47	"
45	Стари Мајдан	Стари Мајдан	"	"	Лазар Ђулибрковић	13	"
46	Травник	Травничка	Травнички	Учитељ	Ђорђе Перовић	3	"
47	Зеница	Зенчка	"	Свештеник	Милорад Јелић	33	"
48	Имљани	Имљанска	"	Учитељ	Марко Зечевић	32	"
49	Варцар Вакуф	Вар. Вакуфска	В. Вакуфски	—	—	—	није похађало нијед. дјете
50	Скендер Вакуф	Ћивинци	"	Свештеник	Лука Поповић	25	Основна школа
51	Јајце	Јајачка	"	"	Милан Г.лушац	6	"
52	Герзово	Герзовачка	Герзовачки	"	Стево Бубљевић	116	"
53	Лијебно	Љеванска	Љевански	"	Стојан Јовановић	20	Трговачка школа
54	"	"	"	"	"	3	Основна школа

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

55	Грахово	Граховска	Љовански	Свештеник	Коста Новаковић	126	Основна школа
56	Гламоч	Гламочка	Гламочки	Учитељ	Милош Војводић	46	"
57	Бугојно	Бугојнска	Бугојнски	Свештеник	Лука Лукић	2	"
58	Прозор	Рогоушка	"	Нико	—	1	"
59	Доњи Вакуф	Д. Вакуфска	"	Свештеник	Јован Обрадовић	11	"
60	Горњи Вакуф	Рогоушка	"	Нико	—	1	"
61	Маглај	Маглајска	Маглајски	Свештеник	Симо Бјелац	19	2
62	Желче	Хрге	"	"	Ристо Стакић	13	"
63	Власнице	Власничка	Власнички	"	Ђорђе Марковић	34	15
64	Бос. Костајница	Костајничка	Б. Костајнички	"	Јован Зечевић	42	15
65	Бос. Дубица	Дубичка	"	"	Божо Павић	15	1
66	Бос. Нови	Новска	"	"	Цвјетко Шпирић	15	4
Свега						1921	209

Примјетба. У овој школој години 1888—1889. похађало је надбискупску римокатоличку језуитску гимназију 8 ученика српско-православне вјере у Травнику, а школу римокатолички камуђерица у Травнику похађале су 2 ученице српско православне вјере. У истој школој години похађало је завод „Јосифов“ у Сарајеву 6 православног ученица а завод „Срце Исусово“ 30. ученица српско-православне вјере.

Ђ. П.

Искрице.

Прибирао их по разним књигама П. Ст. Иванчевић.

1. Ако не убијеш гријех, убиће он тебе.
2. Учтивост, пријатност и љубкост усађују живот, па с тога и заслужују, да се гаје.
3. Не опраштај себи ништа, па ће ти Бог опростити све.
4. Ко сам и какав сам, ти тек слутиш.
5. Правда узвишује народ, али је гријех пронаст људска.
6. Прије ме не ћеш познати, док ме не разљутити.
7. Гријех је као змијин ујед, он не боли, али те убија.
8. Ријечи треба мјерити, а не бројити.
9. Сакри се: гријех и срамота не остаје сакривени.
10. Стисни уста кад говориш, а разпири уши, кад слушаш.
11. На што не мрзиш на овом свијету, што ћеш мрзити на оном?
12. Ђуд је женска смијешна работа, стотину ће промијенити вијера, да учини што јој срце жуди.
13. Не говори увјек што знаш, ал' знај увјек што говориш.
14. Ништа нема љепшег виђети, већ у лијепом тијелу лијепу душу.
15. Јест, ко никад није пријатеља им'о није врједан да га братски поздравимо.
16. Човјек без знања, као војник без пушке, као њива без кише, као кола без точкава, као писар без пера.
17. Лакше је болест спријечити, него лијечити.
18. На лађи свијетској кормила два су: „Срца чистоћу и ум“.
19. Нема правога живота без здравља; здравље је највеће благо на свијету.
20. Лице лијено и чисто сваком је драго; срце лијено и чисто нијеће је благо.
21. Све што једемо и пијемо прелази у крв, а наша крв биће така, каква је наша храна, пиће и ваздух.
22. Ради мудро, не трони се лудо.
23. Чистоћа је пола здравља и живота.
24. Карактер човјека уједно је и његова историја.
25. Пази увјек, да ти не буде већи расход него приход.
26. Кад што радиш друге мисли нек те онда ману; тамо пази на то мисли, не гледај на страну.
27. Тешко оном чија лађа без бродара на пут пође, јер ће тако не до среће но до пада свог да дође!
28. Ником хладан гроб не прија; ал' невоља је још страшнија.
Она т' млада прави седа,
Не да ти умрети, а живит не да.

У Бос. Крајини 1890.

Р а з н о.

Владичанска столица. Високопреосвештени господин Митрополит Ђорђевић Николајевић покљонио је новој православној саборној цркви у Сарајеву о Васкрсу велику лијепу и вјешто израђену, позаађену и првеном кадифом постављену владичанску столицу, која ће се употре-

бљавати при архијерејској служби. Ова столица рађена је по нацрту срп. учитеља г. Стеве Калуђерчића у радионици кипара Новотнија, и стала је 120 фор.

Српско-православна црквено-школска општина овдашња, својим дописом благоизвољела

је изречи Његовом висококопросветителству бад-
лодареност, која у главном гласи :

“Ова општина за врло пријатну аужност
сматра, да Вашем Висококопросветителству на
тако дивном дару, овим путем изрече најискре-
њнију и најтоплију бадлодареност. Свештњина нека
Вам подари снале и здравља па да још много
година овако мудро управљате српском црквом
и народом у овој земљи на дикчу српства у Босни.
Ваш донашњи рад у повереном вам стању
може сгузити Вама на част, а српском народу
на дикчу. Ваша дјела свјеточе, да у срцу гашите
најискреније змање српство; то сте посвједочили
Вашим великим завјештањима, — а овај најво-
нији дар, који сте учинили баш овом српском
народу у чијој средини данас живите, — тај
дар — ако милостиви Бог да — биће и први
видљиви знак оне љубави, за коју је ова општина
увјерена, да је свата у срцу гашите, према овоме
народу који вас данас окружује, и коме сте Ви
дужовна подлавица. Милостиви Бог нека подари
Вашем Висококопросветителству Његовову гва-
рот, па да се овај народ Вама дичи и поноси,
— а надамо се да овај крајни дар, који сте
учинили овоме народу неће бити и пошљањи,
— Гаје народ притисне у помоћ, да унаприједи
себе у просвјети — увјерени смо, да ће и Ваше
Висококопросветителство, ту бити на првом мје-
стју” и т. д.

Христов гроб. Овдашња нова српско-право-
славна саборна црква на велики Петак дошла
је изавршени дар што га је поконила мати
овдашњег преједаника срп. општине гђа Ђон-
станина удовца Петровић, у спомен покојног
јој сурпула Теодора и сина Ђонстанина. Тај
дар јесте Христов гроб, који је особито велик,
красан и сав у злату трепти, тако да је својим
величанственим изгледам, вјештачком израдом,
привукао опште допадање и хвалење без разлике;
и сјело можемо рећи да овако гроба нема ни
једна црква у српству а може бити и у право-
слављу.
Овај гроб начињен је у византском стилу
од арвета, по нацрту овдашњег српског учитеља
Стеве Клауђерића, (нацрт је прегледао и попр-
авио архитект г. Ванцаш) у радницима вјештака
кипара Новотнија. Вриједност овог гроба износи
са свима трошковима близу 2000 фор.
На велики Петак о. г. послије подне ове-
лио је овај гроб прецаени протојереј Леракиа Ла-

дич а прије него што се у њ плаштаница ставија,
у присекују многобројног народа православног
који се је сабрао у цркву (гаје је и иновјераца
као и сваке године у приличној броју дошло),
прочитао је свештеник г. Петровић општинску
објаву о овом величепном дару и у име света
народа изречена је захвалност гђи дароватељици,
у главном у шљакћем :

“Овај свети храм божији, данас је укра-
шен са овјешем дивним пробом христовим —
који се ово бисета и трепти сав у злату. Ако
Бог да, овај христов гроб красиће од сада ову
цркву не само ове године, или може бити неко-
лико година, — него ће стопијама година сгу-
жити ову цркву; — а наши потомци поносиће
се са овако дивним уресом црквеним.
Побожна хришћанска, племенита и миро-
љубива Константина удовца Петровић, приложила
је овај гроб овоме светом храму: у главу Хри-
сту Спаситељу, а за вјечни спомен овоме по-
којном мучку Теодору и сину Ђонстанину. Вели-
чанственији и трајнији спомен и није могла
подићи овоме покојном мучку и сину, од овог
Христовог гроба, јер до-то-да је ове цркве и на-
рода српског у Сарајеву — трајаће и овај дивни
гроб и свјетлу ће казивати у чији је спомен на-
чињен. — Таковим прилозима утврђа се Бог,
такова добра дјела стичу милост у Бога; — а
таковим бољим даровим цркви и народу освајају
и љубав народну.

Овај гроб приложен је не само овој цркви,
нето и овоме српском народу, јер ћемо од та-
нас с поносом моћи похвалити се са овјешем
уресом црквеним прејој дивним свјетлом. —
Па с тога на тако болатом дару сви од срца
треба да смо захвални дарољубивај госпођи Ђон-
станини.

Оваке племените и дарољубиве хришћанске
пријетке се рађају, и ми треба да се поносимо
што је имамо у нашој средини, а од срца заже-
лимо, нека јој милостиви Бог подари још дуг
вијек, од њене бољести нека је окривити и по-
дигне, па да још дугото поживи на дикчу и понос
овога Српства”.

Надоб патријарха српског. 12. априла 1890.
г. састао се у Српјемским Карловцима српско-
народни сабор, да бира патријарха, пошто је
бивши патријарх умро још прије годину дана.

Избор је обављен у четвртак 19. априла о. г.; и према већини гласова изабран је и проглашен је за патријарха српског Његово Високопреосвештенство г. Георгије Бранковић епископ Темишварски. Ново изабрани патријарх добио је и највишу потврду од Његовог апост. величанства цара и краља Франц-Јосифа I. Честитамо православној цркви школи и српском народу на овоме срећном избору.

Свештенство сарајевског протопрезвитерата, закључило је у III. редовној сједници својој, коју је држало 5. априла 1890. год. да у парохијама гдје цркве нема држи зборове, а тако исто и код цркви у парохијама које су удаљене од Сарајева, те да том приликом зборове држи у појединим парохијама и своје ванредне сједнице. Пресједништво сједница расписало је у ту сврху свештенству овај позив: „У смислу закључка створенога у IV. и V. тачки записника III. редовне сједнице свештеничке нашег протопрезвитерата држане дана 5. априла 1890 г. обавјешћујете се, да ће се уговорени црквени зборови и при овима ванредне сједнице свештеничке у удаљеним парохијама од Сарајева држати овим датумом и редом: 6. маја у Трнову код цркве; 27. маја у Пазарићу код цркве; 1. јула у Нишићу код цркве; 29. јула на Илијашу код цркве; 2. септембра у Раковици код школе; и 23. септембра у Мокром (Сумбуловац).

Прије него дође одређени вам дан, у који ће бити збор и сједница према горњем распореду у вашој парохији, позивате се да то објавите народу, да свака знаде да ће се тај збор и сједница држати, како би народа што више дошло. При служби на збору служиће три свештеника који се одреде а остали ће одговарати и пјевнице држати. По свршеној св. литургији или молебствију, ако се на пољу држало буде, држаће један свештеник — који одређен буде — народу поучну бесједу, удешену према народном животу и његовим манама, у којој ће се изложити у главном све хришћанске дужности, да се свукуда једнакост постигне.

По довршеном говору дужност вам је објавити народу гдје ће се први таки збор држати и када ће се држати.

Послије свете службе и држаног говора свештенство ће држати своју сједницу, на којој ће се:

1. Покушавати помирења између странака у брачним размирицама;

2. Покушавати помирења између завађених сусједа и иначе других особа, које су у завади, нарочито између оних које су наклоњене дјелити;

3. Опомињати и по потреби укорити велике и страсне пијанице, псоваче, крадљивце, неморалне људе, — који живе у конкубинатима, који се нијесу пред парохом у току више година исповједили и они који су упорни своје пароху.

Зато се позивате да све, који живе у брачним размирицама, који су у завади са кућном чељадом и иначе, који су намјерни дијелити се, који су страсне пијанице, који су велики псовачи, који су крадљивци, који живе у конкубинату, који се нијесу одавно исповједили, који су упорни према свештенику — позовете на ту сједницу да нефаљено дођу.

По створеном закључку на III. редовној сједници нашој, у тачки 5. записника исте сједнице, дужност је нас свију удружених свештеника, да дођемо на сваку од тих одређених сједница. како би дали више важности нашем раду и бољи успјех у томе постигли. Изванредни случај може појединог од једне сједнице извинити али и тај, који изостане мора прије сједнице или онај дан јавити предсједништву свој изостанак, овлаштивши једног од свештеника који је у сједници да га у тој заступа.

Осим тога обавјешћујете се да ће се држати зборови ради молебствија за земаљске родове и кишу у парохијама гдје цркве нема без сједница и то: у парохији Осјечко-блажујској 9. маја у Рељеву код цркве, 20. маја у Раковици, 8 јула у Хаџићима, и 6. августа у Блажују. У парохијама Сарајевско поље — Пофалићи 20 јула, на Швракину селу на гробљу, и 6. августа у Палима парохије Паљанске.

На те зборове имаду узајамно доћи један другоме свештеници Мићо Станић, Занџир Милчевић. Стево Трифковић, Коста Новаковић и Јефтимије Петрић, а осталима стоји просто да дођу или да не дођу, почем имају своје цркве.

На сваком од тих зборових дужан је сваки парох говорити народу проповјед у оном правцу како је казано да ће се говорити при зборовима код цркава“.

Из овога позива и распореда рада, као и то, гдје ће се који збор и сједница држати и шта ће се на тијем зборовима и сједницама радити, увјерења смо тог: да је свештенство тај корак предузело једино да народ, који нема прилике чешће цркви доћи, поучи у молитви и хришћанским дужностима у опште, да заједнички поради на слоги народној и искорјењивању убитачни порока у народу. Даље, да је свештенство овог протопрезвитерата тијем на свој терет узело да учини олакшицу парохијанима, да их из толико даљине не позива у Сарајево пред сједницу ради помирења или опомене и т. д. И да у народу створи својим заједничким радом нешто величанствено, што се ријетко збива међу народом у његовој средини, како би на народ света служба, пастирска проповјед, савјет и укор нешто више ушлвисало него ли код једног свештеника.

Овај корак и програм сједница свештенства сарајевског протопрезвитерата Високопречасна конзисторија својим актом од 19. априла 1890. год. број 578. одобрила је.

Српско-православна црква у Бечу. У недељу 29. априла 1890. год. у 11 сати прије подне положен је темељ српско-православном црквеном здању у Бечу, на мјесту тако званом Landstrasse Veitgasse.

Овај знаменити акт по српско-православне житеље у Бечу, извршен је прописаним црквеним молитвима и обичајним церемонијама, на којем је чинодјелствовао пречасни отац Амвросије Павловић, српско-православни парох града Загреба.

О полагању вијенаца на сандуке умрлих. У „Веснику Српске цркве“ књига I. од јануара 1890. страна 86, под рубриком „Расписи архијерејске власти“ стоји ово:

Примјетили смо да се у народу нашем одомаћава обичај полагати „вјештачке вијенце на сандуке умрлих хришћана и хришћанки, као знак видљиве поште и љубави према умрломе хришћанину и хришћанци

Обичај овај дошао нам је са запада. Он је туђински, и противан је духу православља; а и штетан је, јер се тим обичајем силан новац троши, и без сваког значаја и смисла као и без икакве користи, било по друштво или породицу у којој је умрли члан живио, било по спасење душе покојникове.

Наша мати, св. православна црква, не брани нама, дјеци својој, да видљивим знацима искажемо поштовање и хришћанску љубав према нашим умрлим рођацима, пријатељима и друговима, али је науци њеној противан овакав начин изказивања љубави и поштовања према покојнику — на какав се данас исказује с тога, што је то остатак незнабожачког времена, т. ј. оног времена — када народи не бјеху просвећени и озрени духом хришћанске науке, коју човјечанству саопшти Бого-човјек Господ наш Исус Христос; када су се народи налазили у тами незнања, и када, немајући истинског појма о бесмртију душе, и у опште о загробном животу, а готово никаква појма о Богу невидљивоме — Творцу и Вседржитељу васионе; па незнајући како би и на који начин могли показати своју љубав према покојнику своме, они — многобошци — приређиваху свечане пратње, па које немилеце трошише на украшавање мртвачких сандука, па безброј трака и разнолика — цвијећа, којима је био украшаван сандук умрлог члана њиховог, па друге скупоцјене ствари, па спаљивање жртава и подизање величанствених споменика праху њиховоме и т. д.

Како је код западних народа прије просвећења хришћанском науком, као и послје просвећења — обичај оваковог украшавања мртвачких сандука ухватио јака корјена, да се ничим овоме није могло стати на пут, но су у тежњи за украшавањем, а у недостатку природног цвијећа, које су такође за ускрасе употребљавали — почели правити вијенце од „вештачког цвијећа“ и ове, или су полагали на сандуке умрлог члана, или су носили пред њима. Овај обичај почео је се са запада увлачити у све оне покрајине, које су са својих граница у најближој близини са њима, па отуда дошао је и код нас, и почео се је одомаћивати.

Пошто је дакле, полагане вијенаца на сандуке умрлих хришћана и хришћанки — као остатак многобожачког времена у опште противан духу православља, нашли смо се побуђени овим скренути пажњу свештенству и препоручити му, да оно у свима смртним случајевима напомиње парохијанима својим, како полагање вијенца на сандук умрлог рођака и пријатеља, као и ношење овакових вијенаца при сахрањивању умрлих није православно обичај, и како је штетан, јер се у многим приликама велике суме

поваца даду само на вијенце од којих ни породица умрлог нити пак друштво какове користи има до једино они, који те вијенце са стране за багателу набављачју, а продају по скупе новце; и да парохијане своје савјетима склоне, да новац, који би за вијенце дали дијеле сиротињи, — која трпи многе оскудице, а које нема чиме да отклони, пошто зато нема срестава. Или, нека тај новац шаљу каквом друштву, које има хуману цијељ, као друштву: Црвенога крста, Инвалинском фонду, Друштву зв. Саве, друштву за напуштену дјецу; на школе, болнице, цркве итд. Нећују ли ни то, онда нека заједнички образују какву „закладу“, која ће носити име покојниково и из које — закладе, имао би се издржавати по који сиротан, који је се одао на изучавање било какве науке, или ти каквом другом корисном послу и занату, па нема срестава за остварење намјере своје.

Оваким радом, родбина и другови покојникови доказаће: да им као хришћанима лежи на срцу сиротиња и потпомагање свију оних друштава, која имају задатак да разним начинима и путовима приводе у дијело св. изреке Господа Исуса Христа, оваким радом спасавају и душу покојникову, јер поред молитве за спасење душе његове, чине још у име њихово и добра дјела а ова по учењу наше св. цркве, олакшавају и помажу да се душа умрлог може спасти; и најзад оваким радом доказаће да су и патриоте, јер не дозвољавају да се новац њихов износи из земље и оде туђину у руке, за набавку вијенца.“

Двије чудновате вјероисповијести на Истоку. У Палестини има доста различитих секти и вјероисповијести, а у обе колијевка људства, Азија, има безброј религија и секти. Ми ћемо овдје да приближежимо о двјема религијама на Истоку, о *Јовановцима* (хришћанима) и о *Јозидидима* по бајрутским листовима: „Бахир“ и „Бајрут.“ —

1. *Јованови Хришћани* станују у Амари, Басори (не далеко од перијског залива у багдадском вилајету) и у околини. Некад су они живили на обали Јордана, гдје Јован кршћаваше. Кад су пак Арапи разорили њихове богомоље и искварили свете књиге, преселе се у Месопотамију. Међу њима се налази највише златара, столара и ковача, а ријетко трговаца. Сваке године светкују пет дана дуги празник, о ком одрасле и дјецу њихови претпостављени

крете јовановим крштењем. У недјељу спусте они најприје дијете у воду на ријечи, за тим оду ш њим у цркву, гдје епископ очита над дјететом неколико молитава. Послије тога крену се сви, људи и жене, опет на ријеку, и стоје до кољена у води. Том приликом чита епископ неколико молитава над дјететом и полије му три пут чело водом, говорећи: „У име милостивог Бога, творца свију твари!“ Сад кум спусти дијете у воду и тим се свршава свечаност. Сви присутни оду за тим у кућу дјетињег оца на објед.

Јовановци вјерују, да је Исусе Христос дух божији и његово слово, а њево Гаврил пак божији син, рођен из свјетлости. Они вјерују још, да је Христос постао човјеком, ради нашег очишћења од гријеха; дјева Марија зачела га је ушљед пића воде на неком извору. Јудеји су га разапели, али је он васкрснуо трећи дан; његова душа отишла је на небо, а његово је тијело остало на земљи. Још веле, да Јудеји нијесу њега, већ његову слику разапели. Они вјерују и у други свијет, у ком станују анђели и ђаволи. Тамо има градова, кућа и цркава и за ђаволе, гдје се ови моле, свирају и једу, као људство на земљи. Ако ко год умре, онда се појаве 360 ђавола; ако је душа умрлог грјешна, онда мора проћи кроз безброј змија, паса и лавова, који ју на комаде раскину; ако је пак праведна, онда долази у небо. Они вјерују, да су и ђаволи и анђели раздјелени на сполове и да имају пород.

У зиму светкују Јовановци празник створења свијета три дана. У августу светкују такође три дана празник Јована Крститеља, а у јуну пет дана празник крштења. Недјељом не предузимају никакове радње. О посту не знају ништа; осим свештеника, они немају никаквих литургијских књига. Клање живине предузимају само свештеници. При том се свештеник окрене истоку и говори ријечи: „У име Бога, Господе, дај благослов оном, ко одавде буде јео!“

По одијелу не разликују се Јовановци од Турака; али никад неједу са овима и не ће да пију из онога суда, из ког је Турчин пио, — јер би то значила проневјера вјероисповијести.

2. *Јазидиди* или *ђаволомољци* станују у селима око Дамаска и Алепа (у Сирији), као и у Диарбекиру (у Курдистану) и Мосулу на Тигру. Има их око 20.000 душа; по поријеклу

су Курди. Њима није допуштено да станују у градовима, нити да стоје у саобраћају са Мухамеданцима и Хришћанима. Некоји станују у Русији, а овима допушта њихова вјера, да убијају Мухамеданце. Јазидиди тврде, да они нијесу од Адамовог кољена, него су постали од једног дива и једне виле. Забрањено им је, да уче читати и писати, да не би изгубили своју вјеру. Ако ко год учи читати и писати, дозвољено је убити га, а на другом свијету биће за овај безобразлик још убијен и мучен. Арапски учити и тајне религије издати такођер је забрањено. Име сотоне не смију изговорити; ако ко год пеује са-тону у њиховој присућности, на то се они много љуте; таковог грјешника дозвољено је убити. Ако ко год стоји, а други начини око њега круг у прабини, то онај не смије да изађе из круга, да не би повриједио сунце, мјесец и звијезде, док не дође трећи и не побрише неки дио

круга. Иду на поклоњење некој светињи у некој шумовитој долини, на ријеци Шамуну, о којој вјерују, да испод земље из Јерусалима долази. У овој ријеци купају они мртваце, а ако то не учине, умрлом је забрањен улаз у рај. О змији причају слиједеће: Једном удари Нојева лађа у неку стијену и направи рупу. Одмах тури змија свој реп у рупу, да не би вода ишла у рупу. Ноје је за то благослови. Њено потомство поступало је са људима рђаво, због чега бади Ноје змију у ватру. — Има ли ко год непослушног сина, то чува свој новац у тајности, из бојазни, да га не би онај у земљу закопао и да би имао што год, кад последије смрти путује кроз магарца, црето или сличне животиње. Са иновјерцима јести и пити не смију Јазидиди. По свршетку свијета доћи ће аиђео Таус (паун), те ће све ствари уништити, а вјеру Јазидида по цијелом свијету раширити.

Књижевне вијести.

„*Прошлости и садашњости.*“ Летимични преглед на наше суврремено стање. Брошура од Филалит-а. Земун, штампарија С. Пајића. 1890. Ова брошура износи 5 $\frac{1}{4}$ штампаних табака или 84 стране, на 8-ини, а може се добити у штампарији С. Пајића по 45 новч.

„*Метастазијев Атилије Регул.*“ Позоришна игра у тр. дјејства. Превео др. Петар Јовановић. Панчево накладом књижаре Браће Јовановића, свеска 200 народне библиотеке. Цијена 16 н.

„*Блудни син.*“ Приповијетка Ф. Хофмана. Превео Коста Брэдваровић. Издање српске књижаре и штампарије Браће М. Поповића. У Новом Саду 1890. Цијена 35 новч.

„*Живот и витешка војевана славног кнеза етирскога Ђорђа Кастриша-Скендербега.*“ Написао Јован С. Поповић. Свеска 211 народне библиотеке Браће Јовановића у Панчеву. Цијена 16 н.

„*Шематизам православне епархије Беокогарске, Дубровачке и Спичанске за годину 1890.*“ У Задру печатња Ивана Водицке 1890. У цијелој овој епархији било је у години 1889. манастира 8., црквава 206., протопрезвитерата 4., парохија 44., капеланија 6., домова 5150., душа 26,670., свештеника монашког чина 9. свештеника свјетовног чина 44., ђакона монашког чина 1.

Родило се законитих мужких 377 и женских 341, незаконитих мушких 12 и женских 11. Вјенчало се првобрачних 82 и другобрачних 15. Умрло мушких 253 и женских 337. Број приправљајућих се за чин свешт. 15. Број катихумена по ср. и осн. школ. 1454.

„*Извјештај о српско-православном богословском сјеменишту за Босну и Херцеговину у Релеву код Сарајева*“ за школску год. 1888/89. Уредио протојереј Петар Петрановић, ректор богословије Година II. Сарајево. Земаљска штампарија 1890. Стр. 63. Садржај: 1. Живот свештеника као црквеног пастира са практичног гледишта; 2. Српско-православно богословско сјемениште у Релеву школске године 1888/9: а) Непосредни надзорник, б) Наставничко особље, в) Преглед наставног градива, што је свршено у току године у сва четири разреда, г) Библиотека, д) Главније наредбе високе земаљске владе, њ) Летопис, е) Заводни и екстерни ученици богословије у Релеву школ. год. 1888/9, ж) Статистички преглед ученика школ. год. 1888/9.

Уз овај извјештај у почетку налази се лијепо израђена слика заводне цркве и зграде са становима наставничким.

У *Серафим Перовић АЕ. и Митрополит Херцеговачко-захолмски. Његово посвећење и прва каноничка визијација своје епархије.* Приредио Патрикије Ј. Поповић, митрополитски ђакон и канцелиста. У Мостару 1890. Сарајево штампа Земаљске штампарије 1890. Стр. 118. Цијена 50 новч. Садржај: 1. Серафиму Перовићу, АЕ и Митрополиту херцеговачко-захолмском (пјесма) од Луке Г. Бјелокосића; 2. Посвета од писца; 3. Серафим Перовић, херцеговачко-захумски Митрополит (биографија); 4. Окружница од С. Перовића; 5. Посланица митрополитова и његов говор у цркви при посвећењу; 6. Опис свећаности при посвећењу г. Митрополита Серафима; 7. Од Требиња до Мостара од С. Л. Пјешчића, свештеника; 8. Патриаршеско-синодална епистолија и посланица г. Митрополита Серафима; 9. Прва канонична посјета по епархији Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Серафима Перовића; 10. Митрополит Серафим у Фочи и Плевљу; 11. Митрополит Серафим у Билећу и манастиру Добрићеву; 12. Митрополит Серафим у Требињу; 13. Програм каноничког путовања по епархији Високопреосвештеног господина Митрополита Серафима у 1889 год.; и 14. Бесједа, коју је г. Митрополит Серафим Перовић, говорио на првој својој архијерејској служби 23 априла 1889 у Мостару.

Фото Цавела сулишски јунак. Превод с францускога. Свеска 212 народне библиотеке браће Јовановића. Цијена 16 новч.

У *Српско-православна црква свешт. Архангела у Сарајеву.* Приопћио † Симеон Чајкановић, парох Сарајевски. (Нарочити отисак из IV. књиге „Гласника земаљског музеја у Босни и Херцеговини,“ год. 1889). Сарајево Земаљска штампарија 1889.

У *Бесједник,* лист за црквену поуку и књижевност. Издаје ваљевски пододбор свештеничког удружења. Власник и уредник Живота С. Миловановић, парох у Ваљеву (Србија). Излази 1 и 15 сваког мјесеца. Цијена је листу до краја године 3 динара (1 ф. 50). Новац и рукописи шаљу се Уредништву у Ваљеву (Србија).

Овај лист топло препоручујемо свештенству јер ће у њему наћи лијепи бесједа и поуке.

У *„Светостефански Хрисовуљ краља Стефана Уроша II. Милутина.* Из старог сараје изнесла на свијет земаљска влада за Босну и Херцеговину. Са 4 снимка. Беч 1890. У штампарији

А. Холцхаузена. 8-на. Стр. 47.“ Ово је стари српски хисторички споменик, којег су пронашли мађарски академичари у Цариграду. Типографично издање овога хрисовуља су четири вјерна снимка оригиналног рукописа удесио је чувени слависта г. професор В. Јагић у Бечу, што себи препоручује ствар. Но г. Јагић је написао још и предговор, у којему говори поближе о Светостефанском хрисовуљу. Овдје прештампаво тај предговор дословце:

„Хрисовуљ, који сада излази на свијет, задужбина је српскога краља Стефана Уроша II. Милутина († 1321). Како се у самој споменику казује, краљ је Милутин нашао у Бањској цркви св. Стефана првомученка порушену и разорену. Он је сагради изнова и надари богатијем прилозима: селима, којих се у хрисовуљу помиње преко педесет, планинама и влашкијем катунима. Грдити почеше још за живота краљеве мајке, но грађење не би довршено, када она умрије († 1314); а пошто све прилоге, избројене у хрисовуљу, потврди такође краљев старији брат Урош Драгутин, који се и потписа у другом дијелу хрисовуља као **прѣждѣ кышн кралк** (на стр. 42), то је свакако црква дограђена и прилозима надарена прије смрти Драгутинове († 1316). Ипак у садашњем облику не могаше овај хрисовуљ бити написан ни 1316-е ни 1317-е године, већ истом негдје г. 1318-е под новијем архиепископом Никодимом, који од себе дода трећи дио хрисовуља, гдје о Драгутину нема веће спомена. Црква бијаше толико сјајна и богата, да је летописци нарочито хвале; особито се славило њено злато. „**И вксе стѣкни златомъ оукраси, такоже мнѣтисе полите или позлащенѣ кыти**“ говори један летопис; „et speciatim elegantissimam ecclesiam extruxit ad fluvium Banyska in honorem s. Stephani protomartyris quam totam auro exornavit et intus“ каже се у другоме. Овдје би сам краљ сахрањен те од исте задужбине прозван „бањским.“ Не бијаше ту само црква, већ уз њу манастир „**ообщежилице чркънице**“: његов игуман доби особита права, о којима потанко говори хрисовуљ на 38 страни нашег издања.

О потоњим судбинама Милутинове задужбине мало се знаде. У петнаестом вијеку још су се Бањској цркви давали прилози, како свједочи докуменат, наштампани у Пудићевијем споменицима II. 147. У шестнаестом вијеку већ је

манастир био разрушен; по свједочанству тадашњег путника Курипешика (Rad. LVI. 174); сва је прилика, да је и цркви наудило злато. Што је у наше вријеме, од прилике прије тридесет година, један руски путник (Гилфердинг) видио на истоме мјесту, о томе он говори у својој добро познатој књизи на стр. 301—302; како је ондје данас, не умијем рећи.

Светостефански хрисовуљ — тако ћемо га и ми звати — бијаше већ од прије познат по имену; на њ се позивају неки други хрисовуљи, који су већ одавна издани. Краљ дечански, напљедник Милутинов, Стефан Урош III. надарив г. 1330. своју велику задужбину Дечане, спомену у своме хрисовуљу неколика пута „хрисовуљ светостефански“ (Моклошић Мопш. serb. 95, 96). И у другоме хрисовуљу, којим исти краљ надари храм св. Пандократора у Дечанима, долази ријеч о светостефанском хрисовуљу (ср. у „Гласнику“ српског ученог друштва II. кн. 12-а, на стр. 40=115, 42=116, 45, 56=128,) о светостефанским власима (25=93), о светостефанском игуману и његовијем правима (63=135).

Већ по овијем цитатима могло се судити, да је светостефански хрисовуљ заузимао значајно мјесто у реду српских старина; а ко умије оцијенити, колико благо за познавање не само језика, већ и нутарњег стања, правног и економског, лежи у овакијем споменицима, биће за цијело и пожалио, што се тај толико пута спомињани хрисовуљ или није сачувао или му се не може ући у траг.

Срећа хтједе те ова старина не пропаде. Она се крила нашим очима, јер је запала у врло скровито, ако и одлично мјесто, куда не допире ни свако ни лако — у ризницу старог сараја у Цариграду. Ондје је нађоше недавно честити изасланици мађарске академије наука. Њима велика хвала и за то, што су ову драгоцену старину понесли са собом у Будим-Пешту, и за то, што су радо пристали, да се час прије наштампа. Ево како то би.

Познати мађарски научењак, професор Вамбери (Vámbéry Armin), како је добро пажан у највишим круговима цариградским, згодно се домислио те израдио, да је мађарска академија наука од турске владе добила позив, нека би послала у Цариград комисију, која ће у тамошњим архивима, библиотекама и ризницама потражити, еда би било ондје јоште каквијех до

сада непознатијех старина или извора, знатнијех по угареку историју. Академија прихвати мисао својега поштованог члана, одреди комисију од пет лица те је под јесен прошле године отпрати у Цариград. Његова Величанство цар и краљ Фрањо Јосиф подупре академију у томе благородном задатку управо краљевекијем даром. На чело комисије стави се сам професор Вамбери, уз њега вицепрезидент мађ. академије, бискуп и историк Франкној (Franknoi Vilmos), академик и историк Тали (Thaly Kálmán), библиотекар мађ. музеја Чонтоши (Csontosí János) и покојни професор грчког језика Абел (Abel Jenő). Није мој задатак, да причам, што је комисија видјела, нашла, описала и проучила: доста ће бити ако рекнем, да међу другијем њеним открићима бјеше и овај знаменити, красно сачувани хрисовуљ. Што су изасленици мађарске академије показали вољу да изнесу на видјело и таке старине, које се у првоме реду не дотичу мађарскога народа, тијем су посвједочили научну озбиљштину те подједно признали велико значење историјских веза, које су вазда постајале између народа мађарскога и његовијех најближих сусједа на југу.

Земаљска влада за Босну и Херцеговину одлучи да се тај хрисовуљ изда о њеном трошку. Само тако могаше се догодити те ево скорим послије тога, како би ова старина донесена у Будим-Пешту и оданле у Беч, већ излази и на свијет у издању, којему мислим с типографске стране нема приговора а по тачности може се рећи управо да је вјерно огледало ориџинала. Ово ће издање у напредак служити као матица за свако друго, јер може за свакога и у свачем замијенити ориџинал, који ће се и онако за кратко вријеме повратити у Цариград. То је било моје мишљење, када сам се на одличан позив прихватио посла, да удесим штампање тог хрисовуља, који је с ориџинала преписао госп. Ходинка. Имао сам код тога на уму, да ово издање ваља да послужи не само историцима, који ће у њему наћи све исто као да читају ориџинал, него и археолозима и палеографима, да и не помињем нас филолога. Овај је хрисовуљ писан тако красно, да се може изнијети за углед најљепших рукописа српскога писма почетком XIV. вијека. О начину писања онога времена зна се и онако за сада још врло мало, пошто немамо палеографских издања наших старина, а

без њих не може се развијати ни палеографска ни археолошка наука. Нека дакле ово издање буде један прилог такође за словенску палеографију. Једва је потребито да кажем, како је овдје наштампано управо како се чита у ориџиналу, са свијем знацима уза слова и над словима; само су ријечи растављене према смислу. Мислим да у томе није нигдје погријешено, само на стр. 11, и 17 алинеји било би можда ипак боље да се чита растављено: *оу коуџав'чи*.

Светостефански хрисовуљ писан је на кожи, лијепој руком, разговријетнијем словима, како се види на приложенијем снимцима. Свако велико слово нашега издања написано је у ориџиналу, црвено као оно прво **И** на првој страни. Рукопис садржи 96 листова омање четвртине, од овјех прва су четири листа празна, а листови 94 и 95 исписани су само на једној страни; лист 96 и опет је празан. Свега текста има 180 страна, рачунајући на сваку потпунома исписану страницу по 12 редака. Листови наслагани су један на други, како је обичај код кватерциона, т. ј. по осам их иде у један табак; бројеви табака забиљежени су и на почетку и на концу: на почетку у горњем углу с десне стране, на концу о лијевоме дну посљедње стране. Сав рукопис има 12 табака, од првог табака први је лист остављен празан, од дванајестог посљедња четири, али од ова четири празна листа предметнута су три на почетак рукописа. Висина листа износи 29 сант., ширина 23 сантиметра. Рукопис је повезан у крупне даске, преобучене свињском кожом. У предњој дасци виде се с нутарње стране двије, у стражњој једна јамица: то је било мјесто печатима, којих је нестало.

Онај додатак на концу хрисовуља писан је другом, познијом руком, помиње неког Стефана Црнојевића, који може бити да је једно те исто лице с онијем Стефаном Црнојевићем, који живљаше под конач XV. и на почетку XVI. вијека.

У *Бечу*, 10. марта 1890.

В. Јагић.

„Гласник земалског музеја у Босни Херцеговини.“ Уредник Коста Херман, владин савјетник. Година 1890. Књига I. Садржај: 1. Неколико ријечи о босанским натписима на стећцима приопћио др. Ватрослав Јагић. 2. Kardinal Carvajal u Bosni 1457., priopćio biskup Vilim Fraknoi. 3. Зажабље у Херцеговини, (старом Хуму), приопћио архимандрит Иларион Руварац. 4. Dvije

čudnovate grupe od bronca iz okoline sinjske. Mrijenja Fridrika Kenner-a, dr. Morica Hörnes-a i dr. Theodora Frimmel-a. 5. Село Горијевац и његове старине, приопћио свештеник Коста Ковачевић. 6. Franjevački samostan i crkva u Sutjeskoj, priopćio fra R. Barišić. 7. Гробови Охмућевића у Сланому (Далмација), приопћио Вид Вулетих-Вукасовић. 8. Turbe hazreti Alije, priopćio P. Mirković. 9. Хамајлије и записи у народњем љекарству Босне и Херцеговине, од др. Леополда Глика. 10. Ostanci rimske kuće u Laktašima, priopćio Ivan Kellner, nadmjernik. 11. Предхисторијски налаз из Подзвизда, приопћио др. Ђиро Трухелка. 12. Коранје старина на Glasincu u godini 1889., priopćio dr. Ćiro Truhelka. 13. Римске старине, приопћили др. Јулије Маканец и др. Ђиро Трухелка. 14. Nove vrste i varietete „Carabitaе“ iz Bosne i Hercegovine, priopćio Viktor Apfelbeck. 15. Обичај мацерирања мртваца у једној предхисторијској громили код Фоче, приопћио др. Ђиро Трухелка. 16. Narodna imena ptica u Bosni Hercegovini. Pišu Reiser i Seunik. 17. Књижевност. 18. Različito — Различито: Nešto o gradu sarajevskom, Essad eff. Uzunić. — Како је постао барјак и његово име, Иван Зовко. — Jedna narodna praznovjerica, Ivan Zovko. — Светица недеља, Иван Зовко. — О носу. Ivan Zovko. — Нешто о младежу, Иван Зовко. 19. Dopisi uredništva — Дописи уредништва.

Годишња цијена с поштарином 2 фор. Поједине књиге са поштарином стоје 80 новч.

„Шематизам српско-православне митрополије и архидијецезе херцеговачко-захумске. За годину 1890.“ Уредио Патриције Ј. Поповић, митропол. ђакон и канцелиста. У Сарајеву штампарија Спиндлера и Лешнера 1890. Страна 174. Цијена 80 н. У овом првом и лијепо уређеном шематизму налази се:

I. Хумска (херцеговачка) српско-православна епископија од 1221. год. до данас;

II. Његово високопреосвештенство господин Серафим Перовић (биографија) са сликом.

III. Српско-православни манастири у Херцеговачко-захумској епархији;

IV. Парохије;

V. Преглед основних школа;

VI. Ученици српско-православне богословије у Рељеву из мостарске архидијецезе у школ. год. 1889/90.

ВП. Историчке биљешке. 1) † Митрополит Леонтије Радуловић (биографија), са сликом његовом. 2) О српско-православној старој и новој цркви у Чајничу. 3) Стари натпис у домрчкој цркви. 4) Повеља Млетачког Дужда Валерија херцеговачком архијепиепопу Нектарију издата у години 1696. 5) Црква у селу Треби-

јовима. 6) Црква у Мустаћима. 7) Задужбина Херцега Стефана код Горажда. 8) Окружница митрополита Серафима, са формуларима о поднашању исказа о школама. 9) Конвенција. 10) Формулар о поднашању исказа односно извода о парохијама, црквама, душама итд.

Рукоположени.

Ристо Митрашевић из Мачковца (котара Брчанског), пошто је приватно испит из богословских предмета у Митрополији Д. Тузланској положио, рукоположен је 8. јула 1889 год. за ђакона, а 9. истог мјес. и год. за свештеника; и одређен је на парохију Вакупеко-миросавачку у брчанском протопрезвитерату.

Михаило Јовичић из Брчког, богословац српско-православне богословије у Рељеву, рукоположен је 3. новембра 1889. год. за ђакона, а 5. истог мјес. и год. за свештеника; и додијељен

је свому оцу протопрезвитеру, као помоћник у нурији брчанској.

Јован Новаковић из Богутова (котара бијељинског), богословац српско-православне богословије рељевске и канцелиста митрополије зворничке, рукоположен је за ђакона 17 фебруара 1890 год.

Симеон Борковић монах манастира Добрићева, рукоположен је за ђакона 31 марта 1890 год. а за презвитера 8 априла и г.; и одређен је братству истог манастира.

Произведени.

Филип Милошевић, свештеник и професор на српско-православном богословском заводу у Рељеву, произведен је на протојерејски чин дана 25 марта 1890. Његово-Високопреосвештенство АЕ и Митрополит Ђорђије благоизволео је издати госп. Филипу декрет дана 30 марта 1890. број 540 овог садржаја: „Обзиром на вашу двадесетдругу годишњу службу, коју сте као свештенојереј у православној цркви вршили и вршите још сада, а уједно цијенећи вашу трудољубиву професорску службу, коју обављате у српско-православном богословском заводу у Рељеву, нашли смо се побуђени произвести вас на чин протојерејски дана 25 марта 1890 године, у храму **Своборъ Архистратига Миѳанла, и прочиѳъ безплотниѳъ силъ къ Саравѳк,** с том надом: да ће вам овај чин служити за побуду, да у вашој свештено-учитењској дужности не-малакшете него да удвостручите ваше силе васпитавајући и обучавајући младиће у истином богопознању и богопоштовању, као и у моралном примјерном понашању, те у томе да ћете и у

будуће бити будни и трезвени стражар Христове цркве, и по оној ријечи св. Писма: нека буду ваша бедра опасана мачем и свјетилник ваш нека је увијек упаљен, е да би тако по заслуги удостојали се и вјечне награде у царству Божије славе“ и т. д.

Томо Алагић, свештеник и професор на српско-православном богословском заводу у Рељеву, произведен је на протојерејски чин дана 29 марта 1890. Његово Високопреосвештенство АЕ. и Митрополит Ђорђије благоизволео је издати госп. Томи декрет дана 30 марта 1890. број 539 овог садржаја: „Из обзира на вашу десетогодишњу службу, коју сте као свештенојереј у православној цркви вршили и вршите још сада, а уједно цијенећи вашу способну и ревностну професорску службу, коју обављате у српско-православном богословском заводу у Рељеву; поред тога читајући и пратећи вашу ваљану књижевну радњу на црквеном пољу: нашли смо се побуђени произвести вас на чин протојерејски у храму **Своборъ Архистратига Миѳанла, и прочиѳъ безплотниѳъ силъ къ Са-**

давк дана 29. марта 1890.; с том надом да ће вам овај чин служити за побуду, да у вашој свештено учитељској дужности устрајете, васпитавајући и обучавајући младиће у истином богопознању и богопоштовању као и у моралном примјерном понашању; те у томе да ћете и у бу-

дуће бити будни и презвени стражар Христове цркве, и по оној ријечи св. Писма: нека буду ваша бедра опасана мачем, и свијетилник ваш нека је увјек упаљен, е да би тако удвојили своје заслуге и удостојали се и вјечне награде у царству Божије славе^а и т. д.

Одликoвaни.

Никола Стефановић парох вишеградеки одликован је *црвеним појасом* актом Његовог Високопреосвештенства од 15. марта 1890 год. број 452 следећег садржаја: „За вашу досадашњу непорочну и дуговремену службу у Винограду Господњем, нашли смо се побуђени, вам архијерејским благословом дозволити, да можете црвени појас носити; у нади да ћете ви и унапријед душом и срцем бити ревни служителъ светoгa олтарa бoжијегa, добри пастир и учитељ свoгa духовногa стада, пријатељ и друг искрени

браће свештеника, и свакогa поштеногa чoвјекa, чим ћете освједочити, да сте заслужили добивено отличије“ и т. д.

Вукола Поповић, парох у Пријепoљу, актом Херцеговачког митрополита г. Серафима од 17. априла 1890. број 419 одликован је *црвеним појасом*.

Арсеније Поповић, парох у Горажду, актом Херцеговачког митрополита г. Серафима од 24. априла 1890 год. број 421 одликован *црвеним појасом*.

Наименовани.

Милутин Радаковић, јермонах манастира Савине (Бого котарска) родом из Рујнице (Бихаћки котар, Босна), наименован је и постављен за привременог администратора парохије у Варешу, дана 26. марта 1890.

Герасим Јовановић, јермонах манастира Житомишља (Херцеговина), наименован је 19. фебруара 1890 год. за привременог управитеља манастира Дужи.

Премјештени.

Теодосије Бабић, бивши игуман манастира Косијерева а парох у Варешу, премјештен је у манастир Папраћу као сабрат ове св. обитељи и као управитељ дан 26. марта 1890 год.

Прокопије Вуковић, јермонах и парох Љубушки премјештен је у манастир Житомишља, и додијељен братству истог манастира.

Читуља.

† **Софроније Думић**, јермонах манастира Милешева (Херцеговина) преселио се у вјечност 11. јануара о. г. Рођен је у Пријепoљу, а било му је преко 50 година. Назад неколике године био је сасвим обневидио.

† **Стево Станковић**, парох Чечавски (Прото-презвитерат Тешански), последије тромјесечног тешког боловања преселио се у вјечност 25. јануара 1890. год. у зору, а сахрањен је 27. истог.

WWW.UNILIB.RS

Покојник је сахрањен у гробље код цркве у Чечави до свог оца почившег Стојана Станковића свештеника, у присуству дотичног протојереја и тројице свештеника, који су тјело покојниково опојали уз саучешће многобројног народа из његове парохије и из другијех оближњих парохија. На опијелу говорио је Коста Анђелић, свештеник, красну бесједу о раду покојникову и служби његовој међу паством у његовој парохији за пуних 37 година. На гробу говорио је опростајну бесједу поклоник и протојереј Теодор Илић, која се коснула сваког православног Србина. У говору посавјетовао је народ да се сви пазе и подпомажу се у братској слози и да живе у непритворној љубави; да један другоме опросте увреду; да подпомажу цркву и школе; да се клоне неваљали дјела и убитачнијех обичаја, јер свакоме стоји смрт пред очима; сваки треба да је спреман из овог привременог свјета у вјечни — безконачни, а све са чистим дјелима и праведном душом да се пресели, кад вријеме дође и кад буде позват пред невидимог сведржитеља и праведног судију Бога и Христа, који познаје свачија дјела добра и зла.

Покојник је рођен 30. октобра 1830. Ђњизи учио се је код свог оца. Рукоположен је за свештеника у старој св. Архађеловској цркви у Сарајеву 1. октобра 1852. год. од митрополита Прокопија. Покојник служио је неколико година као капелан уза свог оца. Са својим оцем и православним српским народом подигао је лијепу цркву у Чечави.

Са народом својим — парохијанима чечавским дјелио је и радост и тугу. Бивало је времена те је трпио много биједи и насиља од крволочних непријатеља тадашњег времена. Везан је и уцијењиван; а и многе тирјаније и зостављања сносио је а често исчекивао је саму смрт од насилника. Био је у правом смислу вјерни пријатељ свог народа, те за живота свог а у највишој биједи и невољи није се могао растати од свог народа, јер је с народом живио и на то је био позван као свештеник и служитељ св. олтара.

Иза себе оставио је уцвиљену породицу око 18 особа, већином женскиња, који су у жалости за оцем, дједом и хранитељем и великој оскудици.

† Јосиф Тановић (Мартиновић) парох у Чајничу послје кратког боловања преселио се је у вјечност 30. јануара о. г. на св. три Јерарха у 76. години свога живота, а након више од 30 година службовања као свештеник у своме народу и православној цркви у Чајничу.

Покојник је рођен 18 октобра 1813. год. у Чајничу а рукоположен је за свештеника 17. фебруара 1856. год. у манастиру Дужима од митрополита Глигорија.

Био је искрен, екроз побожан а радин као пчела. У народу био је обљубљен и поштован. Био је један од најревноснијих свештеника старих. Своје је жарко љубио а туђе је знао поштовати, ради чега је и од иновјераца уважен био. У народу је лијеп примјер и спомен оставио. Цркву и народ свој љубио је као ико.

Знам да ће многа благодарна суза потећи из очију побожних Срба, који нијесу грађани овог мјеста ал' долазећи из побожности овдашњој чудотворној икони и храму посвећеном матери божијој, велика жеља била им је, да им честити старина пун скромности и доброте помоли се Богу за њихове умрле; или да им Бог испијели од какве боље живе чланове.

Велика нас жалост обузимље и кад се живот једном од обичних чланова друштва људског за свагда угаси, а куд веће жалости за паству, кад пресакне за увјек блага ријеч на уснама примјерног пастира.

У њему губе уцвиљени синови свог драгог родитеља унуци и остали сродници свог највећег добротвора и највећу наду лијепе будућности.

Пријатељи, другови и добра његова паства оплакује не само смрт једног сродног и љубазног човјека и духовника, него оплакује и пад једне угледне свештене куће, из које су се топле молитве и благослови више од 30 љета Богу узносили.

Пре него што је наш драги покојник примио на се свештенички чин, да служи свом народу обављао је дужност учитеља у овом мјесту близу 8 година, због чега ће му остати вјечан спомен у срцима благодарнијех његовијех ученика, који могу приписати искључиво његовој заслуги, да их је у оно тамно вријеме упознао Бога право љубити и поштовати као и бити од користи свом народу. Његови ученици данас су угледни људи у овом мјесту.

Оволико у прилог нашега драгога покојника, да би се одужили његовом неумрлом пепелу, који ће дуговјечно остати у благодарној успомени свију његовијех пријатеља и познаника, а нарочито удвиљене му пастве.

Мир пепелу твом свештениче и службениче цркве и олтара.

Чајница 1890.

Ђ. С.,
учитељ.

† **Василије Новаковић**, протопрезвитер Петровачког протопрезвитерата и парох колунџићи, након 10 дневног боловања преселио се у вјечност 14 марта 1890. год.

Покојник је рођен у Врточу (котара Бишаћког) 1. јануара 1813. Школу је учио као и остали свештеници оног времена. Рукоположен је за ђакона 20. марта 1850. а за свештеника 25. истог мјес. и год. од митрополита Дабробосанског Игњатија I. и одређен на парохију Петровачку са којом је и Колунџица спојена била, и у истима вршио је свештеничке дужности ревно и постојано. Због тога године 1866. буде произведен на протопрезвитерски чин и именован за надзиратеља Петровачког котара од митрополита Игњатија II.

Иза себе оставио је сузругу, 2 кћери и 2 сина свештеника. Сахрањен 16. марта о. г. уз велико саучешће народа и 8 свештеника тјело покојниково предано је мајки земљи.

† **Дамјан Вучковић**, протојереј из Санског Моста, након тешког боловања преминуо је 8. фебруара о. г. Тога истог дана у 4 сата послје

подне пренешено је тјело покојниково у цркву а сутра дан пошто је опојано од шесторице свештеника, сахрањено је у старо гробље. У цркви над одром покојниковим држао је кратку бесједу надзиратељ протопрезвитерата парох Лазар Ђулибрковић, а на гробу пак говорио је свештеник и поклоник Миле Попадић, истакнувши у кратким цртама живот и дјела покојникова; а опроштајану ријеч држао је учитељ српске школе О. Гајић.

Покојник је рођен у селу Дабру (кот. С. Мост) 26 маја 1834. год. Рукоположен је за свештеника 24. јулија 1851. од митрополита Игњатија у Сарајеву. Произведен је за протојереа 26. Септембра 1866. год. од митрополита Игњатија у Бишаћу.

Послужио је своме народу у сваком погледу као добар пастир, реван свештеник и учитељ.

† **Ђорђе Перовић** из Црнотине (котара Сарајевског), богосл. срп. православног завода рељевског, а учитељ српске школе у Травнику, преселио се у вјечност 17. фебруара ове г. након 30-дневног тешког боловања.

Покојник је рођен 17. марта 1869. године.

Пошто је свршио основну школу на Илијашу и Високом, ступио у Богословски завод у Рељеву 1883/4 и кроз четири године показао је похвалан успјех. У години 1887/8 примио се је учитељске дужности, коју је вршио тачно и савјесно све до дана док није пао у постељу и Богу душу предао.

Стечај.

Тражи се учитељ за православну српску вјероисповједну школу у варошници Добоју (Босна). Плата је 450 фор. а. вр., уз то слободан стан, огријев и башча за поврче.

Рок траје до 20. јулија о. г.

У Добоју, 2. маја 1890.

За српско-православну општину, пресједник

Симо Танасић.

Тражи се учитељ за православну српску вјероисповједну школу у селу

Осјечанима, котар Грачанички. Плата је годишња 400 фор. а. вр., стан и огријев с баштом. Учитељ је обвезан при сваком богослужењу у цркви појати, и дјецу појању обучавати.

Молбенице до 15. јулија имају се поднијети: „Српско-православном протопрезвитерском уреду и Грачаници“ (Босна).

У Осјечанима, 15. маја 1890.

Српско-православни црквено-школски одбор.

Статистички преглед

српско-православне архидијезе херцеговачко-захумске у години 1889.

Прото- презвитерат	Црква	Манастира	Села	Парохија	Кућа	Душа	Свештенство						
							Прота	Свештеника	Ђакона	Јермонаха	Синђела	Игумана	Архимандр.
1 Мостарски	9	2	70	7	2133	10763	—	5	1	3	—	1	—
2 Требињски	48	5	128	10	2098	13769	—	9	—	2	—	—	—
3 Билећки	21	1	121	10	1593	11625	—	7	—	2	—	1	—
4 Невесињски	7	—	41	7	1422	10217	1	8	—	—	—	—	—
5 Фочански	5	—	96	7	1180	9363	—	5	—	—	—	—	—
6 Гатачки	11	—	46	5	988	7563	2	5	—	—	—	—	—
7 Љубински	11	1	47	3	743	5777	—	2	—	1	—	1	—
8 Столачки	5	—	16	3	566	3385	—	2	—	—	—	—	—
9 Чајнички	4	—	146	5	779	5007	1	3	—	—	1	—	—
10 Коњички	2	—	14	1	153	1343	1	—	—	—	—	—	—
11 Пријепољски	3	2	68	7	792	6676	—	9	—	2	—	—	1
12 Пљевањски	2	5	64	13	1026	8102	2	16	—	—	—	—	1
Укупно	128	16	857	78	13473	93590	7	71	1	10	1	3	2

Примједба. У овом статистичком прегледу истина назначено је свега 16 манастира. То је свега 16 и са оним поруњенима, а читавих манастира данас има у Херцеговачко-захумској епархији свега 6, осталих 10 постоје у развалинама. Од ових 6 манастира: 1 је у протопрезвитерату мостарском, 1 у требињском, 1 у билећком, 1 у љубињском, 1 у пљевањском а 1 у пријепољском.

Позив на претплаћу

на дело: „Историја српскога народа,“ за народ и школу од Милоша Н. Пејиновића, професора. Намеран сам издати на свет „Историју српскога народа“, која ће бити подесна за употребу ширег читалачког света а и за наше средње школе.

Истина у новије време, имамо више дела о народној историји. Ну, та су или опширна дела, намењена више стручњацима, или су давнашња, већ застарела, развучена, с мањим историским грешкама, или су преводи. Али, целокупне историје српскога народа, која би била извод, удешен према најновијим историским истраживањима, која би обухватала прошлост српску, од најстаријих времена па све до најновијег доба, немамо такве, те да би могла бити подесна и за шири читалачки свет а и за школску омладину.

Нама се чини да је писање народне историје наше, у овоме правцу, једна од преких потреба. Јер, замислимо само, колико ће њих dospети или моћи прочитати онако разбацано градиво

по разним посебним научним делима, или радовима учених друштава, те тако добити јасан поглед на своју народну прошлост!

Надам се, да ће оваква кратка историја, моћи подмирити и школску потребу, особито у нашим нижим гимназијама.

Зна се, да наше средње школе особито пате од оскудице у доброме учебнику за историју српскога народа. Нарочито г. г. наставницима, који су тај предмет предавали у нижим гимназијама, познато је: колико се времена утроши на споро казивање у перо ученицима.

Тиме се отежава довољно објашњење појединих предавања, (задаћа), а и ученицима се одузимање драгоцене време преписивањем, које је често пуно грешака.

Истина, имамо учебник за историју српскога народа, од Н. Крстића. Ну, поред свих својих добрих страна, он је већ у многومه застарео. Да и не помињемо друго што: саме најновије поправке и измаласци у појединим историским добима, поставиле су га далеко у назад.

„Историја Срба“, од учитеља основне школе Убавкића, само се с великом натегом даје употребити у нашим гимназијама. О тома много више и строжије говоре сами реферати главног просветног савета.

Наше је скромно мишљење, да су наставници средњих школа на првом месту позвани, да покушају попуњавати празнину у настави овога предмета, тако важног за средње школе.

Колико ће пак овај састав, као скроман покушај, моћи одговорити двострукој цели, којој је намењен, ствар је озбиљне, стручне критике. А моје је само напоменути: да сам се брижљиво старао, да свако историско доба, према важности својој, буде обрађено, што краће, јасније и прегледније, како би га лакше сваки, који читати уме, могао разумети. Све своје осмогодишње наставничко искуство, у предавању овога предмета, уложио сам и трудио сам се, да дело подесим тако, како ће се у III. и IV. разреду нижих гимназија моћи исцрпети све, што је у наставном програму за историју српскога народа прописано; и уз то, да се задаће могу, бар по један пут по ново прећи. Поједини одељци у делу, удешени су тако, да се сваки од њих врло лако може делити на посебне задаће, по величини такве, да их ученици без по муке могу савладати.

Гледао сам да задовољим и већу жудњу читалаца, за опширнијем упознавањем појединих историских доба нашег народа, те с тога сам, скоро на сваком месту овога дела, назначавоо историске изворе, из којих је шта црпљено; у којима се што год опширније може проучити, или сам важнија посебна мњења у примедбама бележио.

На тај начин, дело ће зар добро доћи не само *најширем читалачком свету*, већ и *ученицима, који се спремају за истих зрелости, и ученицима српске школе.*

Цело дело изаћи ће у две књиге.

Свака књига изнеће најмање 14—15 штампаних табака обичне осмине.

Цена је свакој књизи 1.50 дин. или 75 новчића. За оне који доцније буду хтели књиге куповати, биће цена свакој књизи 2.50 дин.

Г. г. скупљачи добивају сваку десету књигу на дар.

Претплата се прима на једну или на обе књиге.

Не само по овим нашим крајевима, већ у опште свуда, где је Српства, мислим, да нам се ваља брижљиво трудити да по могућству ширимо свест о историји својег народа, те да будимо родољубље, крепимо наду у бољу будућност делима, која су нарочито за то и подешавана. С тога све српске родољубе молим, да се живо заузму око скупљања претплате, и што већега ширења овога дела у све српске крајеве, а моје другове г. г. наставнике средњих школа братски позивам, да дозволе што већега приступа у нашу школу оmlадину.

Новац од претплате, имена претплатника с тачним назначењем њихова занимања и места борављења, ваља слати на адресу: „*Милошу Н. Пејиновићу, професору лозничке ниже гимназије — Лозница.*“

Чим се јави толико претплатника, да се може штампарски трошак за прву књигу, бар у половину подмити, дело ће се одмах дати у штампу.

(Умољавају се сва уредништва српских и хрватских листова, да овај књижевни оглас изволе одштампати у целини или бар у изводу).

Лозница, 10. новембра 1889. год.

Милош Н. Пејиновић,
професор лозничке ниже гимназије.